

Revistă premiată cu medalia și diploma „Pamfil Șeicaru” pentru literatură 2008 și „Premiul de excelență” al Uniunii Ziaristilor Profesioniști din România 2011-2012

Climata

191
Anul 20
martie-aprilie
2026

Director fondator: Ion Iancu Vale

Director editor:

prof.dr. Gheorghe-Valerică Cimpoaia

literare

Revistă literară și de cultură românească

Fondată: mai 2007

Flora

Rembrandt

CUPRINS

Poeme românești de Paște ... 3
Cristian Petru Bălan / Eminescu în cinematografia românească ... 4
Grigore Grigore / Poeme ... 7
Mihai Batog Bujeniță / Uniforma militară, tradiție și simbolism ... 8
Ovidiu Țuțuianu / Fabule... 11
Ecaterina Chifu / Poeme ... 12
Elena Oprea / „Sarea în bucate” ... 13
Carmen Cristina Oltean / Muzidava - O cetate a spiritului românesc ... 15
Ithaca- Poezie fără frontiere ... 18
Radu Matei Todoran/ Nuntă sub salcâmi ... 19
Gheorghe Valerică Cimpoca / Omul între întuneric și lumină ... 22
Radu Matei Todoran/ Nunta sub salcâmi...24
Ion Iancu Vale / Scurte poeme ... 27
Adrian Botez / Ion Lehamite și vulturul îndârjit ... 28
Tudor Cicu / Între noianul de gândiri și cuvinte... 29
Gheoghe Constantin Nistoroiu / Dan Botta-Chipul Valah al frumuseții ...31
Ștefan Lucian Mureșanu / Studiu antropologic al înțelegerii fericirii ...34
George Petrovai / Primitivismul omului modern ... 38
Cristian M. Grigore / Iubitei mele ... 39

INFO CLIMATE

Coperta I :
Flora
(zeița vestitoare a
primăverii),
Rembrandt

CONTURI PENTRU DEPUNERI DESCHISE LA BANCA TRANSILVANIA TÂRGOVIȘTE
RO54 BTRL 01601201U02393XX - pentru depuneri în LEI - RO 04 BTRL EURCRT00U0239301

Redacții asociate - România:

Bacău, Bistrița, Brașov, Cluj-Napoca, București, dev, Focșani, Iași, Suceava, Turnu-Severin, Hunedoara, Mangalia, Olănești, Dragnea, Ploiești.

Alte țări: Anglia, Australia, Belgia, Canada, Danemarca, Elveția, Franța, Germania, Gibraltar, Israel, Italia, Macedonia, Portugalia, Republica Moldova, Serbia, Spania, SUA, Ucraina.

Redactor șef: *Ion Iancu Vale*

Redactor șef-adjunct: *prof.dr. Gheorghe Valerică Cimpoca*

Colegiul redacțional: *Florea Turiac, George Piteș, Vasile Didoacă Dojana, Ion Teodor Palade, Sebastian Drăgan, Carmen Georgeta Popescu, Elena Oprea, Daniel Juverdeanu*

Fondatori:

Ion Iancu Vale
Mircea Cotârță
Sebastian Drăgan

Colaboratori principali: Mihai Antonescu, Nicolae Bălașa, Elena Buică, Roni Căciularu, Luca Cipolla, George Coandă, Florian Copcea, Melania Cuc, Emilia Dănescu, Mircea Drăgănescu, George Filip, Dan Gîju, Dimitrie Grama, Dragoș Niculescu, Djamel Mahmud, Menuț Maximilian, Gavril Moisa, Octavian Mihalcea, Monica Mureșan, Ștefan Lucian Mureșanu, Florin Vărlan Neamțu, George Petrovai, Vavila Popovici, Georgeta Resteman, Puiu Răducanu, George Roca, Viorel Roman, Dorel Schor, Claudia Serea, Gabriela Căluțiu Sonnenberg, Al. Florin Țene, Baki Ymeri, Virginia Mateiaș, Gheorghe Neagu, Mihai Merticaru, Ioana Stuparu.

Răspunderea deontologică a materialelor publicate aparține exclusiv semnatariilor

Revistă editată de Societatea Culturală și Prietenie „LA NOI ACASĂ” Târgoviște ISSN 1843-035X
Revista apare în colaborare cu Societatea Scriitorilor Târgovișteni
Tehnoredactare: Mariana Briceag; Secretariat: Reta Sofronie Iancu; Administrare site: Dorin Let

Poeme românești de Paști

La Paști

Tudor Arghezi

*La toate lucarnele și balcoanele
Au scos din cer îngerii icoanele
Și-au aprins pe scări
Candele și lumânări.*

*Orașele de sus, în sărbătoare,
Au întins velnițe și covoare,
Și ard în potire
Mireasma subțire.*

*Și din toate ferestrele odată,
Mii și sute de mii,
Heruvimii fac cu mâna bucălată
La somnoroșii copii.*

Paștele

Vasile Alexandri

*De Paști în satul vesel căsuțele-nălbite
Luceșc sub a lor maldure de trestii aurite
Pe care cocostârcii, înfipti într-un picior,
Dau gâtul peste aripi, tocând din ciocul lor.*

*Un scrânciob mai la vale pe lângă el adună
Flăcăi și fete mândre ce râd cu voie bună;
Și-n sunet de vioare, de cobze și de nai
Se-ntoarce hora lină, călcând pe verde plai.*

*Bătrâni cu fețe stinse, români cu fețe dalbe,
Românce cu ochi negri și cu ștergare albe
Pe iarba răsărită fac praznic la un loc,
Iar pe-mprejur copiii se prind la luptă-n joc.*

*Și scrânciobul se-ntoarce, purtând în legănare
Perechi îmbrățișate cu dulce înfocare,
Ochiri scânteietoare și gingașe zâmbiri
Ce viu răspândesc în aer electrice luciri.*

Pe cruce

Vasile Voiculescu

*Iisus murea pe cruce. Sub arșița grozavă
Pălea curata-i frunte ce-o sângerase spinii
Pe stâncile Golgotei tot cenul Palestinei
Părea că varsă lava.*

*Și chiar în clipa morții hulară cărturarii
Cu fierea oțelită îl adăpau străjerii...
Râdea cu hohot gloata cu spasmele durerii
Și-l ocărau tâlharii.*

*Zdrobită, la picioare-i zăcea plângând Maria
Și-adânc zburcea blestemul din inimă-i de mamă
Alături Magdalena, în lumga ei măramă,
Țipa văzând urgia.*

*Departa ucenicii priveau fără putere...
N-aveau decât să fugă în lumea cea pribeagă
Cu el se năruise nădejdea lor întregă
Și fără mângâiere.*

*Târziu, pomi mulțimea în pălcuri spre cetate
Pe drumurile-nguste cu lespezi pardosite
Trecură fariseii cu fețele smerite
Și bărbile-argintate.*

*Măslini fără de frunze dormeau mocrinid pe coaste
În vale, ca-ntr-o păclă, dormea Ierusalimul,
Pe cruce somnul morții dormea de-acum sublamul
Iisus, vegheat de oaste.*

La Paști

George Coșbuc

*Prin pomi e ciripit și cânt,
Văzduhu-i plin de-un roșu soare,
Și sălciule-n albă floare
E pace-n cer și pe pământ.
Răsufnul cald al primăverii
Adus-a zilele-ncierii.
Și cât e de frumos în sat!
Creștinii vin tăcuți din vale
Și doi de se-ntâlnesc în cale
Își zic: Hristos a înviat!
Și râde-atâta sărbătoare
Din chipul lor cel ars de soare.
Și-un vânt de-abia clătinitor
Șoptește din văzduh cuvinte:
E glasul celor din morminte,
E zgomotul zburării lor!
Și pomii frunțile-și scoboară
Ca Duhul Sfânt prin aer zboară.
E liniște. Și din altar
Cântarea-n stihuri repetate
Departa până-n vai străbate
Și clopotele cânta rar:
Ah, Doamne! Să le-auzi din vale
Cum râd a drag și plâng a jale!*

*Biserica, pe deal mai sus,
E plină astăzi de lumină,
Ca-ntreaga lume este plină
De-aceiași gând, din cer adus:
În fapta noastră ni e soarta
Și viața este tot, nu moartea.
Pe deal se suie-ncetișor
Neveste tinere și fete,
Bătrâni cu iarna vieții-n plete;
Și-ncet, în urma tuturor,
Vezi șovăind câte-o bătrână
Cu micul ei nepot de mână.
Ah, iar în minte mi-ai venit
Tu, mama micilor copile!
Eu știu că și-n aceste zile
Tu plângi pe-al tău copil dorit!
La zâmbet cerul azi ne cheamă
Sunt Paștile! Nu plânge, mamă!*

EMINESCU ÎN CINEMATOGRAFIA ROMÂNEASCĂ

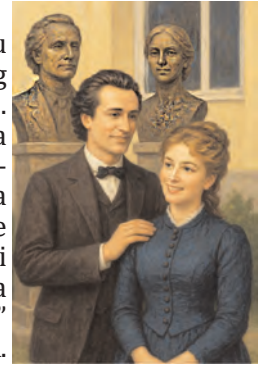
Cristian Petru BĂLAN

Încă din antichitate oamenii erau dornici de spectacole, iar istoria culturii universale citează date concrete despre teatrele în aer liber din Egipt, Grecia antică, Roma antică, cele din India, China și Japonia antică, unde se reprezentau diferite creații artistice cu caracter dramatic bazate pe subiecte mitologice, legate de conflictele dintre zeități, dar mai puțin referitoare la viața umană. Asemenea subiecte au fost abordate ceva mai târziu de dramaturgia clasică europeană și americană unde au apărut o serie întreagă de importanți autori dramatici care au lansat subiecte de mare valoare pentru celebrele teatre din Anglia, Franța, Germania, Italia, Spania, Rusia, India etc., inclusiv cele din Statele Unite. Mai ales în aceste ultime două țări, Statele Unite și India, producțiile lor de filme au îmbogățit cu miliarde de dolari bugetele din băncile lor, datorită impunătoarelor studiouri de acolo - celebrele „fabrici” de filme Hollywood și Bollywood. O bună parte din cetățenii acestor țări, în special clasele avute, s-au putut culturaliza frecventând numeroasele teatre al căror număr creștea de la un an la altul, dar partea neplăcută era faptul că masele largi ale cetățenilor, datorită prețurilor prohibitive pentru ei, nu le puteau frecventa, iar deficiența aceasta s-a rezolvat definitiv, abia mai târziu, atunci când a apărut cinematografia cu producțiile ei masive distribuite în mii de filme care se pot urmări zilnic la prețuri accesibile în zeci de mii de săli răspândite în toată lumea. Filmele din sălile de proiecție cinematografică sunt acum un spectacol devenit și mai popular odată cu apariția peliculelor color și chiar în relief. Astfel, prin intermediul cinematografului, omenirea întreagă a putut cunoaște frumoasele capodopere artistice ale unor mari creatori care au reconstituit cu succes biografiile multor celebrități din trecut și de astăzi, din aproape toate domeniile.

Datorită filmelor artistice, mase largi de oameni de pe tot globul au putut afla și cunoaște bine viața unor mari oameni de seamă din toată lumea. În acest sens, poate că e bine să aminesc câteva titluri de producții cinematografice de acest gen. Iată pe cele mai cunoscute: „Amadeus” (1984), regizat de Miloš Forman, despre viața lui Wolfgang Amadeus Mozart și rivalitatea sa cu Antonio Salieri este unul dintre cele mai cunoscute filme biografice despre un compozitor. De asemenea, „Immortal Beloved” (1994) - povestea lui Ludwig van Beethoven, cu Gary Oldman în rol principal. „The Music Lovers” (1970) - despre Piotr Ilici Ceaikovski, regizat de Ken Russell.

„Copying Beethoven” (2006) - ș. a.

Și despre scriitori și poeți s-au făcut filme reușite, precum „Finding Neverland” (2004) - despre J.M. Barrie, autorul lui Peter Pan, și sursa inspirației sale. „Capote” (2005) - despre Truman Capote și geneza romanului „In Cold Blood”. „The Hours” (2002) - inspirat din viața și opera Virginiei Woolf și influența romanului Mrs. Dalloway. „Tolkien” (2019) - povestea tânărului J.R.R. Tolkien și originile lumii sale fantastice. „Shakespeare in Love” (1998) - o ficțiune romantică inspirată din viața lui William Shakespeare în perioada scrierii lui Romeo și Julieta.

Unii scenariști și regizori români din țară și din Republica Moldova, stimulați de succesul filmelor biografice din occident, se întrebau serios dacă nu cumva viața atât de scurtă și zbuciumată, plină de multiple întâmplări, pe care a trăit-o genialul nostru poet Mihai Eminescu, ar putea fi și ea concretizată într-un film artistic care să aibă succesul filmelor biografice din țările citate. Dar nu numai succesul filmelor occidentale le-a sugerat ideea de a realiza un film artistic despre Luceafărul nostru, ci și existența unor mai vechi, relativ scurte, dar destul de reușite filme documentare românești, din păcate nu prea cunoscute. Mă refer la cel din 1914-1915, numit inițial „Eminescu-Veronica-Creangă”, regizat de scriitorul Octav Minar. Alt documentar nici el prea cunoscut, dar mult mai amplu documentat, se numește „Eu, Eminescu”, și a fost realizat de Cristina Chirvasie în 1921, după un scenariu de Emanuel Bădescu. El pune în valoare arhiva foto-video a perioadei istorice în care a trăit Mihai Eminescu, „traducând” însă istoria într-un limbaj accesibil tuturor categoriilor de public. Coloana lui sonoră este impresionantă și a fost semnată de Petru Mărgineanu, iar producătorul executiv al filmului este regizorul Mihai Vișinescu. Documentarea a fost realizată în parteneriat cu Muzeul Național al Literaturii Române. „Filmul a fost construit făcându-se apel la modalități de exprimare care nu țin neapărat de date biografice sau de teorie literară, ci cu precădere de dinamica umană a celui mai performant poet, prozator și jurnalist român al tuturor timpurilor”, a declarat Mihai Vișinescu. Producția a fost realizată de Asociația pentru Educație „Teofor”, cu sprijinul Ministerului Culturii.

Precum spuneam, dacă un film artistic dedicat în întregime marelui Eminescu încă nu există, au apărut, în schimb, atât în România cât și în Republica Moldova câteva filme frumos lucrate și unanim apreciate, care au fost realizate de regizori și actori deosebit de talentați. Le voi aminti în continuare pe toate și voi începe cu filmul „Un bulgăre de humă”, realizat în anul 1989, în regia Nicolae Mărgineanu. Este un interesant film biografic despre prietenia dintre Ion Creangă și Mihai Eminescu. Ion Caramitru îl interpretează pe Eminescu cu o sensibilitate aparte, redând fragilitatea și geniul poetului în contrast cu jovialitatea lui Creangă (Dorel Vișan). Deși nu este un film despre Eminescu, prezența Luceafărului este profundă și emoționantă. Este poate cea mai reușită întruchipare

cinematografică a marelui geniu. La fel de apreciat a fost și filmul „Luceafărul”, creat în 1987 și regizat de Emil Loteanu. Ni-l păstrăm în amintire ca o sensibilă creație poetică vizuală, inspirată de poemul omonim. Ion Caramitru joacă din nou rolul lui Eminescu, dar filmul este mai degrabă o meditație lirică decât o biografie. Loteanu creează o atmosferă onirică, cu imagini de o frumusețe picturală, dar fără o narațiune biografică clară. Rămâne însă un film de artă, nu o poveste de viață. De asemenea, un alt film în care apare Eminescu este pelicula „Ciprian Porumbescu” în regia lui Gheorghe Vitanidis, care l-a terminat în 1973. El l-a dedicat compozitorului Ciprian Porumbescu, dar într-un episod apare și Eminescu, destul de impunător, interpretat de Eusebiu Ștefănescu. Filmul s-a remarcat ca o evocare frumoasă a epocii pașoptiste, dar contribuția lui Eminescu rămâne simbolică, nu centrală. Nu putem omite și un interesant spectacol de televiziune intitulat „Eminescu-Veronica-Creangă” (din 1972, la TVR), care nu era propriu-zis un film de cinema, dar era important pentru că explorează veridic relațiile poetului cu Veronica Micle și Ion Creangă. Ion Caramitru, tânăr și carismatic, aduce un Eminescu viu, pasional, dar și chinuit. Rămâne însă ca o piesă de colecție memorabilă pentru iubitorii de teatru și literatură.

Reamintesc din nou filmul „Eu, Eminescu” (din 2019, din regia Cristina Chirvasie), foarte valoros ca documentar liric, bazat pe arhive foto-video și pe texte eminesciene, toate având ca bază un scenariu de Emanuel Bădescu. El rămâne ca un reușit omagiu vizual și sonor, dar nu ca o biografie clasică, deși reușește să transmită emoția și misterul personalității eminesciene. Destul de apreciat a fost și filmul „Eminescu și Cernăuții”, lansat în anul 2023, de GCC Film Global, care a fost conceput ca un documentar recent, filmat la Ipotești și în Bucovina de Nord, evocând anii de formare ai poetului. Este o lucrare de suflet, cu valoare educativă și memorială, dar încă departe de un film artistic de anvergură.

Încurajat de existența unor lucrări amintite mai sus, subsemnatul, pe când eram un tânăr de 26 de ani, după ce citisem cam tot ce s-a scris despre Eminescu, mi-a venit în gând să scriu un scenariu de film despre marele nostru Luceafăr. De aceea, am căutat și am găsit vreo cinci scenarii de film bune, scrise în franceză, italiană și română, pe care le-am studiat cu atenție, apoi am decis să călătoresc pe urmele Luceafărului nostru, cam pe toate cărările prin care a trecut viitorul meu erou de scenariu, începând cu Ipotești, Blaj, Iași, București, continuând apoi drumurile prin Cernăuți, Ucraina, Budapesta, Viena, până la Berlin, întorcându-mă prin Cehia și Slovacia. Știam ce aveam de spus și m-am apucat de scris. Eram entuziasmat, plin de putere, căci aveam 27 de ani și eram plin de ambiție. După câteva întreruperi, pe când împlinisem 28 de ani, scenariul era gata și cu manuscrisul dactilografiat, m-am dus acasă la marele eminescolog, acad. Dumitru Panaitescu-Perpessicius și la Gheorghe Eminescu, nepotul genialului poet cu care mă împrietenisem și care mă încurajau, căci le făcusem o impresie bună. Mai mult decât atât, amândoi m-au vizitat acasă la Scăieni, Prahova, unde domiciliam și am ținut seama de toate corecturile și sfaturile pe care mi le-au dat.

Așa s-a născut scenariul meu de film despre viața lui

Mihai Eminescu, pe care l-am intitulat „GENIU SUBLIM”. Era primul scenariu pe această temă din acea perioadă. Pe atunci eram cel mai tânăr director al unei școli din Ploiești, Școala generală nr. 3, cea mai veche școală din oraș. Cu manuscrisul dactilografiat în mână, m-am dus și l-am depus la direcția Centrului Cinematografiei Române, aflată la fosta „Casa Scânteii” de la București, lăsând o copie a lui și la Studiourile Cinematografiei Române de la Buftea. Peste o lună m-am trezit cu o invitație la direcția cinematografeii unde, când am ajuns, m-au primit foarte frumos, dându-mi vestea că scenariul meu a fost aprobat de o comisie specială. Am fost întrebat dacă vreau să semnez cu ei un contract, ceea ce am făcut, primind o însemnată remunerație bănească, echivalând cu trei salarii primite de mine ca director de școală. Un an mai târziu am fost anunțat că s-a decis turnarea unui film după scenariul meu și că deja pregătirile începuseră. Cam în acea perioadă Securitatea aflase că eu obișnuiesc să ascult pesturile de radio „Vocea Americii” și „Europa Liberă” (aveau înregistrări!), învinuindu-mă că îl cunosc pe ambasadorul american în România, că am relații cu el, și m-au chemat la sediul Securității din Ploiești. Am fost acolo, iar când am intrat, am fost informat că se pregătește arestarea mea. Trebuia să iau măsuri urgente să scap, atât eu cât și soția. Profitând de o excursie turistică la Budapesta, acolo am falsificat cu dibăcie pașaportul meu și al soției și am ajuns la Viena unde am cerut azil politic. Acolo am stat un an de zile în lagărul de refugiați, după care amândoi am emigrat în Statele Unite. Așadar, după fuga noastră din țară, toate pregătirile pentru transformarea scenariului meu într-un film au fost definitiv sistate. Casa de la Scăieni-Prahova mi-a fost confiscată.

Au trecut peste patru decenii de atunci și vedem că nimeni până în prezent nu a mai avut ideea să se gândească la elaborarea unui integral și mult dorit film despre viața lui Mihai Eminescu. Între timp, eu am tipărit două ediții cu scenariul meu „Geniu sublim”, fiecare cu peste 400 de pagini, despre care au apărut numeroase cronici literare laudative, cea mai amplă și mai bine concepută fiind aceea a prodigioasei scriitoare Cezarina Adamescu. Amintesc aici aceste ediții unde au apărut cartea mea cu scenariul - titlu și subtitlu:

1. Geniu sublim (Viața lui Mihai Eminescu, un scenariu de film scris în 1965/66 și contractat cu Cinematografia Română, Studiourile Cinematografice Buftea, în 1967); Editura Western, Chicago, 1996).

2. Geniu sublim (Viața lui Mihai Eminescu, un scenariu de film scris în 1965/66 și contractat cu Cinematografia Română, Studiourile Cinematografice Buftea, în 1967); Reeditare la Editura Stef, Iași și Editura Anamarol, 2016.

Distinsa scriitoare și inegalabil critic literar, doamna Cezarina Adamescu, autoare a peste 200 de cărți valoroase, care semnează lunga prefață a scenariului meu tipărit (un scenariu care, în plus, are și direcționări regizorale), își începe astfel cronică sa: „Documentarea nu a încetat nici după ce acest scenariu a fost terminat, adăugându-se ulterior multe alte date și informații interesante de istorie literară. De fapt, abordarea acestui vast subiect este, practic, inepuizabilă. Mereu se vor găsi surse, noi și vechi informații și oameni onești care ar fi interesați să le prelucreze. Și, într-aceasta ar consta

miracolul Eminescu. Empatia care s-a născut pe timpul documentării, peregrinării prin locurile pe unde a călcat poetul, este și ea, de domeniul fantasticului, cu toate că autorul relatează despre date și lucruri reale, cunoscute deja din biografia poetului. Cu toate greutățile, varianta prezentată în acest scenariu respectă întrutotul adevărul biografic, bibliografic și istoric, evocând «un Eminescu veridic, uman, palpabil, plin de calități care i-au pus de fiecare dată în umbră omenestile defecte», după propria mărturisire a autorului. Acest virtual film documentar artistic este, desigur, o frescă fascinantă a unui creator, de numele căruia se leagă definitiv, Poezia română, rămas în conștiința dar și în inima românilor ca modelul absolut de poet și scriitor al nației române. Imediat după această introducere, autorul prezintă o listă lungă a personajelor (cca.220) ca și multe alte personaje episodice, în ordinea apariției în scenă. A conduce cu mână sigură, destin personajele care intră și ies, își desfășoară rolul, respectând adevărul istoric, completat cu imaginația autorului scenariului, nu e lucru ușor. Structura scenariului, de asemenea, a fost minuțios alcătuită, în cele mai mici amănunte. Cu mențiunea că acțiunea se petrece între anii 1858- 1889. Prima secvență scenaristică se numește «Pregeneric» și e datată și localizată «Ipotești: miezul unei nopți de iulie 1924...» În mod normal, acțiunea ar fi trebuit să înceapă cu nașterea, urmând cursul firesc, copilăria, adolescența, tinerețea lui Eminescu. Însă, acțiunea scenariului începe în 1924, la Ipotești, într-o noapte de iulie, când, soldații unui Regiment de infanterie din Botoșani au înconjurat casa care a aparținut lui Mihai Eminescu, soldați aduși de noii proprietari, moșierii Constantin și Maria Papadopol. Soldații devastează casa, dezgolesc acoperișul, distrug stâlpii de susținere. În orice împrejurare, demolarea unei case este o priveriște destul de tristă, deprimantă, ca și prăbușirea unui arbore secular. E noapte. Casa, bătrână și neputincioasă, cade sub loviturile brutale ale târnăcoapelor militare. Pentru completarea peisajului dezolant, autorul a pus și un stol de lilieci buimaci, treziți din odihna lor nocturnă și țipătul sinistru al unei cucuvele, acompaniată de lătrăturile unei cete de câini. Autorul a reușit să alcătuiască un tablou mișcător din mulțimea sătenilor care, treziți în miez de noapte de urletele câinilor și dându-și seama de nelegiuire, au alergat să vadă ce se întâmplă cu casa poetului, în fața căreia, de câte ori treceau pe acolo, își plecau fruntea cu pietate. Indicațiile regizorale ale autorului privitoare la acest tablou, sunt generoase și edificatoare. Glasul unui țăran lămurăște lucrurile: «Lacașul ista-i pentru noi bisearică!». Țăranii încearcă în zadar să-i împiedice pe cătane să demoleze casa. Scriitorul respectă graiul moldovenesc, cu arhaismele și regionalismele, atât de specifice: mocârțani, bolânzești, a copchilărit, cubelc, murul, bâcăia, cabestan, pătărană, bleojdit, conțopeală, harabală, împiciorog, întâlnișul, limbământul, chervane, hurdubăitul, paricopitați ș.a. Ar fi mult prea multe ca să le enumerăm pe toate. În cele din urmă, maiorul Papadopol și cătanele lui, sunt alungate de săteni cu torțe și huiduieli, pentru că au îndrăznit să devasteze casa «domnului Eminescu, mândria Botoșenilor». Puțin a mai rămas din casa căminarului și sătenii privesc cu jale ruinele, «ca la agonia unui muribund». Capetele țăranilor se descoperă ca la mort, ori ca la intrarea în biserică. Respectul, pietatea

țăranilor pentru numele Eminescu sunt aici, la casa nașterii poetului, ca dinaintea icoanelor. Jocul flăcărilor, trosnetele și pârâiturile pereților, prăbușirea zidului din față, au un efect copleșitor asupra sătenilor. Acesta a fost un intermezzo care a premers acțiunea.

Pe acest fundal vizual și sonor, se proiectează imagini din trecut, pe când casa era înfloritoare sub răsetele copiilor. Și de aici, de fapt, începe basmul numit Mihai Eminescu, un basm cum n-a fost altul în neamul nostru. Ne întoarcem în timp..."

Iar întoarcerea în timp cuprinde o suită completă de secvențe desfășurate de-a lungul celor 39 de ani zbuciumați, dar uluitor de productivi, ai tânărului megageniu Eminescu. După ce i se reconstituie familia și mediul de la Ipotești, auzindu-i pe toți cum vorbesc (mama, tata, frații, surorile, vecinii, consătenii), sunt „reînviați” de scenariul meu, apoi, pe rând, apar noi personajii, precum colegii de școală, profesorii, prietenii, prima iubită care moare tânără, apoi descrieri de peisaje mirifice și localitățile din Moldova, Ardeal, Muntenia ori cele din afara țării pe unde trece neliniștitul nostru poet care studiază non-stop lăsând note cu impresii scrise. Îl vedem ca student la Facultatea de filosofie din Viena, ca actor și sufleur al Teatrului Național din București, în trupa lui Mihail Pascaly. El joacă printre altele, rolul ciobanului din piesa „Răzvan Vodă” de Bogdan Petriceicu Hașdeu. Îl vedem ca jurnalist impecabil la ziarul „Timpul”, ca dascăl predând sau culegând folclor, preum și ca intelectual strălucit apreciat de profesori, de alți scriitori; îi admirăm întâlnirea sa cu ex-domnitorul Alexandru Ioan Cuza, cu regina Carmen Sylva, cu Vasile Alecsandri și cu alți oameni de seamă, prietenia sa frățească cu Ioan Creangă, cu Slavici și Vlahuță. Ne impresionează sentimente sale erotice față de Veronica Micle, căreia îi dedică suite întregi de poezii. Ne tulburăm atunci când, ostenit de imense eforturi, se îmbolnăvește, simțindu-se persecut de „canalia liberală” pe care o critica în presă sau îl înțelegem pe deplin atunci când el cere ajutor divinității. Asistăm cu emoție la marile lui suferințe și mai ales atunci când este internat la vreo mănăstire, apoi la ospiciu precum un condamnat de drept comun, însă complet nevinovat, dar care în final ajunge să fie ucis în mod bestial.

Scenariul descrie amănunțit toate aceste revoltătoare secvențe și credem că ar fi fost o reușită dacă, în final, era concretizat într-un film artistic. Desigur, nu știm dacă mai curând sau mai târziu se va întâmpla așa ceva. Deocamdată ne oprim aici cu comentariile noastre despre acest subiect destul de rar abordat.

Concluzia pe care în zilele noastre o tragem din această succintă prezentare este că marele Eminescu a fost totuși evocat cu deosebit respect în toate evocările anterioare, dar din păcate, încă nu există un film artistic major, impunător, cu buget și distribuție internațională, care să-i fie dedicat în întregime, precum după cum demult se merita... Este, firește, o regretabilă și dureroasă absență, dar și o oportunitate: poate că tocmai această lipsă ne va ambiționa și că ea va inspira o generație nouă de cinești să aducă pe ecran viața și zbuciumul Luceafărului poeziei românești cu care și secolele viitoare se vor mândri.

REMEMBER

POEME

Grigore GRIGORE

într-o viață de om
sau în altă viață
că și tu și el ca și mine
citiți urma care vă răsfăță
fără să știe pe cine

*

Am pus sufletul meu în oglindă
adică mi-am pus sufletul
în fața oglinzii
și ea devenea aburindă
tot mai aburindă
și în oglindă nu se prea înțelegea
cine și ce din ființa mea
are înțelepciunea
să se regăsească
să prindă rădăcini sau să plutească
până dincoace de mângâieri

tu care mă cunoști
începuseși să sperii
că între noi nu vor mai nu se
vor mai plimba, urme de umbre
care să scurme niciodată
sumbre
în picătura de sânge
rătăcită-ntr-un înger

*

Cu câțiva ani în urmă poetului
Vasile Morar i-au dispărut 33 porci
din curte
el a zis că erau porci
și că nu-i mai poate găsi
el a zis că porcii oriunde or fi
se pot înmulți și chiar
se vor înmulți
de câteva ori pe zi
de câteva ori pe zi

pe teritoriul vast al mămăii României
urme de porci pictați
urme de porci sculptați
în așteptare sau alergare
urme de porci nemuritoare

urme de-a latul în jos
urme de-a lungul în sus
dar totdeauna totdeauna totdeauna
o urmă în plus
pe un câmp descompus

*

Tocmai mâna mea era aceea
care trecea pe lângă mine
când înainte când înapoi

eu doar îmi puneam întrebări
eu încercam comenzi pe care ea
nu le percepea

căci funcționam pe legile
sentimentelor prime
ale instinctului

cu viteza instinctului
ca să nu creadă nimeni că face
partizanat cu partizanii

tocmai mâna mea
s-a oprit s-a oprit
și a stat într-o poziție
nedefinită

până când am căzut în ispită

dintr-o altă ispită

*

Toată speranța mea
plutește
ca o jumătate
de lună
între două săruturi

frunzele cad
copacii uimiți
își retrag
rădăcinile
în ceruri

*

Eu vorbesc cu Zeul când Zeul vorbește
cu mine

eu îi spun despre durerile mele
pe care oricum le cunoaște
el îmi spune despre bucuriile lui
pe care oricum nu le cunosc

durerile mele nu le știu nici eu
bucuriile Lui nu le știe nici el
căci omul este imprezvizibil
bate vântul ca uitarea
și ne întoarce de pe o parte pe
cealaltă parte
pe mine pe burtă
pe el pe spate

dar noi suntem noi și împreună
vom rămâne până în veacul vecilor
căci între noi există o legătură de sânge
o picătură de legătură ce plânge

*

Urme în aer
stau și mă uit unde duc urmele
acestea prin aer
încotro mă uit aceleași urme
prin aer
mă uit în sus urme
mă uit în părți urme
mă uit în spate văd urmele
pașilor mei topind aerul
și-ncepe să-mi fie teamă de mine
și-ncepe să-mi fie teamă
de urmele pe care le respir
că și urmele tale prin aer
au rămas că doar și tu
ai trecut pe aici

UNIFORMA MILITARĂ, TRADIȚIE ȘI SIMBOLISM

Mihai BATOG BUJENIȚĂ

Cunoaștem desigur efectul pe care o uniformă militară îl produce într-un context social. De-a lungul istoriei această prezență a reținut constant atenția celor din jur, mai ales a doamnelor și domnișoarelor, iar copiii au reacționat în felul lor candid și fermecător la vederea uniformei. Sigur, totul este foarte explicabil prin faptul că uniforma, aflată de regulă pe corpul suplu al unui tânăr ofițer, dădea acea notă de virilitate care impresionează, dar nu trebuie să neglijăm nici mesajul subliminal transmis de semnele și însemnele care definesc acest concept, cel care a inspirat și restul societății, iar aceasta, la rândul ei, a folosit din plin efectele despre care vorbim și le-a tradus în moda masculină, în sensul larg al cuvântului, cel puțin prin abordarea unor distincții (medalii, ordine sau decorații) provenite din tradiția militară.

Dar pentru a înțelege mai bine acest subiect consider că trebuie să „descoperim” mai întâi ce reprezintă piesele componente ale unei uniforme, precum și accesoriile acesteia însă nu înainte de a face precizarea că în mod tradițional un luptător, indiferent de timpul în care a acționat, avea asupra sa două tipuri de arme: unele defensive precum coiful, platoșa, scutul, apărătoarele gambelor sau ale brațelor, dar și încălțăminte deoarece un luptător desculț este foarte vulnerabil, iar altele ofensive precum arcul, sabia, tridentul, toporul sau sulița. Este nevoie de această precizare deoarece în mod simbolic vom găsi la și uniforme actuale indicii despre aceste specificități.

Primul element de remarcat al unei uniforme este **CASCHEA** (et.fr. *casquette*) numită cam impropriu și chipiu sau coifură, ea fiind urmașa coifului (cască) pe care luptătorul o purta pe cap pentru a se proteja de unele dintre loviturile care-l puteau scoate prematur din luptă. Știm însă că aceste elemente ale echipamentului de luptă purtau semne și însemne care-l individualizau pe luptător (panașe de diferite culori, blazoane sau cifru atunci când erau purtate de un rege. În contemporaneitate, cascheta are și acest rol de a ne da informații despre purtătorul ei. Dacă privim culoarea stofei din care este făcută vom ști din ce armă face parte

purtătorul, iar dacă privim culoarea paspoalului (fr. *pasepoil*) vom afla specialitatea militară în timp ce însemnele metalice sau din fir dau indicii despre gradul purtătorului sau pregătirea de specialitate. Un „amănunt” relevant pentru tradiție este cozorocul caschetei, cel care împreună cu salutul militar simbolizează gestul de pace pe care cavalerii din Evul Mediu îl făceau prin ridicarea vizierei coifului.

Importanța caschetei ca demnă urmașă a coifului este dată și de faptul că un militar îmbrăcat în uniformă are privilegiul de sta acoperit, inclusiv în fața unui rege, căruia îi dă onorul folosind salutul militar specific. Este adevărat că în unele armate salutul militar se poate da și fiind descoperit însă aceasta nu înseamnă, din păcate, decât că nu este cunoscută tradiția.

Cea mai importantă piesă a uniformei este însă **VESTONUL** (fr. *veston*) obiect diferit prin croială și material de orice altă variantă specifică (sacou, frac, smoking sau cardigan). În primul rând vorbim despre materialul din care se confecționează vestoanele! Este cea mai bună și rezistentă stofă deoarece este menită să facă față unor solicitări extreme una dintre acestea fiind folosirea ei zilnică în condiții de regulă foarte grele. Apoi aducem în discuție croiala! Vestonul este croit în stilul pe care acum îl numim *slim*, adică strâns pe corp, deoarece această croială se consideră necesară fiindcă cel care-l poartă va trebui să înfrunte astfel îmbrăcat și condiții vitrege neavând posibilitatea de a se schimba funcție de starea vremii. Are patru buzunare deoarece purtătorul va avea nevoie de tot felul de obiecte pentru a-și îndeplini misiunea: hartă, caiet de însemnări, lupă, busolă, unele obiecte personale, etc... și nu are posibilitatea de a trimite după ele atunci când apare nevoia lor.

Vestonul are epoleți, iar aceștia precizează clar poziția ierarhică, dar și apartenența la una din arme. De fapt epoletul este și el descendentul unei realități istorice vechi. Deși dicționarele moderne dau ca etimologie limba franceză (*épaulette*) cuvântul vine din greaca veche (*epola*) și atunci, în antichitate, însemna apărătoarea umărului drept al luptătorului, cel care avea în mâna stângă scutul, iar în mâna dreaptă sabia sau sulița însă umărul îi era vulnerabil și o simplă lovire a acestuia îl scotea din luptă. Așadar apare ca absolut necesară o protecție a acestui umăr, iar ea se va numi epola și o putem vedea foarte bine pe vechile vase de ceramică din epocile respective. Cu timpul, această componentă a sistemului defensiv va evolua, iar în Evul Mediu le vom găsi pe ambii umeri ai armurii mult mai funcționale, dar și mult mai evidente deoarece acum ele trebuiau să protejeze împotriva unor lovituri foarte puternice executate cu lancea mânăuită de un cavaler aflat pe un cal în galop. Epoletul uniformei a evoluat în timp, iar această evoluție o putem urmări și astăzi privind nu numai exponatele din muzee ci și uniforme

de gală, cele care mai păstrează încă amintirea epoleților cu ciucuri din fir aurit.

Nasturii uniforme sunt metalici având și ei însemne care conferă indicii despre arma căreia îi aparține uniforma sau despre apartenența purtătorului la una din structurile militare statale ori particulare. De regulă nasturii sunt confecționați într-un mod special fiind de culoare aurie la uniforme aflate în uz și brunați (negri sau cenușii) la uniforme purtate pe câmpul de luptă. Trebuie precizat și faptul că vestonul se poartă, obligatoriu, încheiat la toți nasturii, de regulă cinci la număr, dar pot fi și mai mulți sau chiar la două rânduri.

Centura cu diagonală este descendenta acelei centuri care asigura purtarea sabiei, un obiect destul de greu, care aveau uneori cam cinci kilograme și se purta pe șoldul stâng deoarece era scoasă cu mâna dreaptă și prima mișcare era una de parare au unei eventuale lovituri din partea adversarului. Pe partea dreaptă a centurii era de regulă o a doua armă ofensivă respectiv daga cea care se mâniau cu mâna stângă fiind special concepută pentru acest rol.

Dacă la uniforme din vechime diagonala trecea de pe umărul drept spre șoldul stâng unde se afla sabia, la uniforme moderne diagonala trecea invers deoarece pistolul era purtat pe partea dreaptă. Desigur funcție de nevoi au fost și alte conformații ale centurii cu diagonală, iar uneori a fost uzată și centura cu două diagonale deoarece susținea nu numai arma din dotare ci și baioneta, lopata de infanterie sau gamela cu apă. Interesant este și faptul că acest accesoriu, centura, este considerat ca fiind benefic pentru păstrarea temperaturii corpului pe timp de iarnă studiile arătând că purtarea centurii, bine strânsă, crește temperatura cu trei grade ceea ce în condiții vitrege contează foarte mult putând face diferența între viață și moarte. Foarte frecventă mai ales la gradele inferioare este centura simplă încheiată cu o pafta având însemnul armeei din care face parte luptătorul și, deseori chiar, stema țării, având ca scop purtarea cartușierei, a baionetei sau a lopeții de infanterie. Mai există și centura de ceremonie, confecționată din mătase, de regulă de culoare aurie, care are însă un rol decorativ și amintește de permanența acestui obiect pentru uniformă.

Sunt însă și uniforme la care nu se poartă centură de nici un fel, deoarece militarii aparținând flotelor fluviale, celor maritime, dar și militarii din aviație nu poartă nici sabie nici lopată sau cartușieră acestea fiind specifice armelor de uscat. La aceste uniforme, atunci când protocolul obligă la ținuta de ceremonie purtarea spadinei sau a stiletului aceasta se face prinzându-le de cureaua pantalonilor prin niște bretele special concepute.

EGHILEȚII. Componente aproape nelipsite de la ținutele de ceremonie aceste accesorii au un istoric foarte interesant, dar și o tradiție de peste două sute de ani. Napoleon Bonaparte văzând că mareșalii și generalii din consiliul său de război nu-și notează cele discutate și

probabil că nici nu-i bănuia de memorie excepțională le-a ordonat acestora să vină la discuții cu un creion și un carnețel pe care să-și noteze cele discutate. A fost o oarecare derută deoarece uniforme de atunci erau și așa destul de încărcate, iar obiectele odonate nu-și găseau locul adecvat fără să strice ansamblul impresionant al uniformei. Doar că iubitele sau soțiile generalilor au găsit o soluție și au imaginat câteva fireturi aurite prinse de umăr, iar la capătul acestora era atașat creionul, pus și acesta într-un toc metalic de culoare aurie. Acesta este istoricul eghileților cei care și acum amintesc prin formă și culoare de utilitatea lor pierdută în prezent, dar rămasă ca element decorativ al ținutei de paradă.

Tot pe veston se prind și insignele, medaliile și ordinele. Insignele, cele care arată nivelul de specializare profesională, studiile sau calificările purtătorului se prind pe partea dreaptă a vestonului, iar medaliile și ordinele pe partea stângă. Sunt desigur și unele abateri de la această regulă, mai ales atunci când ordinele și medaliile sunt în exces și este admisă purtarea lor și pe partea superioară a pantalonilor, dar tot pe stânga, așa cum vedem la generalii nord-coreeni.

Un lucru foarte important este semnificația medaliilor și a ordinelor! Medaliile simbolizează rănilor primite pe câmpul de luptă, iar ordinele victoriile obținute în slujba patriei, din această cauză medaliile militare nu se acordă civililor însă ordine de tip militar sau altele reprezentative pentru existența unui stat pot fi acordate oricui, inclusiv străinilor. Acestea se poartă numai pe pieptii vestonului sau a hainei deoarece au semnificație obținerii lor prin lupte în care cel distins cu astfel de însemne a luptat curajos față în față cu inamicul. De asemenea ordinele au diferite grade (ex. Ordinul național „Steaua României” abrogat în 1948 și reînființat în decembrie 1998 are gradele de Cavaler, Ofițer, Comandant (Comandor), Mare Ofițer, Mare Cruce și Colan) și este bine de știut că un astfel de ordin dacă este în grad de *cavaler* nu poate fi acordat decât ofițerilor cu grad de maximum căpitan, cel de *ofițer* gradelor superioare până la colonel și doar cel în grad de *comandor* poate fi acordat coloneilor, cel de *Mare Ofițer* sau *Mare Cruce* și *Colan*, generalilor sau șefilor de state care prin Constituție sunt și Comandanți Supremi ai armatelor naționale chiar dacă sunt civili. Desigur însemnele acestor ordine sau medaliile sunt destul de voluminoase, prin urmare ele sunt purtate în întregul lor numai în situații speciale atunci când ceremonialul specifică acest lucru și este obligatorie marea ținută. De aceea, în mod obișnuit pentru a se simplifica portul lor au fost create miniaturi ale însemnelor, iar mai apoi au fost introduse în circuit baretele, acelea care prezintă culorile specifice însemnelor și pot fi purtate foarte ușor chiar și la uniformă de serviciu.

PANTALONII de uniformă au două forme de bază: pantalonul pentru cizmă și pantalonul numit larg, pentru

pantof sau gheață situație specifică armelor de uscat deoarece singurele care nu poartă cizme (ex. marina sau aviația) au doar pantaloni largi. Un lucru interesant la pantalonul de uniformă este vipușca (et. rusă) acea fâșie foarte îngustă de postav, cusută ca garnitură de altă culoare decât pantalonul, aparent pentru a masca mai ales cusătura exterioară a pantalonilor. De fapt adevăratul rol al vipuștei este să ușureze alinierea mâinilor militarilor atunci când se fac exerciții de defilare cu rânduri largi. Fără un asemenea reper pe care trebuie așezat degetul mijlociu (medius) ar fi foarte dificil să dai impresia de aliniere mâinilor, cele care se observă foarte ușor din exterior.

Lampasul (et. rusă: lampas) este la rândul său tot o fâșie îngustă de postav, panglică sau șnur cusută pe latura exterioară, în lungimea pantalonilor, deosebită însă de vipușcă deoarece este mai lată și, de regulă, destinată ca element decorativ uniformelor de generali. Culoarea vipuștei sau a lampasului indică apartenența la categoria de armă, arme terestre, roșie, aviația, albastru, marina, ultramarin, etc...

ÎNCĂLȚĂMINTEA. Încălțăminte de un militar reprezintă, în primul rând, o formă de protecție pe timp de luptă. Încă din cele mai vechi timpuri, luptătorul își proteja picioarele purtând o încălțăminte rezistentă, de bună calitate deoarece ea trebuia purtată timp îndelungat în condiții grele de exploatare, respectiv frig, căldură excesivă, teren accidentat sau mocirlos. Este executată din materiale de foarte bună calitate pentru a rezista în procesul exploatării, dar și pentru a proteja piciorul de eventuale infecții micotice sau alte posibile afecțiuni precum degerăturile sau fracturile oaselor tarsiene destul de frecvente mai ales la parașutiști. În principiu, întâlnim trei forme de încălțăminte: pantoful, gheata (bocancul pentru câmpul de luptă) și cizma fiecare cu modalități diferite de folosire. Pantoful este destinat folosirii zilnice pentru ținuta de serviciu și are întotdeauna un format clasic fiind ferit de influențele modei, dar perfect adaptat unei ținute de tip clasic. Gheata este folosită pe timp rece sau, împreună cu centura cu diagonală, dar și port-hart, în misiuni de antrenament pentru luptă, convocări tematice, ședințe de tragere cu armament real în poligoane ori la unele ceremonii care implică defilarea. Bocancul este mult mai bine adaptat condițiilor reale ale câmpului de luptă și are, de multe ori, elemente specifice precum unele buzunare, tălpi mai groase, dar foarte flexibile sau o tureată mai înaltă decât de obicei.

Cizmele sunt de fapt fostele apărătoare de gambă, metalice la armurile medievale sau din piele groasă în antichitate (cnemide), menite să apere gambele luptătorului, zone foarte vulnerabile pe timpul luptelor. Vor fi emblematice pentru cavalerie, dar vor rămâne în exploatare și mai târziu fiind preluate de toate armele terestre. De altfel, cizmele au fost multă vreme formate din două părți: bocancul propriu-zis și o tureată din

piele groasă, de vită, care se prindea cu câteva curelușe de bocanc. Modelul mai poate fi văzut și acum la cizmele numite *bilghere*, un model care face trecerea către acest gen de încălțăminte așa cum îl știm în prezent și care are carâmbul foarte moale pentru a putea fi ușor încălțată. Despre vechimea acestui concept, *cizmă*, vorbește însuși cuvântul turească (et. necunoscută) cel care inițial definește apărătoarea gambei și așa cum ne spune chiar marele Crangă uneori era făcută din scoarța unui copac, iar ceva mai târziu apare și sub forma unui ciorap fără talpă, făcut din dimie sau din postav, care îmbracă piciorul de la gleznă până la genunchi.

În general încălțăminte este considerată ca fiind element defensiv și asta pe bună dreptate deoarece avem cel puțin un exemplu în istorie când o armată care lupta în mod tradițional desculță va fi indisponibilizată fără prea mari probleme de logistică prin dispersarea pe câmpul de luptă a numiților „colți de dragon” care de fapt erau un fel de pioane aruncate din avion. Este vorba de conflictul italo-etiopian (1935-1936) când armata etiopiană a fost incapacitată prin această metodă simplă, dar extrem de eficace mai ales că materialele au fost ulterior recuperate de italieni.

Putem vedea însă pe vasele ceramice din antichitate luptători desculți! Ei bine, aceștia nu sunt soldați, ci sportivi sau gladiatori care luptau pe un teren foarte bine amenajat, cu o suprafață specială având un strat gros de nisip.

Este bine să amintim și faptul că de-a lungul timpului moda masculină, mai ales după intrarea în contemporaneitate, a exclus culorile tari (roșu, galben, verde, albastru) promovând culorile neutre precum negrul, albul sau gris-urile în diferite nuanțe. Numai uniforme militare au păstrat în folosință culorile tari uneori chiar în combinații oarecum sfidătoare, roșu cu galben sau albastru, verde cu galben și altele... Uniforma de culoare kaki a fost introdusă pentru câmpul de luptă de englezi în 1846, când un contingent militar britanic de cercetași care purtau tunici roșii staționat în Lahore (Pakistan astăzi, India pe atunci) a adoptat culoarea numită khaki pentru uniforme soldaților și ofițerilor. De fapt nu era încă o uniformă, ci doar o adaptare la teren, comandantul aceluia corp, Harry Lumsden, folosind pânza albă de Lahore, pe care a tăvălit-o prin noroi și cu ea a acoperit militarii făcându-i astfel greu observabili în teren. De altfel și numele *khaki* provine din limbile *urdu* și *persană* și înseamnă „culoarea pământului” fiind vorba de pământurile specifice zonei aride de acolo. Cum succesul respectivelor „uniforme” a fost unul semnificativ, ulterior culoarea kaki a fost adoptată și de alte trupe britanice, până când a fost folosită și de alte armate ale lumii, motivul fiind destul de simplu: uniforme kaki oferă un bun camuflaj în mediu și o persoană astfel îmbrăcată este mai puțin vizibilă.

În prezent însă trupele aflate pe teatrele de operațiuni

→ Continuare în pag. 11

FABULE

Ovidiu ȚUȚUIANU

Șarpele și licuriciul

Se spune că pe-o baltă mare,
Un șarpe tare veninos,
Îl urmărea cu-nversunare,
Pe licuriciul luminos.
După o cursă nebunească,
Când licuriciu-a obosit,
A stat puțin să s-odihnească,
Și șarpelui el i-a grăit:
-Purtarea ta-i exagerată.
De ce m-alergi neîncetat?
Sunt hrana ta cea preferată,
Sau ți-am făcut vre-un rău odat'?
-Nu e nici una și nici alta.
-Atunci de ce vrei să mă „pierzi?”
-Chiar dacă are pește balta,
Nu te suport, că... luminezi!

Morala 1:
Când faci în jurul tău lumină,
Se vede realitatea sumbră,
Ce se impută ca o vină,
De „lighioane”-ascunse-n umbră.

Morala 2:

„Distrugătorii de lumină”,
Dispar mereu de pe „generic”.
Și sechestrați ca-n fund de mină,
Rămân etern în întuneric.

Vevețița bancher

Pădurea cu stejari,
Așa cum e normal,
Avea mulți locatari,
Din regnul animal.
Din vastul habitat,
O veveriță - pui,
Cândva s-a remarcat,
Cu obiceiul lui.
În loc de nuci din pom,
Trecu de câțiva ani,
Să strângă de la om,
Monede-adică bani!
În scorbur-a dosit,
Mulțime de bănet,
Ce mult i-a prisosit,
În loc de alunet.
Dar iarna crunt veni,
Culcușu-i fu blocat.
Și puiul se trezi,
Că n-are de mâncat.
Și se-ntristă pe loc,
Că geaba are bani,
Provizii chiar de loc,
În jur numai dușmani.
Morala-i mai dihai,
La oameni cu mulți ani:
Nu-i trist ca bani să ai,
E trist să ai... doar bani!

Iepurașul doctorand

În fața vizuinii sale,
Sta iepurașul plictisit.
Dar iată trece-o vulpe-agale,
Și-l abordează, fandasit:
-Ce faci aicea frate dragă?
-Lucrez la doctoratul meu.
-Cine-ar putea să te-nțeleagă,
Ușor e lucrul sau e greu?
-De vrei să afli îți spun tema:
„Jupoi la blănuri mari sau mici”
Și ca să știi cum pun problema,
Poftește-n vizuină, ici!
Iar dup-o vreme, iepurilă,
Leși voios și împăcat,
Cu blana vulpii pe o grilă
Și-apoi o puse la uscat.
La fel pățiră, lupul, ursul,
Același „tratament” mereu,
Iar în final, (să-ți vină râsul!)
Din vizuină iese-un... leu!
-Măi doctorand, îi zise leul,
Atunci când vei mai fi „călcat”,
Să mă anunți și să-mi spui greul,
De care te-ai împiedicat!

Morala zice: Stratagema
La doctorat, e o cutumă;
Nu-i important cum sună tema:
Contează... cine te îndrumă!

→ Continuare din pag. 10

au uniforme de luptă mult mai bine adaptate nevoilor de mascare, dar și de rezolvare a complexității acțiunilor din teren, chiar dacă uniformele de serviciu sunt de culoare kaki.

Desigur, în mod absolut firesc, după un timp și civilii au adoptat culoarea kaki pentru diferite articole de îmbrăcăminte deoarece este o culoare versatilă, cu multe nuanțe, care se poate ușor asorta fiind și lesne de întreținut. Acest fapt s-a petrecut mai ales după cel de-al doilea război mondial, când purtarea culorii kaki nu era doar o modă, ci și o modalitate de a arăta respectul și prețuirea pentru soldații eroi.

Mai trebuie să știm că, tot în mod tradițional, un luptător are cel puțin trei uniforme: una de luptă, o a doua de serviciu și o a treia de paradă. În realitate la acestea se mai pot adăuga și salopeta de lucru, mai ales pentru armele tehnice, dar și ținutele de gală numite și **marea ținută** care are diferite componente funcție de evenimentul la care militarul trebuie să participe.

Oricum, descifrarea semnelor și însemnelor unei uniforme militare, ține de o anumită cultură în care tradiția are un cuvânt greu de spus și, în consecință, devine o pagină istorie care vorbește despre una din cele mai vechi instituții ale omenirii. Acoperind teritorii imense, dar și un timp ce merge până la legende sau mituri, uniforma militară aflată acum între simbol și utilitate, reprezintă un element indispensabil funcționării unei societăți, ea vorbind despre cultură, spațiu, și istorie. Polițist, medic, elev, militar, preot, ceferist, fiecare duce cu el, prin uniformă specifică, o adevărată poveste, o istorie, un cod de legi, un set de comportamente. La vederea uniformeii oamenilor au așteptări predictibile, presupuneri și chiar un sentiment de siguranță absolut necesar fiecăruia dintre noi pentru a ne simți membri cu depline drepturi ai unei societăți responsabile pentru soarta tuturor. Desigur întreținerea unei armate este foarte costisitoare, dar poate ar fi bine să ne amintim de spusele lui Napoleon: **Poporul care nu vrea să hrănească armata proprie, va fi curând nevoit să hrănească armata dușmanului!**

POEME

Ecaterina CHIFU

România, o țară de vis

Când aș iubi,
mi-aș întinde spre cer toate mările
ca niște vâjnoase, sălbaticce brațe
fierbinți,
spre cer;
să-l cuprind,
mijlocul să-i frâng,
să-i sărut sclipitoarele stele.

Când aș urî,
aș zdrobi sub picioarele mele de
stâncă
bieți sori
călători
și poate-aș zâmbi.

Dar numai pe tine te am, trecătorul
meu trup.
(Lucian Blaga – Dați-mi un trup, voi,
munților!)

Era un vis cu ochii larg deschiși
plini de incertitudini și neliniști,
ca-ntr-un sfârșit de adolescență târzie,
când vrei să te-ntorci la copilărie,
dar simți în tine tumultul mării
și pleci spre-un țarm necunoscut.
Numai lumina mării te face să te-
ntorci,
în țara ta de vis unde ai dori
să regăsești putere să mergi,
să ajungi la mare, la marea din tine.

Codrii Moldovei

Codrii Moldovei ard viu pe înaltele
piscuri,
Freamătă frunzele aurii peste verzi
lacuri,
Apele învolburate se albăstresc între
maluri,
Miresmele toamnei urcă-n cer printre
ramuri.

Se zbat în cascade albe izvoarele
luminate
De mierea toamnei, de razele
parfumate,
În ecou răsună un strigăt de cerb
lopătar,
Brândușele mov pe iarba verde, vis în
dar...

Cad fulgii argintii din seninul
îndepărtat,
Bolta albastră freamătă de dor
neîmpăcat,
Peste stâncile sure, covorul alb de
zăpadă,
Scânteieri de aur; apus violet de
toamnă.

Ce dulce respirare în aerul plin de
ceață!
Voci din alte timpuri, dor de o altă
viață
Răsună liniștit între munții semeți și
înalți,
Dragostea prinde aripi între Români
frați.

„Mi-e dor de Tine, Doamne, mi-e dor
de Tine!”
Strigă sufletul nostru ars de dorul
vieții senine.
Doar între frumoșii munți simțim
marea bucurie,
Trăim prin foc ardent a sufletului
imensă fericire.

Muguri de lumină

Te rog, Doamne, dă-mi lumina
frumuseții Tale!
Deschide-mi poarta inimii, să mă
pătrund de ea!
Din mugurii de lumină să scriu pe cer
cu stele
Iubirea ce-a făcut să înflorească inima
mea.

Cu mugurii de
lumină să Te slăvesc mereu,
Să fac să vibreze Dumnezeuia în
oameni,
Pătruși de frumusețea Marelui
Dumnezeu,
Să meargă doar pe drumul iubirii de
semeni.

Din muguri de lumină să fac cununi
de stele,
Să lumineze mereu drumul păcii, al
fericirii,
Să înflorească ca-n rai grădina Țării
Mele
Și toți Români să trăim sub aura
iubirii.

Doamne, revarsă-Ți bunătatea Ta
peste România,
Alungă, Te rugăm, norii negri ce-o
acoperă adesea,
Ajut-al nostru popor să înfrunte orice
rău și urgia
Să nu vină peste el nici foc, nici ape
ori durerea!

Bucovina

„Cu sabia n-a fost luată însă nici
Bucovina de austrieci,
nici Basarabia de ruși, ci prin
fraudă.”
(Mihai Eminescu, ziarul Timpul,
1 martie, 1878)

Bucurie și lacrimă ești în inima
Românilor;
Uită cu România am dori să fii
mereu
Cu ale tale obține, dor în sufletul
meu,
O țară-floare pe plaiul străbunilor;
Vibrezi ca o lumină pe cerul de mai,
Iubită de Domnul, ai dat oameni
mari,
Nuntiri între aștri, voievozi legendari,
Arderi în inima poezilor nemuritori.

„Sarea în bucate” sau - O bogăție națională a pământului românesc

Elena OPREA

Sarea este o bogăție prețioasă a poporului român, fiind un aliment necesar în toate bucatele pe care le așezăm pe masă în fiecare zi.

Mâncarea fără sare nu are gust. De aceea trebuie să ținem seama de această valoroasă și preponderentă bogăție a gliei strămoșești cu care a înzestrat Dumnezeu, ca o binefacere pentru locuitorii acestui spațiu geografic numit România, încă de la geneză. Sarea a fost exploatată din cele mai vechi timpuri, și se intensifică începând cu secolul al XV-lea.

Sarea alcătuia așa numitul „dominium eminens” și aparținea proprietății publice. Venitul ocnelor revenea domnitorilor, potrivit normelor dreptului feudal; apoi s-au fixat aceste drepturi în privilegii, statuti prin care toate veniturile obținute din ocnele de sare să fie repartizate visteriei domnești. Spătarul Mihai Cantacuzino dorea să-și deschidă o ocnă pe proprietățile cumpărate de la moșnenii slăniceni, dar îi trebuia aprobarea de la domnitor. Constantin Brâncoveanu autorizează printr-un hrisov acest drept domnesc.

La începutul secolului al XIX-lea, în Țara Românească erau trei saline principale: Telega în județul Prahova, Slănic în fostul județ al Secușilor și Ocnele Mari în județul Vâlcea. Tăierea stâncilor de sare se făcea manual cu ajutorul unor ciocane din oțel unse cu seacă, cărora li se puneau cozi din lemn tare, rotunjit care aveau o greutate între 2-20 kg. Muncitorii care lucrau în saline cu aceste ciocane se numeau „ciocănași” și erau organizați în echipe de lucru numeroase. Stâncile erau sfărâmate în bolovani cu o greutate cuprinsă între 20-50 kg., care devine o unitate de măsură a sării. Sortarea bolovanilor în stive pentru a se putea calcula cantitatea de sare ce

se tăia de un ciocănaș, apoi urma transportarea sării prin scripeți la gura ocnei; de aici veneau alți muncitori numiți „măglași” și făceau operațiunile de producere a sării pe grupuri de lucru bine instruite. Salinele nu erau electrificate și sarea se extrăgea la adâncimi între 100-200 m. în condiții foarte grele.

Ele erau luminate cu ajutorul „masalelor”, înmuiate în petrol sau a lumânărilor care scoteau mult fum, dând o lumină gălbuie din cauza lipsei de aer. Salariații numiți „fumari”, pregăteau lumina salinei și ocupau locul al II-lea după ciocănași și măglași în aceste operațiuni ale muncii în obținerea sării. Coborârea și ieșirea din ocne se făceau prin scripeți, puși în mișcare cu ajutorul unor mecanisme numite crivacuri puse în acțiune cu ajutorul cailor. De aceea pe lângă fiecare salină se afla un număr de cai și muncitorii se numeau rânđași, egal cu numărul fumarilor. Repararea ciocanelor și a scripetelor se făcea de către meșteri iar lucrătorii salinei erau supravegheați de „vătafi” (vătași). Când era nevoie se mai angajau oameni în prestarea anumitor munci și „păzitorii ocnei”. Exploatarea sării se făcea prin metode primitive; ziua de muncă era de 12-14 ore, salariile erau foarte mici. Aveau loc accidente dese de muncă și muncitorii erau nemulțumiți și revoltați. Munca la ocnă, încă din secolul al XVII-lea devenise lege penală - pedepsele cele mai grave de la abaterea legislației. Muncitorii erau și înșelați la facerea socotelilor, erau bătuti cu gârbaciul, inumani în pedepse nedrepte, de către stăpânii lor. De aceea lucrătorii întocmeau plângeri și se revoltau împotriva cârmuitorilor ocnelor, cerând dreptate, salarii mai mari și condiții de viață mai bune. Istoricul, profesor emerit N.I. Simache descoperă documente inedite importante despre revoltele muncitorilor de la ocnele Telega împotriva asupritorilor salinei; astfel, prin documentul din 1813 care se păstrează în arhivele locale ale Telegii, se arată că 20 de ciocănași și măglași își iau angajamentul că nu vor mai săvârși acțiuni de revoltă împotriva stăpânitorilor ocnei.

Au mai fost descoperite și alte documente inedite referitoare la revoltele ale lucrătorilor de la ocna Telega din 1824, când domnitorul Grigore Ghica (1822-1828) trimite pe visterul Ion Moshu să cerceteze pe răsculați și să le dea pedepse grele, pentru că au îndrăznit să se împotrivescă poruncilor domniei.

O altă și amplă răzvrătire spontană împotriva cămărașului salinei Telega, este înregistrată în octombrie 1832. Cuprinși de sărăcie și nedreptate,

lucrătorii ocnei Telega au pornit o luptă dârză pentru obținerea unor drepturi. După vechile datini, ciocănașii și măglașii salinei, primeau din partea administrației, pe lângă salariul în bani și 200 de oca de sare la începutul fiecărui an și câte 40 oca zilnic. Când exploatarea salinei a fost arendată de vistierul Hagi Moscu, a redus aceste ajutoare în sare, doar de două ori pe săptămână, apoi le-a desființat. Aceste cantități de sare erau foarte necesare lucrătorilor salinei, deoarece aceștia făceau schimb de produse cu alți oameni primind grâu și porumb pentru hrana familiilor lor. Baronul Meitani a încercat să-i convingă pe răzvrătiți să renunțe la grevă, acordându-le câte o sumă unică de bani ca să calmeze spiritele, dar n-a reușit. La intervenția cămărașului care încearcă să-i oprească și să-i aducă la supunere, nu reușește. Lucrătorii părăsesc ocna, amenințând cu foc și moarte pe cei ce se apropie de ei. Aceștia scot cantități mari de sare de la salină și le transportă la domiciliile lor. Cămărașul consideră că acțiunea cămărașilor și măglașilor nu poate fi înfrântă și se adresează stolnicului Constantin Burchi, ocârmuitorul județului Prahova. Acesta îi ordonă cămărașului însoțit de un anumit număr de dorobanți să-i reducă pe răzvrătiți la supunerea datoriei către stăpânire. Constantin Burchi îi ordonă cămărașului să aștepte la Ploiești pe colonelul Odobescu care urma să sosească cu armată de la București cu scopul arestării conducătorilor revoltei ciocănașilor și măglașilor de la ocna Telega. Capii rezvrătiților au fost prinși, dar ciocănașii și măglașii au pornit în masă spre București, pentru a-și cere drepturile. Armata a folosit violența și conducătorii grevei au fost puși la plug și întreaga masă de ciocănași și măglași să meargă în urma lor într-un marș impresionant de la Telega până la București. Ei s-au prezentat șefului administrației țării dându-i un memoriu în care menționau motivele răzvrătirii și cereau dreptate. Marea Vornicie a ajuns la înțelegere cu răsculații, le face unele concesii ca și mai înainte, iar aceștia își reiau lucrul.

O situație similară de la ocna Telega a avut loc și la Slănic în februarie 1835. Moșia Slănic-Vărbilău și a cincea parte din moșia Groșani-Slănic erau proprietăți ale Spitalului Colțea din București.

Moșia fusese luată în arendă de supusul britanic Eleterios Kirilov. Acesta, în calitate de arendaș, pretinde celor opt băcănii de pe moșia Slănic să plătească câte 800 lei pe an. Negustorii s-au împotrivit și au închis prăvăliile. Pentru evitarea

nemulțumirilor, a lipsurilor necesare vieții și de teama lucrătorilor de la ocna care nu se mai puteau aproviziona cu pâine, rachiu și alte alimente, deschide o prăvălie lui Teodosie Dascălu. Lipsiți de cele necesare, ciocănașii și măglașii au mers în mare număr la casa arendașului Petre Postelnicu, unde acesta stătea în gazdă. Arendașul a fost bătut grav de răzvrătiți și abia a reușit să scape de furia acestora. Arendașul, însoțit de secretarul Cămăreșiei, se retrage la Văleni și înaintează o plângere către ocârmuirea județului Sooc prin care cere pedepsirea vinovaților, despăgubiri pentru pagubele produse în timpul răzvrătirii și restituirea unor obiecte pe care pretindea că le-ar fi furat răsculații: un inel de diamant, un ceasornic de aur și o pungă cu 300 de galbeni împărătești, 50 icușori și 20 ruble. Pentru cercetarea situației, reprezentanții ocârmuirii județului Saac a delegat pe Ghe. Știrbei. Acesta numește vinovați pe mai mulți cetățeni, printre care se aflau și cinci băcani. Aceștia sunt arestați și trimiși la București fiind pedepsiți cu ani grei de închisoare.

Desființarea monopolului turcesc în 1829, angrenarea țărilor române în circuitul internațional de mărfuri, dezvoltarea comerțului extern și a exportului de sare au dus la necesitatea de mărire a producției de sare, prin intensificarea exploatarei lucrătorilor din saline.

Istoria exploatarei sării de la Telega, Slănic și Ocnele Mari a determinat noi revolte ale ciocănașilor, măglașilor și a tuturor lucrătorilor din saline la lupta împotriva stăpânilor salinelor pentru dreptate, libertate și o viață mai bună.

Bibliografie: Prahova, Trepte în Istorie, editată de Secția de Propagandă a Comitetului Județean Prahova al P.C.R., Ploiești, 1971.

Frământări în rândul ciocănașilor din salinele Prahovei în prima jumătate a secolului al XIX-lea, Prof. emerit N.I. Simache.

MUZIDAVA - O CETATE A SPIRITULUI ROMÂNESC ÎN INIMA CANADEI

Carmen Cristina OLTEAN

Un cetățean al lumii a creat ceea ce mulți dintre români nici nu s-au gândit că ar putea exista atât de departe de țară. De peste cincisprezece ani, Ion Damian dăruiește comunității românești din diaspora un spațiu în care muzica, poezia și memoria culturală se întâlnesc firesc. Numele acestui spațiu este „Muzidava”.

Născut în Banatul de vest, în Banatul istoric, și legat profund de limba și cultura română, Ion Damian a purtat mereu în suflet această apartenență. Recunoașterea oficială a venit la 1 decembrie 2025, la Kitchener, în cadrul manifestărilor dedicate Zilei Naționale a României, când a depus jurământul de credință față de România și a primit Certificatul de Cetățenie Română din mâna consulului general al României la Toronto, Oana Gherghe. A fost un moment de mare încărcătură simbolică, o confirmare firească a unei legături trăite de multă vreme prin limbă, cultură și dăruire.

Dar Muzidava nu este povestea unui singur om. Este o lucrare colectivă, o întâlnire de destine artistice care au ales să pună împreună talentul, timpul și dragostea pentru cultură. Grupul „Muzidava” îi reunește pe Aura Bălașa, Erin Roe-Niemeijer la vioară, Ion Damian, Mihaela Dragomirași, Monica Szekely, Vasile Simion Ciobanu la taragot, Tim Min la pian, Khang Le la bas și James Kennedy la trompetă.

Fiecare este un membru important; fiecare aduce o culoare proprie, o nuanță distinctă, iar împreună creează mai mult decât ar putea crea separat. Tocmai această armonie dintre oameni dă forța aparte a grupului.

Aura Bălașa aduce nu doar voce și expresivitate, ci și o inteligență artistică ce se vede în construirea atmosferei, în scenete, în expresia scenică și în frumusețea costumelor. Erin Roe-Niemeijer aduce prin vioară o lumină delicată și o noblețe muzicală aparte. Mihaela Dragomirași și Monica Szekely completează prin prezența și finețea lor această țesătură artistică. Vasile Simion Ciobanu adaugă prin taragot o sonoritate profund românească, care atinge imediat memoria sufletului. Tim Min la pian, poet în trei limbi, engleză, franceză și mandarină, și traducător al poeziei lui Mihai Eminescu în limba engleză, Khang Le la bas și James Kennedy la trompetă largesc orizontul sonor al grupului și arată, încă o dată, că Muzidava este un spațiu viu al întâlnirii dintre culturi, unit prin respect pentru frumusețea muzicii românești.

Repertoriul lor arată limpede că „Muzidava” nu trăiește într-un singur registru, ci poartă cultura română prin mai multe forme de expresie. De la cântece din tezaurul românesc, precum Ciuleandra, până la dansuri populare, momente dedicate „Zilei Universale a Lei”, poezie, muzică și scenete, grupul readuce în fața publicului o lume de tradiții și simboluri. Muzica lor păstrează ecoul vechilor șezători și al horelor din satele românești, adus astăzi în comunitatea românească din Canada.

Un loc aparte îl ocupă universul eminescian. „Muzidava” îndrăznește să aducă pe scenă fragmente inspirate din Mihai Eminescu și să evoce povestea lui de iubire cu Veronica Micle. Nu oricine îndrăznește să îl joace pe Eminescu. Nu oricine are curajul să atingă o astfel de prezență fără să o micșoreze. Tocmai aici se vede seriozitatea acestei lucrări artistice, în dorința de a nu ilustra simplu, ci de a crea atmosferă, emoție și reverență față de una dintre cele mai mari conștiințe ale culturii române.

Costumele sunt și ele parte esențială a acestor apariții. Uneori tradiționale, alteori de epocă, alese în funcție de piesa interpretată, ele nu înfrumusețază doar scena, ci întregesc sensul artistic al momentului și deschid o fereastră spre alt timp. Și poate una dintre imaginile cele mai grăitoare este aceasta: să trăiești în Canada, să fii român născut în Banatul de vest și să aduni în jurul tău oameni de origini diferite care învață să cânte, să joace și să simtă românește. În astfel de clipe, cultura nu mai este doar patrimoniu; devine punte vie între lumi. Și poate cel mai emoționant lucru este că tot ceea ce face acest grup se oferă gratuit. Nu pentru câștig și nu pentru promovare, ci din dragoste sinceră pentru cultură și pentru limba română.

Într-o lume în care multe lucruri se măsoară în bani, „Muzidava” rămâne dovada că pasiunea, generozitatea și lucrarea împreună pot zidi, chiar și departe de țară, o mică

cetate a spiritului românesc. Poate că acesta este adevăratul rost al unor astfel de inițiative; să ne amintească faptul că identitatea nu se pierde atunci când oamenii o trăiesc împreună. Atunci când se cântă o melodie din tezaurul românesc, când se rostește un vers de Eminescu, când taragotul, vioara, pianul, basul, trompeta și vocile se întâlnesc în aceeași emoție sau când un costum de epocă readuce pe scenă o lume de demult, nu asistăm doar la un moment artistic. Asistăm la o continuitate. Iar într-un oraș canadian, într-o sală unde se aud voci din mai multe colțuri ale lumii, cultura română își găsește încă o dată locul firesc. Nu ca amintire. Ci ca prezență vie. Acolo unde există oameni care o iubesc și o dăruiesc mai departe, România nu este niciodată departe.

În cele ce urmează, câțiva dintre membrii „Muzidava” vorbesc despre începuturi, rădăcini, muzică, teatru, apartenență și acea patrie lăuntrică pe care nimeni nu o poate lua unui om.

***

Carmen Cristina OLTEAN: Ați pornit din Banatul de vest și ați ajuns să adunați în Canada oameni în jurul cântecului, al poeziei și al culturii române. Când ați simțit pentru prima dată că această chemare ar putea lua chipul unei lucrări numite „Muzidava”?

Ion DAMIAN: „Muzidava” a apărut din necesitate. Orchestra Mărțișor a liceului „WCI” „Waterloo Collegiate Institute” avea trei soliste vocale, Lorna, Adriana și Sasha, două românce și o rusoaică. Când ele au absolvit, aveam nevoie de voci care să vorbească româna. Așa am început Muzidava, în primii ani doar ca grup vocal care să cânte cu orchestra. Apoi, când m-am pensionat, Mărțișor a dispărut, dar l-am luat cu mine pe Tim Min, pianist și poet în trei limbi, engleză, franceză și mandarină, și cel mai bun traducător al lui Eminescu în limba engleză, părerea mea. Cu ajutorul prof. Simion Ciobanu la taragot am făcut un mic taraf. Cu timpul am mai recrutat și alți instrumentiști și soliști vocali. Numele „Muzidava” s-a impus singur. Muzica pe care o interpretăm are rădăcini adânci; unele cântece sunt cunoscute de o sută sau chiar două sute de ani. „Ciuleandra”, pe care ați menționat-o, probabil vine de mult mai departe, cum ar fi, de exemplu, și dansul „Călușul”.

Carmen Cristina OLTEAN: Pentru unii, muzica este interpretare; pentru alții, ea devine o cale de a păstra vie memoria unui neam. În ce fel simțiți că s-a așezat muzica în destinul dumneavoastră?

Ion DAMIAN: Pentru mine este unicul fel de a mă exprima, o legătură cu părinții, moșii și strămoșii mei. Eu n-am făcut nicio zi de școală în limba română, dar am devenit membru al orchestrei „Lyra” din Torac încă fiind tânăr adolescent. Orchestra care în câțiva ani va sărbători 100 de ani de activitate și care a fost decorată de președintele Băsescu. De la ei am învățat nu doar muzica, ci și legăturile cu trecutul nostru.

Carmen Cristina OLTEAN: La 1 decembrie 2025, în mijlocul comunității, ați depus jurământul și ați

primit cetățenia română. Ce a însemnat acea clipă pentru sufletul dumneavoastră, după atâția ani în care ați slujit cultura română prin faptă și dăruire?

Ion DAMIAN: În viață am avut multe momente care vor rămâne cu mine pentru totdeauna. Concerte cu Lyra, cu corul Koca Kolarov, declarat tezaur nematerial UNESCO, momente de neuitat petrecute cu Maestro Lucian Petrovici, întâlnirea la Chișinău cu Maestro Botgros și multe altele. Dar două momente sunt cu mult mai presus decât toate celelalte împreună; nașterea fiicei mele și jurământul de cetățenie.

Carmen Cristina OLTEAN: Muzidava reunește cântec, poezie, joc scenic, port tradițional și costume de epocă. Când priviți tot ceea ce ați zidit, ce simțiți că ați dorit cel mai mult să salvați și să dăruiați mai departe?

Ion DAMIAN: De salvat nu se salvează decât amintirile. Atât contează. Marele dirijor Sergiu Celibidache a refuzat să înregistreze. Eu cred că înțeleg de ce. Doar emoțiile pe care le simțim și sperăm că le transmitem celor care ne ascultă contează. La jurământ a fost prezentă și fiica mea. Emoția pe care ea a simțit-o atunci nu are preț. Când Tim Min compune muzică și folosește „Ciuleandra” ca una dintre teme, asta înseamnă că mi-am făcut datoria.

Carmen Cristina OLTEAN: Ați avut curajul de a aduce pe scenă și fragmente inspirate din universul eminescian, lucru pe care nu oricine îl îndrăznește. Ce înseamnă pentru dumneavoastră apropierea artistică de Eminescu?

Ion DAMIAN: Pentru mine Eminescu este mult mai mult decât un poet. Activitatea lui publicistică și politică a fost mult mai importantă decât orice poezie. Știu că nu este politic corect, dar fără el România nu exista. Iar noi, cei născuți peste hotare, în Serbia, Grecia, Bulgaria, Ucraina, Ungaria etc., de mult nu am mai fi fost români.

Carmen Cristina OLTEAN: Să trăiți în Canada, să fiți român născut în Banatul de vest și să îi învățați pe alții să cânte românește este o imagine cu adâncă forță simbolică. Ce ați înțeles despre felul în care muzica poate uni lumi diferite?

Ion DAMIAN: Cultura este un termen mult prea larg pentru ceea ce fac eu. Muzica este patria mea, și mai ales muzica românească și muzica din Balcani. Este o limbă universală care, chiar dacă nu o știți, o înțelegeți. Acesta este motivul pentru care membrii orchestrei Mărțișor au fost și chinezi, și coreeni, și ruși, și lituanieni. Sârbii au un proverb: „*Ko peva zlo ne misli*” - Cine cântă nu gândește rău! Marea parte din muzica tuturor popoarelor lumii exprimă dragoste și sentimente nobile. Mozart poate, mai mult decât oricine, ne-a apropiat de divinitate. Știați că grecii antici au învățat muzica de la strămoșii noștri? Orfeu, tracul, a adus muzica în Grecia antică. Muzica românească este dintre toate cea mai aproape de a fi divină. Naiul lui Maestrul Zamfir, și prin el muzica românească, o înțelege toată lumea. Eu doar am profitat de cede acest dar și l-am împărțit cu elevii mei.

*

Carmen Cristina OLTEAN: Ați fost alături de „Muzidava” încă de la începuturile sale și rămâneți una dintre vocile esențiale ale acestui grup. Cum ați trăit creșterea acestei călătorii artistice, de la primii pași până la ceea ce a devenit astăzi?

Tim MIN: În toamna anului 2011, când eram elev în primul an de liceu, eram student în clasa de tehnologie a domnului Damian. El m-a invitat să mă alătur ansamblului său de muzică populară românească, Mărțișor, ca pianist. La acel moment eram cel mai tânăr membru al grupului, aveam foarte puțină experiență în improvizație și nu găseam prea multă bucurie în muzică dincolo de dorința de a impresiona și de a mă gândi cum aș putea adăuga diplomele și realizările mele într-o viitoare aplicație la universitate.

Foarte repede însă am început să privesc muzica într-un mod cu totul nou, trecând de la partitura scrisă la tradiția vie și la contextul social în care muzica există. La început am adus și câțiva prieteni în ansamblu, însă până la sfârșitul liceului toți renunțaseră. Chiar dacă inițial nu eram la fel de pregătit muzical ca mulți dintre prietenii pe care i-am invitat să cânte alături de mine, am ajuns să fiu singurul dintre ei care a ales să studieze muzica la universitate. Când am început în Mărțișor eram un amator care urma exemplul celorlalți din ansamblu. Până în momentul în care domnul Damian a început „Muzidava”, devenisem deja un muzician experimentat, cu o voce artistică proprie.

La fel ca mulți, poate chiar ca majoritatea foștilor membri ai ansamblurilor muzicale ale domnului Damian, nu sunt român prin sânge sau prin educație. Nu m-am născut în cultura română și încă nu vorbesc niciun cuvânt românesc. Totuși am fost adoptat în tradiția muzicală personală a domnului Damian, prin care am avut onoarea de a cânta muzică alături de români, dar și de alți pasionați neromâni, și de a cânta pentru comunități românești. În timp s-a dezvoltat un fel de „fluență interioară”, iar în anii în care am cântat împreună am ajuns să formăm un fel de dialect muzical propriu, modelat și de influențele mele personale; ca pianist format într-un conservator, ca cetățean canadian naturalizat născut în China și ca un teoretician pasionat, chiar dacă mai degrabă autodidact, al artei și creativității. Deși „Muzidava” nu poate fi considerată reprezentativă pentru întreaga cultură și muzică românească, este acea parte a culturii române pe care se regăsesc și amprente mele, și comunitatea alături de care am mâncat mulți mititei și am băut multă țuică de prune. La un mare eveniment aniversar al ansamblului Mărțișor am ținut un scurt discurs în care am comparat grupul cu corabia lui Tezeu, ale cărei piese au fost înlocuite una câte una până când niciuna dintre piesele originale nu a mai rămas. Întrebarea ridicată de acest experiment de gândire este: care este esența corabiei? Nu mai țin minte exact cum am răspuns atunci acestei întrebări. Astăzi însă, când mă

gândesc la „Muzidava”, văd esența ei în prietenia caldă a lui Ion Damian însuși.

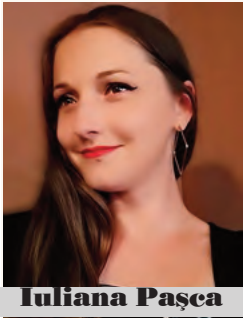
Nu pot separa profesorul din anii adolescenței mele, mentorul din anii douăzeci ai vieții mele și prietenul muzician de astăzi. Acest grup s-a adunat prin forța voinței sale și continuă să existe prin pasiunea și inițiativa lui. De-a lungul anilor, componența s-a schimbat, iar noi ne-am schimbat odată cu ea. Un lucru însă nu s-a schimbat niciodată: chiar și după mai bine de un deceniu de la terminarea liceului, eu încă îi spun lui Ion „Mr. Damian”. Și cred că așa va rămâne. Este pur și simplu un reflex format în timp.

Carmen Cristina OLTEAN: Sunteți poet în trei limbi și traducător al poeziei lui Mihai Eminescu în limba engleză. Ce a însemnat pentru dumneavoastră întâlnirea cu Eminescu și cum se regăsește această experiență în muzica pe care o creați alături de „Muzidava”?

Tim MIN: Recunosc că nu sunt atât de familiarizat cu opera lui Mihai Eminescu pe cât ar trebui să fiu, având în vedere că am tradus unele dintre poeziile sale. Totuși, cântând muzică românească alături de Muzidava și urmând studii de pian și poezie, am ajuns să simt ceva din inima vie care stă în spatele oricărei poezii. Pentru mine, limba română este o enigmă, aproape ca o limbă liturgică pe care o aud doar într-un context restrâns. Având în vedere etimologia ei în mare parte latină, am adesea impresia că aproape înțeleg, doar pentru a fi derutat o silabă mai târziu. Poezia lui Mihai Eminescu, la fel ca cea mai mare parte a poeziei de dinaintea modei secolului trecut de a se desprinde de tiparele tradiționale, este scrisă în vers măsurat. Deși nu pretind că sunt un expert în prozodia românească, observ multe asemănări metrice între poezia lui și cea a poetului american Robert Frost. Deși pulsația de bază este fermă, folosirea exactă a picioarelor metrice este mai liberă, ceea ce dă o senzație de spontaneitate în ciuda organizării deliberate a timpului și spațiului. Tocmai această libertate în interiorul constrângerii este ceea ce urmăresc și eu în muzica pe care o creez. De asemenea, acest element al poeziei este cel care îmi face cea mai mare plăcere atunci când încerc să traduc, fiind adesea necesară o mare libertate la nivelul fiecărui cuvânt pentru a reimagina curgerea textului.

Poezia are și elemente structurale care se potrivesc foarte bine cu muzica, mai ales cu muzica populară care își repetă de multe ori cele mai frumoase motive. Uneori am folosit versuri românești tipărite drept singura mea „partitură”, cu doar câteva simboluri de acorduri notate pe alocuri. Am făcut acest lucru recent în timpul unor spectacole dedicate lui Eminescu. În timp ce privirea mea parcurge o limbă pe care nu o pot citi, potrivit rândurilor scrise cu frazele muzicale, imaginația mea ajunge la un fel de acord fără cuvinte cu Eminescu, unul despre care sper că el însuși ar fi zâmbit.

Va urma

COLAJ LIRIC

Poezie fără frontiere ITHACA

Privind spre mare

Privind adânc în mare,
în timp ce soarele apune prea încet,
urme ale timpului zăbovesc în inima-mi
pierdută în amurg.
Stau în nisip,
unde glasul oceanului
aduce înapoi melancolia unei iubiri
vechi.
O clipă
în târziul serii,
răsucită de nostalgie,
cu cât curge mai adânc prin venele
mele,
cu atât mai puternică e dorința
de a vedea dansul sirenelor
în adâncurile albastre.
Continui să privesc spre mare.
Valurile sărută țărnel
oferind îmbrățișări divine.
O pace eternă se așază în mine,
însoțită de cântul pescărușilor.
Stelele căzătoare aprind noaptea,
mistuind-o în flăcări.

Agron Shele, Albania-Belgia
Traducere: Iuliana Pașca

Împotriva curentului

Poezia
își croiește drumul
împotriva curentului
nu poate schimba cursul omenirii
a cărei viitor e nesigur și îndepărtat
dar, uneori, poate fi un colac de
salvare
pentru cei care sunt pe cale să se
înece.

Germain Droogenbroodt
Traducere: Iuliana Pașca

În zadar

Toată ziua
a tunat și a fulgerat
de parcă cerul ar fi vrut să bată
la orice ușă pentru a fi auzit,
îngrijorat
de degradarea
nu doar a climei,
ci și a umanității.

Germain Droogenbroodt
Traducere: Iuliana Pașca

Siluate în amurg

Ramurile și frunzele arbuștilor
se înalță tăios spre cerul înserării;
se întunecă încet, deși lumina soarelui
încă
strălucește pe câteva ferestre dincolo
de grădini.

Mi-ar plăcea să descriu acestea în
cuvinte,
însă, nu le găsesc nicicum,
prefer să desenez cu un creion pe
coala albă
și să pictez cu câteva atingeri de
pensulă.

Zumzetul străzii s-a mai potolit deja,
dar bătrânul cu câinele
nu se mai arată. Nu mai trebuie să-l
plimbe.
În timpul zilei, l-am văzut plimbându-
se singur pe trotuar.

Hannie Rouweler, Olanda
Traducere: Iuliana Pașca

NUNTĂ SUB SALCĂMI

Radu Matei TODORAN

Continuare din numărul trecut

* * *

Fratele Orola deschise încet ochii și privi zorii sfioși coborând pe geamul chiliei. I se păru că un înger de ceață așterne tihna peste acele locuri și că un vânt de aer proaspăt învelește mănăstirea. Leși în curtea pavată cu pietre de râu și se opri în dreptul fântânii. Scoase o galeată cu apă proaspătă, apoi cu o ceașcă de argint bău pe săturate. Își dădu jos mantia albă și rămase gol până la brâu. Se clăti bine cu apa rece și se întoarse cu fața spre soare, întâmpinând cu ochii mijiți razele născânde. Stătu o vreme așa sorbind parcă energia solară, apoi se îndreptă spre chilia starețului, plutind parcă, abia atingând piatra rece a curții. De cum bătu, ușa se deschise și starețul Valerianus îl întâmpină cu un zâmbet larg. În spatele lui, Peter Weiss, singurul spițer din Transylvania, îl întâmpină cu o plecăciune:

- Mărite Orola, mă închin în fața ta! M-a chemat sfinția sa starețul să vorbim despre spițerie, despre leacurile pe care trebuie să le pregătim pentru lupta cu Moartea Neagră.

- Respectabile, Petru Albu din Căpâlna, mulțumim cerului că ai ajuns spițer! Mulțumim cerului că ai adus învățătura apusului și ai suprapus-o peste învățătura pământului. Pentru apă, trebuie să aruncăm piatră de var în fântâni, apoi lângă fiecare fântână vom pune un butoi pentru cei ce duc apa acasă, în care vei așeza cristale de cuarț. Așa cum știi, cuarțul va ține apa limpede și curată. Lângă fiecare fântână publică va sta o strajă care va supraveghea ca nimeni să nu arunce mizerii nici în fântâni și nici în butoaie. Măine vom merge cu frații dominicani să aducem cuarțul din Lacul de Smarald și vom monta colectoare de sevă în pădurea de mesteacăn. Am pregătit ciubere și le așezăm pe asini. De Paști, pe lângă sfânta împărtășanie fiecare credincios va bea și câte-o ulcică de sevă de mesteacăn. Apa vie, cum o numesc locuitorii Transylvaniei. Ea va întări trupul oamenilor și le va ușura eliminarea miasmelor, a relelor și bolilor!

Mesteacănul este protectorul nostru!

- Mărite Orola, vom face totul întocmai, numai că dincolo de știință și vechea învățătură va trebui să ținem cont și de năravurile locului: să prindem broaște, să le uscăm, să le pisăm în piuă și apoi să le aruncăm în focurile purificatoare pe care vrajitoarele și vechii doftoroi le vor pregăti spre a alunga ciurma. Vom pisa semințe de mac și de cânepă, vom stoarce uleiuri din ele, le vom amesteca cu tămâie și vom afuma casele. Oamenii cred încă în „cădelnița amețitoare” prin care doftoroi și popii îi trimit în lumea viselor pe sărmanii burgului. Vor veni și bărbierii să ia sânge și să pună lipitori, va fi o luptă grea și obositoare. Vechile năravuri se leapădă anevoie!

- Bravule spițer, le vom face și acestora pe plac, dacă leacurile lor nu fac rău oamenilor, îi vom lăsa pentru a-i ține aproape și-i vom încredința că munca lor este importantă.

* * *

Sulis s- a trezit de dimineață, a scos ligheanul pe prisă, și- a turnat apa caldă lăsată în prag de slujnica cea dolofană și a început să se spele. Simți o adiere caldă dinspre partea stângă în direcția grădinii, de unde clinchete de cristaluri răzbăteau până aproape! Erau de fapt rasetele a două domnișoare arătoase care se auzeau din grădină! Simți un fior că îi pătrunde trupul, apoi fără a se șterge de apă și fără a îmbrăca ceva, se îndreptă spre portița vopsită în verde. Ochii i se umplură de admirație când descoperiră două făpturi angelice care se jucau cu un cățeluș zburdalnic, ale cărui urechi mari aproape atingeau pământul. A rămas uimit pentru câteva clipe lungi privind hipnotizat. Fetele îi simțiră prezența și își întoarseră privirile spre portiță:

- Uite doctorul, dezbrăcat! zise Clara, fata spițerului Weiss.

- Frumos bărbat, adaugă Francisca, odrasla comitelui Lulay.

Doctorul le întâmpină cu o plecăciune adâncă rămânând câteva clipe cu privirea în pământ, iar când se dezmetici, fetele o luară la fugă ținându-se de mână. În fața lui doar cățelul cel neghiob rămase să-l certe cu câteva lătrături mai degrabă vesele decât furioase. Realiză că era total indecent să te prezinți în fața a două domnișoare cu rang nobiliar, dezbrăcat pe jumătate. Fugi, așadar, în odaie și se îmbrăcă degrabă.

Clara era singura odraslă a spițerului Weiss, o blondă angelică, veselă și plină de viață, iar Francisca

era a doua fată a comitelui Lulay, o brunetă apetisantă cu forme prelungi și o figură ușor alungită, dar în concordanță perfectă cu atitudinea ei nobiliară.

Din momentul acela tânărul medic se simți săgetat în plină inimă de prezența tonică a blondei Clara Weiss. „Un coup de foudre”, cum ar spune francezul... Fetele au dispărut ca niște fantasmе pe sub salcâmi înfloriți din fundul grădinii. Un val de parfum invada preajma, un parfum proaspăt de flori de salcâm... Nici n- a mai știut cum a trecut ziua aceea, deși veștile rele erau aduse una peste alta de către olăcari: începuse epidemia în estul provinciei, la Bistritz, la Schassburg, la Kronstadt.

Își găsi de lucru toată ziua în preajma spițeriei, îl vizită de câteva ori pe Weiss proprietarul, în speranța că îi va întâlni fiica. N-a fost să fie! Așa că la ultima vizită, întrebat fiind de către Peter Weiss ce îl frământă, reuși să bâjbâie ceva despre molima care vine și ieși ca o săgeată din negoțul acestuia. Simțea o atracție aproape bolnăvicioasă față de imaginea fetei surprinsă de dimineață în grădina comitelui. Nu treceau câteva minute și figura ei revenea mai puternică, mai colorată, mai molipsitoare în mintea tânărului medic!

Spre seară își luă inima în dinți și se duse la mănăstire în speranța că îl va întâlni pe Orola, bunul prieten și confident al spițerului. Acolo îl întâmpină portarul cel gras care îl așeză pe un scaun în anticamera stăreției. Timpul se scurgea greu, așteptarea îl mânca din interior ca o rozătoare malefică ce începea să-i devoreze clipele. Dincolo de ușa grea de stejar, starețul dominican și druidul Orola sufereau alături de el și căutau soluții pentru a-i vindeca dorința bolnavă! Un medic bolnav el însuși, nu poate vindeca alți bolnavi!

- Trebuie să vorbim cu Weiss. Trebuie să-i prezentăm fata, s-o cunoască personal și astfel să revină pe pământ, printre noi, șopti starețul.

- Lasă totul în seama mea, rosti Orola cu același calm care îl stăpânea dintotdeauna.

Afară în anticameră, tânărul doctor fierbea. Eticheta îl oprea să dea buzna în cabinetul starețului, dar sângele său încins îl săltă de pe scaun. Așa că s-a ridicat și când să pună mâna pe clanță, ușa s- a deschis binevoitor și în mijlocul ei văzu chipul de sfânt al druidului Orola, purtând parcă o aureolă...

- Poftiți, domnule doctor, se auzi ca o sentință câștigătoare glasul sfintiei sale,

Valerianus!

Sulis bâigui ceva și se așeză pe scaunul cel mai apropiat de stareț.

- Am primit vești prin olăcari, Pestilența a dat

primele semne în estul provinciei!

- Știm, doctore, îi răspunse Orola! Vom lua toate măsurile propuse de tine. Ai văzut, mlaștinile au fost secate, străzile curățate, vânătoarea de dihuri și șobolani continuă. Oamenii se spală, nu mai aruncă oalele de noapte pe fereastră...

- Frate Sulis, noi te respectăm din tot sufletul. Ai adus speranța în rândurile orașenilor, ți- ai impus metodele, ciurma poate să vină! Ce te frământă așa de tare?

- Respectabile Orola, răspunse doctorul, sunt încă un copil, am căzut bolnav de dragoste! Boală grea. Mintea îmi fierbe, dorința a depășit granițele carnale așezându- se undeva între înger și demon! Sufăr, e rușinos, dar sufăr! Îți spun doar un nume: Clara Weiss! Viață, dragoste, fericire, parfum din flori de salcâm!

- De ce domnule Sulis? interveni starețul. La vârsta dumneavoastră „un coup de foudre” este chiar binevenit. Totul este să nu-ți pierzi mințile, să rămâi printre noi și să ne sfătuiesti în continuare ce să facem!

- Ajută-mă frate Orola! Îl cunoști foarte bine pe spițerul Weiss, este dac de-al tău!

- Bine doctore, am să vorbesc cu tatăl fetei, acum du-te și dormi în chilia oaspeților. Vise plăcute doctore!

Noaptea fusese un bal al umbrelor pentru doctorul Sulis. A visat de toate și totuși în miezul tuturor lucrurilor chipul angelic al Clarei nu a încetat să apară! Cel mai mult îi venea în minte o imagine cu un preot fără trup, acoperit numai cu niște veșminte fumurii care se apropia de un altar de argint unde pe o tavă de jad se aflau mâinile lor: a lui și a ei! Cântece străvechi abia îngânate se strecurau printre umbre, iar cerul se apropia de pământ... „Nuntă să fie?” În fundal, sub foșnetul moale al salcânilor erau așezate mese pline cu bucate alese peste care ningeau cu flori de salcâm...

* * *

Weiss Peter, fu trezit de dimineață de loviturile de bronz ale ciocanului de la poartă. Fratele Orola venea să- i povestească despre boala medicului.

- Și zici că e îndrăgostit de fata noastră? Nu se poate, frate Orola! Clara este promisă! Eu nu- mi încalc cuvântul niciodată.

- Cui îi este promisă, frate Albu?

- Unui român de-al nostru! Ion Bebeșelea, starostele oierilor din munți, are un băiat care învață literale la Liov! Îl cheamă Jan Pasterz, după numele nou. Nu așa ne-ai învățat să respectăm datina și să ne căsătorim între noi spre a nu ne pierde neamul?

- Aşa-i, frate, dar acum suntem într-o mare încercare! Mi s-a arătat în apa lezerului că numai doctorul ăsta nou ne poate scăpa de ciumă! Mii de oameni dintre care cel puțin trei sferturi sunt de- ai noștri, pot scăpa cu viață! Ce alegem? Onoare sau viața?

- Greu, e greu, frate! spuse spițerul. Am totuși o variantă. Îl aduci pe doctor în vizită, discută cu fata, apoi dacă tot se apropie ciuma, eu o trimit pe Clara la mănăstirea carmelitelor din Muhlbach, acolo stareța este o mătușă de-a mea care o va ține pe Clara ascunsă până după trecerea molimei. Călugărițele carmelite nu se amestecă cu lumea, așa că ele greu se pot îmbolnăvi! După aceea vom mai vedea! Și mie îmi place doctorul cel nou! E un om fain!

- Bine Petre, după masă vin cu el în vizită. Vezi să fie și Clara de față!

Fratele Orola îl anunță degrabă pe doctorul Sulis că în după masa aceleiași zile vor face o vizită spițerului Weiss. Doctorul simți că se ridică de la pământ și că zboară spre ceruri! O bucurie mai mare nu i se putea întâmpla! Așa că se duse degrabă la gazdă și își căută hainele cele mai elegante, acelea cu care absolvise doctoratul la Mantova! Își căută în grajdul comitelui propriul cal, să- l poată încăleca până la poarta spițerului și își potrivească pintenii de argint!

Curând după prânz porni spre casa în care locuia cea mai frumoasă ființă de pe pământ: Clara Weiss! Fratele Orola era deja acolo lângă poartă. Bătură cu ciocanul de bronz și poarta înaltă se deschise. Lăsă calul în seama unei slugi și intrară în salonul plin de carpete, tablouri și icoane al spițerului. Acesta îi întâmpină cu brațele deschise.

- Bine ați venit la noi! Îmi onorați casa și familia cu prezența domniilor voastre!

Se așezară la masă iar slujnica începu să umple cupele cele de argint cu un vin galben, vechi. Ciocniră și își urară noroc în lupta cu molima. Sulis însă ardea de nerăbdare să o vadă pe minunata domnișoară, Clara Weiss. Fierbea la foc mic și atunci îl fixă cu privirea pe fratele Orola. Acesta înțelese totul, și se adresă spițerului:

- Onorabile Weiss, dar noi am auzit că adăpostești în casa ta una dintre cele mai scilpitoare frumuseți ale Transylvaniei, pe domnișoara Clara. Ar fi nepotrivit dacă te-am ruga să ne-o arăți și nouă pentru câteva clipe?

- Nu frate Orola, nu ar fi nepotrivit, o chemăm de îndată.

Se ridicară toți trei în picioare și pe ușa salonului intră Clara urmată de cea de- a doua slujnică.

Amândouă țineau privirile în pământ, după etichetă! Orola însă observând-o, nu își putu stăvili un strigăt de admirație:

- Clara, draga mea, ești un înger! Nu te- am mai văzut de când erai mică!

Fata îi răspunse cu o scurtă reverență, îl privi repede cu simpatie și își pironi din nou privirea pe dușumea.

- Cu îngăduința onorabilului tău tată, aș dori să ți- l prezint pe eminentul doctor Sulis, cel mai bun produs al școlii de medicină din Viena al ultimilor 10 ani. Este și poet pe deasupra, unul bun, apreciat chiar de împăratul însuși!

Privirile celor doi se încrucișară pentru câteva clipe, iar doctorul băjbâi ceva neinteligibil, vorbind parcă pentru sine. Domnița făcu o mică reverență, se întoarse și se retrase urmată de slujnică. Așa prevedea eticheta.

* * *

Doctorul nu-și mai amintea nimic în afară de minunata figură a Clarei. Se trezi a doua zi dimineața cu slujnica cea dolofană înmânându-i un bilețel: „La amiază la porțiță”, un mesaj laconic, nesemnat. Sări din așternuturi și mulțumi cerului pentru vestea cea mare. Apoi se îndreptă spre primărie unde trebuia să conducă întâlnirea primarului cu garda cetății. Nici nu ajunse bine în sala sfatului că primarul îl îmbrățișă ca pe un fiu și- l așeză în dreapta sa ca de obicei.

- Lucrurile sunt cunoscute, toată lumea știe ce are de făcut. Moartea Neagră a ajuns în estul provinciei, într-o săptămână va fi aici. Porțile burgului vor mai rămâne deschise trei zile, apoi se vor închide până când boala va dispărea. Nimeni nu mai intră, nimeni nu mai iese. Orice încercare de încălcare a acestei prevederi va fi pedepsită cu moartea. Oamenii vor lua apă numai din butoaiele pregătite lângă fântâni, iar primăria va termina de făcut aprovizionarea cu de-ale gurii. Nimeni nu se atinge de morți, avem echipe speciale care se vor ocupa de toate acestea și am pregătit 500 de sicrie cu gropile aferente. Peste orice sicriu coborât în groapă se va turna praf de var. Ne pregătim pentru un „asediu” de cel puțin două luni de zile! Mulțumim lui Dumnezeu că afară e cald și nu trebuie făcută și o aprovizionare specială cu lemne. Eu cred că dacă respectăm întru totul cele spuse de mine, vom scăpa teferi cu toții!

Primarul îl conduse apoi în cabinetul său să pună la punct niște amănunte legate de hrănirea săracilor.

Va urma

Omul între întuneric și lumină

„Nu este destul întuneric în tot Universul ca să stingă lumina unei plăpânde candelă.” - William Shakespeare

Gheorghe Valerică CIMPOCA

Prof.dr. Gheorghe Valerică CIMPOCA

Ce e lumina fără întuneric? Greu de definit și chiar mai greu de imaginat una în lipsa alteia. Ca și binele și răul sunt concepții filosofice, sau mistice, fiind două aspecte ale aceluiași principiu universal. Mergând spre lumină, o luăm pe un drum care să poată duce dincolo de

lumină, adică dincolo de orice formă, dar și dincolo de orice senzație și orice noțiune. Ce sunt oamenii? „**Suntem fii ai Luminii, suntem lumină!**”, așa ne spune Iisus Hristos, fiul lui Dumnezeu. Nu știi de ce majoritatea fugim de lumina din noi toată viața, fugim de noi și ne învârtim în cerc crezând că avem ceva de găsit în afara noastră. Nu există nimic în afara noastră ce poate fi separat de noi. Există doar iluzii. Ceea ce se dezleagă în interior se dezleagă și în exterior. Orice întâlnesc ochii tăi și mintea ta în exterior, orice experiență îți e dat să trăiești, e parte din praful de stele din care te-ai născut și îți ghidează ochii către lumină. Viața înseamnă lumină, nicidecum întuneric. Nu numai omul este lumină, ci și restul universului, fie materie sau energie, care au apărut tot în lumină. Prima expresie care este folosită în cartea cărților, Biblia, în vechiul testament, în Geneza, a fost „**Să fie lumină!**”. Este ca o poruncă a Creatorului dată în prima zi. Nu ni se spune de unde a apărut. Sigur lumina nu a venit din întuneric, ci de la o lumină mai mare. Universul a evoluat din lumină conform unor legi știute numai de Creatorul Universului, Dumnezeu. Ce taină poartă în ea oare lumina în univers? Să fie adevărat că înainte de apariția luminii exista doar întunericul? Și dacă lumina a fost creată de Dumnezeu, atunci întunericul care a fost creat tot de Dumnezeu, ce este? Cum adică lumina nu a putut fi cuprinsă de întuneric? Înțelegem că lumina s-a răspândit prin univers, dar nu a luat locul întunericului, căci nu se menționează nicăieri asta, ci doar că **nu a putut fi cuprinsă de către întuneric**, adică absorbită sau înlăturată. Dacă ne raportăm la legile fizicii, vedem că în realitate, universul fizic este de culoare întunecată, iar lumina e prezentă doar în cuprinsul galaxiilor. Deci întunericul ar fi mult mai întins decât lumina. Dar noi cunoaștem deocamdată doar universul fizic. Dacă există cumva mai multe zone de univers? Se poate spune că poate doar universul fizic este un loc unde predomină întunecimea, căci dincolo de cele trei dimensiuni pot exista universuri și dimensiuni pline de lumină. Și anume, că într-adevăr, lumina nu a putut fi cuprinsă de întunecimea universului fizic,

deoarece ea s-a răspândit în celelalte dimensiuni ale Cosmosului în care există celelalte universuri dimensionale. Universul a evoluat și continuă să evolueze transformând întunericul în lumină. Apar noi aștri dătători de lumină și o dată cu ei noi modele de viață. La un anumit punct al evoluției creației a apărut omul care sporește lumina pe Pământ cu fiecare din noi. Este o lumină adevărată care o primește de la Creator. Această lumină care „**invită și îndeamnă la lucru bun continuu**” este „**dată fiecărui om ca el să poată deosebi binele de rău**”. Acest lucru se poate spune că a existat la om până la un anumit moment, numit punct de cotitură. Acest punct a apărut când omul a trecut de la lumină la întuneric. Nu a dat ascultare față de cel ce l-a creat, Dumnezeu. A mâncat din pomul cunoașterii, crezând că ia mai multă lumină și va deveni „**mai deștept**”. Acesta este momentul în care a decăzut din lumină și a căzut în păcat. În loc să mai fie lumină constantă, a început să piardă din lumină și trecut treptat în întuneric. Păcatul a coborât lumea în întuneric și a stins lumina din el și din univers. A trebuit să treacă mii de ani ca să vină pe Pământ fiul lui Dumnezeu și să se sacrifice pentru a aduce speranța revenirii din nou din întuneric la lumină, mai bine zis de a-l reînvia după moartea prin trecerea în păcat. Acest lucru s-a petrecut acum 2000 de ani, de sfintele sărbători de Paște. De atunci, în fiecare an ne trimite de sfintele sărbători de Paște lumina ca să ne reamintească că ne veghează și ne protejează cu fiecare clipă din viața noastră pe această minunată planetă. Lumina Învierii este mai presus de lumina soarelui, iar dacă lumina soarelui se va sfârși, lumina Învierii va rămâne veșnic. Această lumină rămâne mărturie în veșnicie, căci Cel Ce a spus despre Sine: „**Eu sunt Lumina lumii**” (Ioan 8, 12) a biruit întunericul în care zăcea omul în urma căderii în păcat. Iisus Hristos a venit în lume ca **să alunge păcatul din inima omului** și să facă loc luminii Învierii. Astfel, omul poate să se bucure în veșnicie de darul Învierii lui Hristos. Lumina Învierii lui Hristos nu o putem înțelege prin studiul ei sub aspect fonic, ca lumina soarelui, pentru că lumina soarelui este mai palidă decât umbra luminii Învierii Mântuitorului. Lumina Învierii nu arde. Este o lumină binefăcătoare, aducătoare de liniște și multă iubire. Hristos este Soarele fără asfințit, este lumina Universului creat de El. Lumina Învierii este bucurie în Duhul Sfânt. Această lumină omul nu o poate vedea decât cu ochii săi duhovnicești. Așa cum la lumina soarelui cresc florile câmpului, tot așa la lumina Învierii, prin Duhul Sfânt, cresc sufletele oamenilor. Lumina Învierii este dătătoare de viață, dar nu orice fel de viață, ci viață veșnică. Mintea omului este ogorul unde Hristos seamănă această lumină. De aici avem în graiul nostru românesc și expresia: „**om luminat**”. Hristos dorește să fim fii ai Luminii celei de Sus. Această lumină va fi hrana veșniciei noastre și de aceea trebuie să o luăm an de

an. Lumina Învierii nu mai are înserare, ea are doar răsărit. Ferice de omul care va avea parte de răsăritul luminii lui Hristos. Câtă bucurie trebuie să fie în sufletul omului când, la Învierea lui Hristos, primește vestea că a fost salvat din moartea cea veșnică. Această bucurie o vedem azi pe fețele celor care cred în Înviere. Răstignitul a trecut prin casa morții și a sfărâmat-o, ca niciunul dintre pământeni să nu mai rămână acolo, în întunericul ne iubirii și al suferinței. De atunci, omul nu se mai îndreaptă spre moarte, ci spre marea responsabilitate ce vine din nemoarte. Mame creștine aprind din fragedă pruncie candela credinței în inimile pruncilor primită de la Dumnezeu și aprind lumina în sufletul lor așa cum se aprinde în tainica noapte a învierii, lumânare de la lumânare. **„Sărbătoarea Învierii o trăim în comuniune sfântă unii cu alții, căci unii altora ne suntem mădulare (cf. Romani 12, 5). Eu pot fi brațul tău atunci când ești la necaz. Să iertăm celor care ne-au greșit și să ne îmbrăcăm azi în veșmântul de lumină al iubirii care nu cade niciodată (cf. I Corinteni 13, 8). Îndrăzniți, Eu am biruit lumea” (Ioan 16, 33) le-a spus Hristos Apostolilor și ucenicilor Săi, iar nouă, celor de azi, ne spune: „Îndrăzniți, iubiți-i pe semenii voștri!”** De unde vine lumina Învierii? De acolo de unde Hristos a fost înmormântat și a înviat, numit mormântul sfânt sau al luminii. Mormântul luminii, pentru Hristos Domnul, s-a făcut cărare spre Cer și dinspre Cer. Și al nostru mormânt va fi cărare spre Învierea cea de obște pe care ne-a dăruit-o Hristos Domnul prin Învierea Sa. Stelele cerului se veștejesc, însă lumina Învierii lui Hristos nu apune niciodată. Lumina ne așteaptă să intrăm în bucuria ei la capătul cărării ce trece prin mormânt. Prin Învierea Domnului nostru Iisus Hristos a încetat a se mai auzi în univers glasul morții. De la acest praznic al Învierii, omul este chemat să trăiască în simfonia luminii. Omul nu este o taină pentru Dumnezeu. El dorește ca omul să trăiască în simfonia luminii Sale și să evadeze din periferia vieții celei fără de Hristos. **„Fericit e omul care în viața lui a strâns un potir de lacrimi. Acesta este darul cel mai de preț pe care îl poate oferi omul lui Hristos în ziua cea mare a venirii Sale, când va judeca viii și morții. Omul își spală sufletul în lacrimile pocăinței, căci lacrima este sângele iubirii. Lacrimile iubirii se prefac în stele pe bolta cerului”.** Omul este Lumină și fiindcă **„mănâncă lumină”!** În post omul mănâncă vegetale. Plantele, prin fotosinteză, datorată luminii, cresc și dau rod. Deci, omul mănâncă în post mai multă lumină. Rugăciunea, metaniile, faptele frumoase, vin în mod natural în firea omului care acumulează lumină. Nefiind materială, lumina nu ocupă spațiu. Putem primi oricâtă lumină în noi. Lumina și frumusețea merg împreună. Nici un artificiu nu se impune pentru a le împreuna. În post omul înțelege cât de natural și odihnitor este binele, o caracteristică a luminii. Dar cea mai importantă caracteristică a luminii este iubirea. **Te umpli cu lumină, te încarci cu iubire! Dăruiești lumină, dăruiești iubire!** Iubirea nu ne deschide perspectiva unor amintiri din viitor, ci a unui „astăzi veșnic”. În ziua învierii, Hristos ne-a dăruit, prin Patima și Moartea Sa, dreptul nostru la înviere. Până atunci eram sortiți să ajungem în casa morții, iar de atunci Hristos i-a oferit omului dreptul la înviere, **dreptul la veșnicie.** Este cel mai mare Dar pe care-l poate da Dumnezeu omului, însă impune și o mare responsabilitate: **a răspunde în veșnicie de tot ce ai făcut pe acest Pământ.** De atunci s-a pus pe umerii omului bolta veșniciei. Viața o primim în dar, iar veșnicia, prin Jertfa lui

Hristos. **„Hristos a luat pe umerii Săi Crucea ca tu să porți pe umerii tăi veșnicia”** povara și bucuria ei. Dumnezeu l-a creat pe om și i-a dăruit vocația veșniciei, vocația fericirii, vocația iubirii, dar și libertatea de a alege. Tu, frate creștine, ce ai ales?! Majoritatea ne-am îmbrăcat cu Hristos care devine veșmântul veșniciei noastre. Mare este taina Învierii: **moartea naște viață!** Bătălia dintre moarte și viață nu a avut martori. Maria Magdalena nu zice că a văzut Învierea, ci zice că a văzut pe **Domnul Care a biruit moartea** (cf. Ioan 20, 18). Acela era prima noapte care a fost mai luminoasă decât cea mai strălucită zi. Atunci a apărut o nouă zi. o zi care are doar răsărit. Istoria este unul din martorii vieții. Noi mai putem spune că istoria a fost martoră și la Înălțarea la Cer a Înviatului Hristos. Azi, chiar dacă privim mormântul gol, istoria ne spune al cui a fost acest mormânt și când a trecut Hristos **„dincolo”**, în metaistorie. Hristos Domnul zice: **„Eu sunt ușa. De va intra cineva prin Mine se va mântui; și va intra și va ieși și pășune va afla” (Ioan. 10, 7).** Faptele reținute de istorie au fost reale, însă realitatea nu are timp, ea transcende timpul și trece în veșnicie. Dându-ne Hristos darul Învierii și al veșniciei, ne face să ne întărim credința că **omul are rădăcini în Cer.** Cei care au avut rupere de gândire au încercat boicotarea istoriei și n-au ascultat tăcerea lui Dumnezeu, adică mormântul gol al lui Hristos. **„Din simfonia vieții pământești a lui Hristos rămăsese doar cortina, giulgiul zăcând (cf. Ioan 20, 5)”.** Iar dincolo de această cortină începe ultimul act, veșnicia. Astăzi ne naștem întru Înviere și primim accesul la cultura de **„dincolo”.** Prin Revelație, noi aparținem unei culturi cerești. Sunt oameni care refuză să aparțină unei astfel de culturi; ei intră în categoria celor care refuză de **„a fi”.** Noi, cei ce credem în Înviere, aparținem **culturii și civilizației lui Hristos.** Harul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Duhului Sfânt să fie cu noi, cu toți! **Hristos a înviat!**

P.S. Satana vrea să aducă întunericul pe această planetă și mobilizează armata de anticriști (satanisti) să atace creștinii în numele democrației false. Obligă toate popoarele să i se supună și să distrugă creștinismul. A capturat toate comunicațiile și întunecă mințile oamenilor cu știri false. Toate slugile i se închină și la comandă se duc să primească ordine de la anticristul creat special de el.

NUNTĂ SUB SALCĂMI

Radu Matei TODORAN

Continuare din numărul trecut

* * *

Fratele Orola deschise încet ochii și privi zorii sfioși coborând pe geamul chiliei. I se păru că un înger de ceață așterne tihna peste acele locuri și că un vânt de aer proaspăt învelește mănăstirea. Ieși în curtea pavată cu pietre de râu și se opri în dreptul fântânii. Scoase o galeată cu apă proaspătă, apoi cu o ceașcă de argint bău pe săturate. Își dădu jos mantia albă și rămase gol până la brâu. Se clăti bine cu apa rece și se întoarse cu fața spre soare, întâmpinând cu ochii mijii razele născânde. Stătu o vreme așa sorbind parcă energia solară, apoi se îndreptă spre chilia starețului, plutind parcă, abia atingând piatra rece a curții. De cum bătu, ușa se deschise și starețul Valerianus îl întâmpină cu un zâmbet larg. În spatele lui, Peter Weiss, singurul spițer din Transylvania, îl întâmpină cu o plecăciune:

- Mărite Orola, mă închin în fața ta! M-a chemat sfinția sa starețul să vorbim despre spițerie, despre leacurile pe care trebuie să le pregătim pentru lupta cu Moartea Neagră.

- Respectabile, Petru Albu din Căpâlna, mulțumim cerului că ai ajuns spițer! Mulțumim cerului că ai adus învățătura apusului și ai suprapus-o peste învățătura pământului. Pentru apă, trebuie să aruncăm piatră de var în fântâni, apoi lângă fiecare fântână vom pune un butoi pentru cei ce duc apa acasă, în care vei așeza cristale de cuarț. Așa cum știi, cuarțul va ține apa limpede și curată. Lângă fiecare fântână publică va sta o strajă care va supraveghea ca nimeni să nu arunce mizerii nici în fântâni și nici în butoaie. Măine vom merge cu frații dominicani să aducem cuarțul din Lacul de Smarald și vom monta colectoare de sevă în pădurea de mesteacăn. Am pregătit ciubere și le așezăm pe asini. De Paști, pe lângă sfânta împărtășanie fiecare credincios va bea și câte-o ulcică de sevă de mesteacăn. Apa vie, cum o numesc locuitorii Transylvaniei. Ea va întări trupul oamenilor și le va ușura eliminarea miasmelor, a relelor și bolilor! Mesteacănul este protectorul nostru!

- Mărite Orola, vom face totul întocmai, numai că

dincolo de știință și vechea învățătură va trebui să ținem cont și de năravurile locului: să prindem broaște, să le uscăm, să le pisăm în piua și apoi să le aruncăm în focurile purificatoare pe care vrajitoarele și vechii doftoroi le vor pregăti spre a alunga ciurma. Vom pisa semințe de mac și de cânepă, vom stoarce uleiuri din ele, le vom amesteca cu tămâie și vom afuma casele. Oamenii cred încă în „cădelnița amețitoare” prin care doftoroi și popii îi trimit în lumea viselor pe sărmanii burgului. Vor veni și bărbierii să ia sânge și să pună lipitori, va fi o luptă grea și obositoare. Vechile năravuri se leapădă anevoie!

- Bravule spițer, le vom face și acestora pe plac, dacă leacurile lor nu fac rău oamenilor, îi vom lăsa pentru a-i ține aproape și-i vom încredința că munca lor este importantă.

* * *

Sulis s- a trezit de dimineață, a scos ligheanul pe prispă, și- a turnat apa calduță lăsată în prag de slujnica cea dolofană și a început să se spele. Simți o adiere caldă dinspre partea stângă în direcția grădinii, de unde clinchete de cristaluri răzbăteau până aproape! Erau de fapt răsesele a două domnișoare arătoase care se auzeau din grădină! Simți un fior că îi pătrunde trupul, apoi fără a se șterge de apă și fără a îmbrăca ceva, se îndreptă spre portița vopsită în verde. Ochii i se umplură de admirație când descoperiră două făpturi angelice care se jucau cu un cățeluș zburdalnic, ale cărui urechi mari aproape atingeau pământul. A rămas uimit pentru câteva clipe lungi privind hipnotizat. Fetele îi simțiră prezența și își întoarseră privirile spre portiță:

- Uite doctorul, dezbrăcat! zise Clara, fata spițerului Weiss.

- Frumos bărbat, adaugă Francisca, odrasla comitelui Lulay.

Doctorul le întâmpină cu o plecăciune adâncă rămânând câteva clipe cu privirea în pământ, iar când se dezmetici, fetele o luară la fugă ținându-se de mână. În fața lui doar cățelul cel neghiob rămase să-l certe cu câteva lătrături mai degrabă vesele decât furioase. Realiză că era total indecent să te prezinți în fața a două domnișoare cu rang nobiliar, dezbrăcat pe jumătate. Fugi, așadar, în odaie și se îmbracă degrabă.

Clara era singura odraslă a spițerului Weiss, o blondă angelică, veselă și plină de viață, iar Francisca era a doua fată a comitelui Lulay, o brunetă apetisantă cu forme prelungi și o figură ușor alungită, dar în concordanță perfectă cu atitudinea ei nobiliară.

Din momentul acela tânărul medic se simți săgetat în plină inimă de prezența tonică a blondei Clara Weiss. „Un coup de foudre”, cum ar spune francezul... Fetele au dispărut ca niște fantasme pe sub salcâmi înfloriți din fundul grădinii. Un val de parfum invada preajma, un parfum proaspăt de flori de salcâm... Nici n- a mai știut cum a trecut ziua aceea, deși veștile rele erau aduse una peste alta de către olăcari: începuse epidemia în estul provinciei, la Bistritz, la Schassburg, la Kronstadt.

Își găsi de lucru toată ziua în preajma spițeriei, îl vizită de câteva ori pe Weiss proprietarul, în speranța că îi va întâlni fiica. N-a fost să fie! Așa că la ultima vizită, întrebând fiind de către Peter Weiss ce îl frământă, reuși să băjbâie ceva despre molima care vine și ieși ca o săgeată din negoțul acestuia. Simțea o atracție aproape bolnăvicioasă față de imaginea fetei surprinsă de dimineată în grădina comitelui. Nu treceau câteva minute și figura ei revenea mai puternică, mai colorată, mai molipsitoare în mintea tânărului medic!

Spre seară își luă inima în dinți și se duse la mănăstire în speranța că îl va întâlni pe Orola, bunul prieten și confident al spițerului. Acolo îl întâmpină portarul cel gras care îl așeză pe un scaun în anticamera stăreției. Timpul se scurgea greu, așteptarea îl mânca din interior ca o rozătoare malefică ce începea să-i devoreze clipele. Dincolo de ușa grea de stejar, starețul dominican și druidul Orola sufereau alături de el și căutau soluții pentru a-i vindeca dorința bolnavă! Un medic bolnav el însuși, nu poate vindeca alți bolnavi!

- Trebuie să vorbim cu Weiss. Trebuie să-i prezentăm fata, s-o cunoască personal și astfel să revină pe pământ, printre noi, șopti starețul.

- Lasă totul în seama mea, rosti Orola cu același calm care îl stăpânea dintotdeauna.

Afară în anticameră, tânărul doctor fierbea. Eticheta îl oprea să dea buzna în cabinetul starețului, dar sângele său încins îl sălta de pe scaun. Așa că s-a ridicat și când să pună mâna pe clanță, ușa s- a deschis binevoitor și în mijlocul ei văzu chipul de sfânt al druidului Orola, purtând parcă o aureolă...

- Poftiți, domnule doctor, se auzi ca o sentință câștigătoare glasul sfinției sale, Valerianus!

Sulis bâigui ceva și se așeză pe scaunul cel mai apropiat de stareț.

- Am primit vești prin olăcari, Pestilența a dat primele semne în estul provinciei!

- Știm, doctore, îi răspunse Orola! Vom lua toate măsurile propuse de tine. Ai văzut, mlaștinile au fost

secate, străzile curățate, vânătoarea de dihuri și șobolani continuă. Oamenii se spală, nu mai aruncă oalele de noapte pe fereastră...

- Frate Sulis, noi te respectăm din tot sufletul. Ai adus speranța în rândurile orașenilor, și- ai impus metodele, ciuda poate să vină! Ce te frământă așa de tare?

- Respectabile Orola, răspunse doctorul, sunt încă un copil, am căzut bolnav de dragoste! Boală grea. Mintea îmi fierbe, dorința a depășit granițele carnale așezându-se undeva între înger și demon! Sufăr, e rușinos, dar sufăr! Îți spun doar un nume: Clara Weiss! Viață, dragoste, fericire, parfum din flori de salcâm!

- De ce domnule Sulis? interveni starețul. La vârsta dumneavoastră „un coup de foudre” este chiar binevenit. Totul este să nu-ți pierzi mințile, să rămâi printre noi și să ne sfătuiști în continuare ce să facem!

- Ajută-mă frate Orola! Îl cunoști foarte bine pe spițerul Weiss, este dac de-al tău!

- Bine doctore, am să vorbesc cu tatăl fetei, acum du-te și dormi în chilia oaspeților. Vise plăcute doctore!

Noaptea fusese un bal al umbrelor pentru doctorul Sulis. A visat de toate și totuși în miezul tuturor lucrurilor chipul angelic al Clarei nu a încetat să apară! Cel mai mult îi venea în minte o imagine cu un preot fără trup, acoperit numai cu niște veșminte fumurii care se apropia de un altar de argint unde pe o tavă de jad se aflau mâinile lor: a lui și a ei! Cântece străvechi abia îngânate se strecurau printre umbre, iar cerul se apropia de pământ... „Nuntă să fie?” În fundal, sub foșnetul moale al salcânilor erau așezate mese pline cu bucate alese peste care ningea cu flori de salcâm...

* * *

Weiss Peter, fu trezit de dimineată de loviturile de bronz ale ciocanului de la poartă. Fratele Orola venea să- i povestească despre boala medicului.

- Și zici că e îndrăgostit de fata noastră? Nu se poate, frate Orola! Clara este promisă! Eu nu- mi încalc cuvântul niciodată.

- Cui îi este promisă, frate Albu?

- Unui român de-al nostru! Ion Bebeșelea, starostele oierilor din munți, are un băiat care învață literele la Livio! Îl cheamă Jan Pasterz, după numele nou. Nu așa ne-ai învățat să respectăm datina și să ne căsătorim între noi spre a nu ne pierde neamul?

- Așa-i, frate, dar acum suntem într-o mare încercare! Mi s-a arătat în apa lezerului că numai doctorul ăsta nou ne poate scăpa de ciumă! Mii de oameni dintre care cel puțin trei sferturi sunt de- ai noștri, pot scăpa cu viață!

Ce alegem? Onoare sau viața?

- Greu, e greu, frate! spuse spițerul. Am totuși o variantă. Îl aduci pe doctor în vizită, discută cu fata, apoi dacă tot se apropie ciuma, eu o trimit pe Clara la mănăstirea carmelitelor din Muhlbach, acolo starea este o mătușă de-a mea care o va ține pe Clara ascunsă până după trecerea molimei. Călugărițele carmelite nu se amestecă cu lumea, așa că ele greu se pot îmbolnăvi! După aceea vom mai vedea! Și mie îmi place doctorul cel nou! E un om fain!

- Bine Petre, după masă vin cu el în vizită. Vezi să fie și Clara de față!

Fratele Orola îl anunță degrabă pe doctorul Sulis că în după masa aceleiași zile vor face o vizită spițerului Weiss. Doctorul simți că se ridică de la pământ și că zboară spre ceruri! O bucurie mai mare nu i se putea întâmpla! Așa că se duse degrabă la gazdă și își căută hainele cele mai elegante, acelea cu care absolvise doctoratul la Mantova! Își căută în grajdul comitelui propriul cal, să- l poată încăleca până la poarta spițerului și își potrivește pintenii de argint!

Curând după prânz porni spre casa în care locuia cea mai frumoasă ființă de pe pământ: Clara Weiss! Fratele Orola era deja acolo lângă poartă. Bătură cu ciocanul de bronz și poarta înaltă se deschise. Lăsă calul în seama unei slugi și intrară în salonul plin de carpete, tablouri și icoane al spițerului. Acesta îi întâmpină cu brațele deschise.

- Bine ați venit la noi! Îmi onorați casa și familia cu prezența domniilor voastre!

Se așezară la masă iar slujnica începu să umple cupele cele de argint cu un vin galben, vechi. Ciocniră și își urară noroc în lupta cu molima. Sulis însă ardea de nerăbdare să o vadă pe minunata domnișoară, Clara Weiss. Fierbea la foc mic și atunci îl fixă cu privirea pe fratele Orola. Acesta înțelese totul, și se adresă spițerului:

- Onorabile Weiss, dar noi am auzit că adăpostești în casa ta una dintre cele mai scilpitoare frumuseți ale Transylvaniei, pe domnișoara Clara. Ar fi nepotrivit dacă te-am ruga să ne-o arăți și nouă pentru câteva clipe?

- Nu frate Orola, nu ar fi nepotrivit, o chemăm de îndată.

Se ridicară toți trei în picioare și pe ușa salonului intră Clara urmată de cea de- a doua slujnică. Amândouă țineau privirile în pământ, după etichetă! Orola însă observând-o, nu își putu stăvili un strigăt de admirație:

- Clara, draga mea, ești un înger! Nu te- am mai văzut de când erai mică!

Fata îi răspunse cu o scurtă reverență, îl privi repede

cu simpatie și își pironi din nou privirea pe dușumea.

- Cu îngăduința onorabilului tău tată, aș dori să ți- l prezint pe eminentul doctor Sulis, cel mai bun produs al școlii de medicină din Viena al ultimilor 10 ani. Este și poet pe deasupra, unul bun, apreciat chiar de împăratul însuși!

Privirile celor doi se încrucișară pentru câteva clipe, iar doctorul băjbâi ceva neinteligibil, vorbind parcă pentru sine. Domnița făcu o mică reverență, se întoarse și se retrase urmată de slujnică. Așa prevedea eticheta.

* * *

Doctorul nu-și mai amintea nimic în afară de minunata figură a Clarei. Se trezi a doua zi dimineața cu slujnica cea dolofană înmânându-i un bilețel: „La amiază la porțiță”, un mesaj laconic, nesemnificativ. Sări din așternuturi și mulțumi cerului pentru vestea cea mare. Apoi se îndreptă spre primărie unde trebuia să conducă întâlnirea primarului cu garda cetății. Nici nu ajunsese bine în sala sfatului că primarul îl îmbrățișă ca pe un fiu și- l așeză în dreapta sa ca de obicei.

- Lucrurile sunt cunoscute, toată lumea știe ce are de făcut. Moartea Neagră a ajuns în estul provinciei, într-o săptămână va fi aici. Porțile burgului vor mai rămâne deschise trei zile, apoi se vor închide până când boala va dispărea. Nimeni nu mai intră, nimeni nu mai iese. Orice încercare de încălcare a acestei prevederi va fi pedepsită cu moartea. Oamenii vor lua apă numai din butoaiele pregătite lângă fântâni, iar primăria va termina de făcut aprovizionarea cu de-ale gurii. Nimeni nu se atinge de morți, avem echipe speciale care se vor ocupa de toate acestea și am pregătit 500 de sicrie cu gropile aferente. Peste orice sicriu coborât în groapă se va turna praf de var. Ne pregătim pentru un „asediu” de cel puțin două luni de zile! Mulțumim lui Dumnezeu că afară e cald și nu trebuie făcută și o aprovizionare specială cu lemne. Eu cred că dacă respectăm întru totul cele spuse de mine, vom scăpa teferi cu toții!

Primarul îl conduse apoi în cabinetul său să pună la punct niște amănunte legate de hrănirea săracilor.

Va urma

SCURTE POEME

**Ion Iancu
Vale**

Ca un izvor poetul

*lăcrimează un înger
sechestrat sub o stâncă
și osteniți drumeții
îngenunchează în fața lui
frângând grumazul
lung al setei*

Calul

*statuie a zvâcnetului
calul reazemă bolta în nări
și copita stemă a libertății lui
sudează nervos cerul de pământ
nobilă dăltuire de curaj
doar fluturele roșu îl inimii
bate temător
în pupila uleioasă și dilatată
trădându-i ancestrala
teamă de zăbală*

Ce-ar putea spune primul soldat ucis

*sunt primul soldat ucis
în războiul acesta*

*de aceea lăcrimează
atâta lume în urma mea*

*oare cine va mai presăra flori
pe mormântul ultimului
soldat ucis*

Rugă

*țese-mă, Doamne
covor mângâios și moale
să mă aștern în ușa casei mele
să nu-și vatem iubita mersul
când îmi trece seara pragul*

Eroare

*am vrut să mă dezbrac
de tine, iubito
de parcă nu aș fi știut
ce înfiorător este uneori
să te știi gol*

Dor de țată

*în pruncie marea lui atracție
ca a oricărui copil de altfel
a fost sânul lăptos
al mamei sale
în tinerețe l-au încântat
până la extaz
sânii tari și frumoși ai iubitei
mai târziu s-a îndrăgostit
de țata ulciorului cu vin
acum, matur fiind
se întrebă obsedant
„moartea o fi având țate”*

Dialog

*domnule, ai o gaură mare
în piept
vai, unde
acolo, în stânga, sus
o, nu cred, nu se poate
probabil este o pată
imposibil, domnule
prin pată
nu suflă vântul*

Regret

*o, ce bine era, cât de bine era
când mirarea
atât de frumos mă durea
ce bine era atunci
când în afară de iubire
nu știam alte munci*

Sens

*se învârte cerul
se învârte pământul
marca sau banul
ce ușor se poate cădea
niciodată însă pe dungă*

Gând de dinaintea sommului

*ai grijă de mine
căci începe să-mi fie bine
și mi-e teamă
Nesfârșitule*

Calendar

*într-adevăr și mâine
va fi un astăzi
și fiecare zi care va urma
va fi și ea un astăzi
ce trist este însă
că niciodată
nu se poate spune
„pe ieri, iubita mea”*

ION LEHAMITE ȘI VULTURUL ÎNDĂRJIT

în memoria colegului și prietenului meu, Simionică

Adrian BOTEZ

I - TEZĂ

...Cândva, cu veacuri în urmă, se clădise, sub MUNTE, o Cetate : albă, mare, trufașă... - ...vuind de munca, deplin nesmerită, a oamenilor din ea...

Chiar așa i se zicea : CETATEA DE SUB MUNTE...

...În fiecare dimineață, dintr-un soi de colibă-ceva-mai-răsărită (...mai mult decât "căscioară"), prizărită pe la una dintre marginile Cetății... - ...ieșea un om (la fel de chircit și de prizărit, precum "căscioara"-i...)...un om care hălăduia, de când se știa, în acele locuri. Îl chema LEHAMITE ION. Sau : ION LEHAMITE...după cum voiai să-i zici, ori să-l chemi...dacă ai fi avut, cumva, vreodată, chef, ori gând, să-l chemi...Căci lumea nu-l băga în seamă...cum omul nu-și ia în seamă propria-i umbră...

...Pleca, ION LEHAMITE, în fiecare dimineață, să caute de lucru...de muncă... - ...pentru a nu ajunge a cerși, de la oamenii cei trufași, ai Cetății de sub MUNTE...

Lucra cu ziua, pe unde-l primea vreunul... - ...lucra cu supușenie și cu nestăvilită râvnă : ba dereticând printr-o casă de oameni bolnavi...ba rânduind hambare și rânind grajduri...și dând de mâncare la păsări și vite, în vreo ogradă de gospodar fără chef ori îndemn la gospodărire...ba trudea în vreo grădină a unor bătrâni, tăind crengi uscate, altoind pomi sălbăticiți...ba încovoiindu-se, pe ogoarele, date-n pârgă, ale vreunui chiabur...

Munca mult și bine, din tot sufletul... - ...dar era plătit în silă și tare puțin... - ...mai mult "în scârbă"... - ...încât nimic nu se-alegea de munca lui. "Nu lega două-n tei", cum se zice...dar tăcea și se supunea, răbdător (...sorții și oamenilor)... - ...nu cârtea, nu se târguia și nu se tânguia, nu ridica glasul, ferit-a Sfântul : cât i se-azvârlea în palmă, atâta lua...și se ducea (...cărând NOAPTEA, în spinarea lui, cea cocârjată de osteneala ZILEI...) la "căscioara"-i, cea neluminată decât de lună... - ...unde-și mistuia, neștiut de nimeni... - ...amarul...

...Nevastă nu-și aflase, că era sărac și (zicea lumea) "fără niciun căpătâi"... "un nimeni în drum"...

Copii nu făcuse...că, fără nevastă, nu se cuvenea... - ...nici măcar "căscioara"-i cea prăvălată, din care ieșea dimineața și-n care se-ntorcea seara, târziu... - ...nu fusese ridicată de mâinile lui : i-o lăsaseră moștenire părinții (...ca SINGURĂ moștenire...) - ...căci ei muriseră de mult și nu-l avuseseră decât pe el, ca urmaș..."plod fără de noroc"...

...A îmbătrânit sărmanul LEHAMITE ION...tot sărac, tot atâta de umilit și de amărât...

...Și, într-o seară târzie, după ce se întorsese de la muncă și se așezase, mort de ostenit, pe patele ce-i țineau loc de pat...ÎȘI PRIVI, DREPT ÎN OCHI, SĂRĂCIA LUCIE, DIN JURU-I... - ...sărăcie care-i sfida truda, cinstită și dărâmatoare, de peste zi... - ...truda care, încă, i se zbătea, cumplit, în mușchii brațelor, șalelor, picioarelor... - ...și-n întunericul umilintei, din mintea lui...

Apoi, îl apucară, deodată, o cumplită mânie învolburată și o deznădejde, neagră și adâncă...ucigătoare, fără de leac...

II - ANTITEZĂ

...Era în zori de ziuă. Bătrânul LEHAMITE ION suia MUNTELE. Știa, cu amărăciune și furie, unde era cea mai mare prăpastie, de prin partea locului.

Ajuns la buza prăpastiei știute, fără să se gândească la nimic, ca hipnotizat de durerea, fără margini, a sufletului său... - ...se zvârli, fulgerător, în hăul cel negru și fără fund...

...Nu se auzi niciun trosnet, de trup căzut (și ajuns, undeva, în dezmărginirea hăului...), ori de ciolane sfărâmate, între stânci nevăzute...pe fundul prăpastiei...la capăt de drum întunecat, de sinucigaș...

...Dacă un oarecare, ce s-ar fi rătăcit, în acea dimineață, pe acești coclauri... - ...ar fi zăbovit, cumva... - ...așteptând, nepăsător (...dar apăsător și de oarece boare de curiozitate...), vreo urmare a saltului, în bezne, a pipernicitului bătrân... - ...ar fi auzit, după vreun sfert de ceas, cum se rostogolea, smuls, dintre negurile putrezite ale hăului prăpastiei, spre luminile văzduhului proaspăt... - ...un vâjâit cumplit, asurzitor... - ...de oțel lovit, vajnic, cu zeci de ciocane : cu aripile larg desfăcute și bătând, incredibil de puternic, din ele (...mai să zici că se ridica, din străfundurile Mumei GEEA, un TITAN ÎNTĂRZIAT !) - ...se înălța, din întunericul cel fără întoarcere, un VULTUR NEGRU...bătrân, dar de o mărime înspăimântătoare... - ...și cu o vânjoșenie a ZBORULUI, a cărei pricină nu se putea desluși, ori măcar ghici, decât din ochii săi arzători... - ...OCHII SĂI, STRÂNGÂND ÎN EI TOATE

→ Continuare în pag. 30

Între noianul de gânduri și cuvinte

Tudor CICU

În singurătatea sa cu vecinătatea cerului, omul va medita mult la iluzia veșniciei sale, cât și la viața asta trecătoare - dar, cum poezia va rămâne și după noi, vom încerca împreună cu cititorul nostru, drumeț și el pe calea întortocheată a sufletului, a ne teleporta în spațiul ideatic al poetei Ștefania Oproescu, stabilită în Focșani și născută în Pătârlagele de Buzău, pentru a-i descifra taina unui suflet [care] se rostește și palpită „dincolo de gardul ce desparte închipuirii”, în labirintul în care „cuvântul mereu/ nu are decât început”. Pentru autoarea din volumul „Noaptea pisicilor cărunte” (apărut la ed. SudIS, 2020), poezia va rămâne modul său de a trece prin viață și de a trăi viața scriind-o sub semnul generos al unei poezii structurate în așa zise secvențe ale unor micronarațiuni lirice. Căutând în aventura ei lirică, ce include și adevărurile, descoperirile, revelațiile ei în raport cu viața, în spațiul extins și fără granițe al imaginației, cititorul va oscila între real și imaginar, încercând (și cu ajutorul nostru) să surprindă o radiografiere a trăirilor ei, epicizant relatate și desprinse din rana pe care încearcă s-o nchidă în această captivitate lăuntrică a unui suflet zbuciumat. Dar ceea ce caută lectorul în fiecare poet/poetă, în jocul ascuns al cuvintelor dintr-o poezie, e adevărul însoțit de frumusețea unor trăiri firești, trăiri care să-l emoționeze și să-l pună în situația de a-și gândi propriile convingeri în legătură cu viața. Și atunci te bucuri odată cu cititorul, că numai astfel o adiere a mesajelor de tip epistolar îți poate trece pe deasupra și tu faci, odată cu ele, să se-nalțe cohorte nebănuite de gânduri, stând ca la pândă, ori „ca ochii lupilor în haită/ sclipind în noaptea crâncen de albă/ a foamei...” Și sunt gânduri care revin obsedant pe timpul lecturii, și cu înfiorare „se războiesc pentru vreun oarecare adevăr”. Risipind fericit și unele trăiri sentimentale pe scara unor rațiuni tăgăduite ale neliniștii sale, poemele aparent ascunse, în texte cât mai concise, o avantajează pe Ștefania Oproescu, și ca din respirația celui rămas singur, oricât ar fi de urâtă moartea cântată

de poeți, misterul momentului când ne vom înfățișa la Judecata de Apoi să rămână același: „Eu n-am dat examen/ de intrare în viață./ Am încălcat în neștiință/ Porunci./ Am furat glasul mamei,/ mi-a fost rugăciune/ cântecul de leagăn./ Icoană, cerul înrămat în fereastră,/ Înfricoșată voi sta la judecata de apoi/ ca la prima spovedanie/ când m-a întrebat preotul/ dacă mi-am supărat părinții...” (La judecata de apoi). „De fapt, poezia Ștefaniei Oproescu are ca piloni de bază credința, familia, sentimentul de dragoste, evocarea trecutului și meditația asupra prezentului”, spunea Corneliu Vasile, vorbind despre poezia autoarei. Dar virtutea acestor poeme este felul neașteptat de a emite reflexii, urmate de o a extensie misterioasă a gândurilor în fuziunea cuvintelor: „Întrupate, cuvintele îmbracă/ epiderma fragilă a oglinzii/ cu două fețe/ care respiră realități diferite/ și în care penumbre/ iau locul limpezimii seducătoare a viselor” (Cuvinte). Pe de altă parte, descifrând limbajul cuvintelor în care se zidește voit, și doar fragmentar, tabloul este confruntat cu misterul și capacitatea visului de a întrupa un tărâm al Frumuseții și Izbăvirii „înainte să se destrame de tot bocetul/ care se îngână, ecou strivit între două lumi”, fiindcă în desfășurarea lui narativă, uneori poemul e un soi de jurnal al clipei; trăire, extaz, meditație, revelație... într-un prezent etern al trăirii. Și amintim, aici, poemul Intersecție (un frumos poem confesiv), în care viața pulsează cu locurile natale și un răzor aflat dinaintea cositului („melancolice răbufniri ale amintirilor”); un bun prilej de „ieșire din vis”, la intersecția cu meditația: „Toate acestea nu sunt vis,/ ci Taina, miracolul în care așteptarea/ s-a intersectat cu simțirea”, iar întoarcerea acasă seamănă cu cea a feciorului de împărat, care, tot rătăcind pe un tărâm al uitării și-a adus aminte de locurile în care s-a născut: „Merg acasă,/ dar acasă nu mai locuiește cuvântul,/ s-a topit și toamna,/ Acasă vântul înghețat mătură memoria” (Merg acasă).

În unele poeme, prin care întrezărim câteva tușe alb-negru ale unui autoportret cât de cât fugar (cum e și poemul care dă titlul volumului), cititorul are tendința de a detecta imagini halucinante din această captivitate lăuntrică a unui vis trăit cu „o spaimă sufocantă”, de parcă am asista (ca la lecția de anatomie a lui Rembrandt) la spectacolul nocturn al poezilor strânși la lecția lor de poezie: „Trecuse de mult ora două/ când unul a început să vorbească/ despre

noaptea feerică, nesfârșită/ a pisicilor cărunte,/ Se agita, flutura o listă de nume,/ cerea voluntari, garanta cu viața./ Atunci mi s-a făcut teamă cu adevărat/ Întâziasem acasă fără să spun cuiva,/ intrasem periculos de mult în noapte.” (Noaptea pisicilor cărunte). Poetă a nostalgiilor după vremuri demult apuse (unde și imaginația noastră e alimentată abundant de miturile și întâmplările locurilor noastre natale), vremea poveștilor trăite prăbușește peste noi depărtarea ce ne separă „de fulgerul prin care/am văzut împreună viața.” La intersecția acestui gând cu viața, lumea acestor micronarațiuni lirice ne pare o răsfrângere, ca-n oglindă, pe o suprafață înșelătoare, dar și un anumit mister plonjează mereu în trecut, unde tot ceea ce este amintit trăiește, deși (spune poeta) „nimeni n-a reușit agățat de cuvânt/ să sară

zidul/ peste minus ori plus infinit”... Și totuși! Nu ne rămâne decât să plonjăm în apele îmbietoare ale poeziei cu astfel de emoții articulate, care țin de un anumit nivel de sinceritate: „ - Cine e?/ - Poezia!/ - Și ce vrei?/ - Sunt flămândă, dezbrăcată,/ cerșesc un strop de ceva,/orice aveți de oferit.” (Poezia). Iar când poezia îți va bătea la ușă, tu, cititorule, fii pregătit să-i deschizi și să dai și speranței câte ceva din optimismul celor care vin sub cupola ei ca sub acoperișul unde suntem sortiți a ne măsura destinul. Acolo, între noianul de gânduri și cuvinte, o simțim pe autoarea acestui volum cu sufletul agățat de cuvintele magice ale îndemnelor care impune nenumăratele transmigații la existență, dar și speranța că numai ea, cuvintelor rostite, va salva totul, frumusețea.

→ Continuare din pag. 28

FOCURIILE IADULUI.! - ..ochii săi, care toropeau și topeau, spre nevăzut - TOTUL ! - ...jur-prejur : piatră, iarbă, flori, copaci...

...Penele negre, ale imenselor aripi, păreau a fi NIȘTE SOLZI URIAȘI, DE METAL : la fiecare cumplită zvâcnire, spre ZBOR, a VULTURULUI CERNIT, aceste tulburi pene se izbeau, amarnic, între ele, stârnind acea îngrozitoare și asurzitoare zvoană de “OȚELĂRIE”...

...VULTURUL cel bătrân se azvârli în ADÂNCUL OPUS BEZNEI PRĂPASTIEI : se zvârli, arzând de flacăra unor mâini de nestins - în ADÂNCUL CERULUI !

...Și, după câteva clipe, nu se mai zărea, din câtămai PAJURA DIN POVESTE ! - ...pe sineala VĂZDUHURILOR...decât ca un punct minuscul...

...Apoi... - ...NIMIC.

III - SINTEZĂ

...Din când în când, în CETATEA DE SUB MUNTE, intra și se arăta, greu târându-se, un bătrân, cu plete colilii.... - ...care bătrân, neținând seama de zvoana oamenilor și a străzilor, se îndrepta, agale, spre o mahala, unde, izolată precum casele ciurmaților... - ...abia se mai ținea să nu intre în pământ, o biată “câscioară”, răsfirată într-o mică turmă de ruine...

...Bătrânul ofta...apoi, ridica pumnul strâns, spre cerul lui DUMNEZEU - A BLESTEM CUMPLIT...după aceea, iarăși, părea a se împăca, alene...cu sine însuși...într-o LEHAMITE DESĂVÂRȘITĂ...

...Și iarăși, din bătrânul pirpiriu, un VULTUR, ENORM ȘI ÎNDĂRJIT, țâșnea, cu zgomot asurzitor,

către CLOPOTNIȚA VĂZDUHULUI, să bată ALARMA, asupra NEDREPTULUI CUMPLIT, din lumea asta, de mult prăpădită de sine... - ...dar trufașă, egoistă și proastă... - ...asasină de orice DOR, de orice încercare de VISARE FRUMOASĂ...de orice RÂVNĂ APRINS-ÎNCORDATĂ...de orice AVÂNT-DE-FOC-ȘI-LUMINĂ...

...Și, iarăși, VULTURUL CERNIT, care țâșnise, cu mare vuiet de fiare, spre ADÂNCUL CEL OPUS PRĂPĂSTIILOR PĂMÂNTULUI... - ...în câteva clipe, cu ZBORUL său ÎNVERȘUNAT (de VULTUR NEÎMPĂCAT și RĂZVRĂTIT...), devenea un punct minuscul...care, apoi, dispărea, și el, în NEANTUL CERULUI...

...VULTURUL nu pleca să se împăce cu DUMNEZEU ! - ...ci pleca spre a stârni VRAJBĂ și BLESTEME NOI... - ...acolo, sus, în CERURILE care, până să se ridice EL-VULTURUL-CEL-FĂRĂ-PIC-DE-LEHAMITE ! (...ridicat nu oricum, ci ridicat CU TURBARE și cu MARE LARMĂ, dintr-o biată și pirpirie umbră de om, tăcut și, APARENT, INFINIT RĂBDĂTOR ! - ...un oarecare... - ...unul...unul zis ION LEHAMITE...!) - ...moțâiseră tihnite...sigure pe atotputerea și nestingherirea lor...cică “VEȘNICE”...hmmm...

...“VEȘNICE”... - ...S-O CREADĂ ELE ! - ...până la proba contrarie...probă care, nu târzie vreme - VA ȘI VENI ! (...dacă nu cumva s-o fi și iscat și ivit, cu NECRUȚARE și DEFINITIVĂ LĂMURIRE !)...

...Numai pentru VULTURUL REBEL ȘI FĂRĂ PIC DE LEHAMITE putem pune mâna-n foc că va rămâne VEȘNICĂ PROVOCARE... - ...pentru DUMNEZEU și pentru SOARTA NEDREPTĂ... - ...SOARTĂ din lumea asta și DIN TOATE LUMILE, POSIBIL DE ÎNCROPIT (...de către cine știe ce “DEMIURG”, slab la minte și mahmur...), cu MARE STÂNGĂCIE și cu OARBĂ NEPĂSARE...!

DAN BOTTA – Chipul valah al Frumuseții Carpatine

Gheorghe Constantin
NISTOROIU

„Dan Botta a fost o candelă de nețărmită strajă a românismului și a țelurilor lui înalte!” (Mircea Vulcănescu)

FRUMOSUL trebuie să rămână mereu frumos, pentru a-l trăi în plenitudinea Frumuseții! Trebuie să trăiești permanent FRUMOSUL, doar cu frumusețea ta lăuntrică! Să-l simți, să-l porți, să-l vibrezi, să-l cânti, să-l iubești, să-l trăiești și să-l dăruiești, pentru a te ridica la frumusețea FRUMOSULUI divin!

Frumusețea rară a lui Dan Botta venea de undeva din vechea aristocrație princiară thraco-daco-getă, care s-a prelins limpede, cutremurător înspre voievozii Botha din Ținutul Chioarului. Frumusețea lui Dan Botta reflecta efigia acestui Neam primordial, ales de Creator, în care s-a răsfânt divinul FRUMOS în toată splendoarea lui sublimă: în ipostaza REGILOR, a PROFETILOR încununăți de Zamolxe, Apollo, Ioan Botezătorul, Iisus Hristos, Fecioara Maria, Apostolii, Sfinții Părinți, în cea a FILOSOFILOR, a POETILOR, a TEOLOGILOR, a ARTIȘTILOR etc. Părea o frumusețe hollywoodeană, dar era mai presus de ea, fiindcă era princiară prin excelență, fiind o revărsare a spiritului și deopotrivă a firii în care sălășluiește un mare caracter.

Conu Alexandru Paleologu, care era la fel un aristocrat prin arbore, spirit și fire (am avut bucuria să-l cunosc personal după 1990) era însoțit de poetul Ștefan Baciu, când l-a întâlnit pe frumosul carpatin pe Calea Victoriei în anul 1938, și a rămas înmărmurit la apariția acelui frumos bărbat de legendă. „Am văzut atunci un domn extrem de elegant, de o mare distincție, înalt și cu prestanță, cu trenziul aruncat pe umăr – care s-a oprit cu noi și a stat de vorbă, un domn blond, cu ochii limpezi, clari, care m-a fascinat, n-aș spune prin frumusețe, deși cuvântul exact este frumusețea lui -, dar nu era o frumusețe de tipul comun, obișnuit -, nu, repet, avea o prezență fizică, o privire plină de omenitate, cordială, avea ceva regal în el, o natură

princiară. Nu a vorbit foarte mult, dar era fascinant acest personaj... El ce spunea, spunea atât de frumos, pe un ton atât de cordial, cu un surâs atât de cald – părerile lui aveau o asemenea coerență, o asemenea fluiditate, o asemenea perfectă relație unele cu altele – că nu făcea decât să ofere lumii o imagine intelectuală a propriei lui frumuseți interioare și exterioare, adică **genul de frumusețe care se găsește în marile poeme.**” (Alexandru Paleologu, *Cuvânt înainte*, în Dan Botta, *Limite și Alte Eseuri*, Ed. Crater, București-1996) Prietenul său, Mircea Eliade, care era și el o frumusețe carpatină, ne oferă un alt portret. „**Dan Botta era extraordinar de curtenitor, de o frapantă eleganță, dezinvolt, de o înaltă prestanță, cu un aer impecabil -, pe care îl depășea prin persoana și prin prezența lui.**” (*Limite...*, op. cit.)

„În lumea aceasta și în viața noastră, mărturisește maestrul **Dorel Vișan, există multă frumusețe, oriunde te-ai întoarce. Din păcate, însă, cu fiecare clipă constatăm tot mai mult că nu mai avem timp să o privim...**” (Dorel Vișan, *CINE-I PĂZEȘTE PE PAZNICI? Gânduri de zi și de noapte*, Ed. Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2019, p. 200) Mircea Vulcănescu l-a considerat un poet **eleat**, care aparținea ca spirit de școala filosofică din **Elea**, ilustră prin Parmenide, Zenon, Melissos, ce susțineau **absolutismul identității, unitatea.**

Dan Botta nu a fost un poet în adevăratul sens al slovei elevate, precum fratele său Emil ori marii clasici sau Poeții Crucii, ci a fost un creator de rară eseistică, cu o concepție originală, o adevărată filosofie a artei și a istoriei, lin curgătoare într-o formă incantatorie, muzicală. În eseurile sale filosofice Dan Botta, vine ca un urmaș legitim al marelui istoric **Vasile Pârvan**, cu același mod de împletire a eseului, a prozei de idei brodată pe frumusețea formulării eufonice, împletind harul care îi dă măiestria artistică cu nuanța morală, tradițională, exprimându-și astfel, clar, constant și plener concepția sa despre Univers și Om. O altă aură strălucitoare a chipului lui Dan Botta, o aflăm zugrăvită de prietenul său, marele filosof, eseist și poet, apoi și martir **Mircea Vulcănescu.**

„**Ceea ce m-a impresionat mai mult la Dan Botta, n-a fost nici extrem de serioasa lui cultură clasică, pe care n-am mai întâlnit-o la nici un om din generația mea.** (Numai el citise în textul original pe Platon, pe Plotin și frecventase îndelung tragicii și isticii greci (de fapt traci n.a.) în texte, pe Virgiliu, pe Catul, pe Augustin, pe Villon sau pe Dante.) Nu mă impresiona, spun, **erudiția lui strălucită, făcută nu din lucruri învățate, ci din prietenia din toate zilele cu aștrii, nici felul în care frecventarea continuă a izvoarelor dădea convorbirii cu el bogăția și rezonanța pe care nu le-au avut convorbirile cu cei ce trăiesc în tovărășia izvoarelor de a doua mână. Nu mă impresiona nici vecinica lui tovărășie cu dicționarele de rădăcini greco-romane, care dădeau convorbirilor cu el un**

miez pe care nu-l găseai la nimeni altul din oamenii generației mele (generație de titrați prin excelență n.a.); **ceea ce mă impresiona la el era unitatea de expresie în care-și construise ființa, stilul vieții.**" (Mircea Vulcănescu, *Dan Botta*, în *Chipuri spirituale*, 2, Ed. Eminescu, București-1995)

Eseurile filosofice ale lui Dan Botta sunt un susur de melopee în care se revarsă cristalin armonii șoptitoare de izvoare albastre cu unduiri albe, verzi, roșiatice, serafice de azur. În „*Frumosul Românesc*”, eseistul pleacă de la geometria ornamentală a vaselor de ceramică dacice în care surprinde permanența motivelor preistorice.

„*Thracia de peste două mii de ani, Thracia istorică și Thracia preistoriei se ascund în simpla geometrie a vasului. Frumosul românesc apare aici ca o idee transmisă de Thracia, ca suflul aceluiași suflet, al unei aceleiași Psyche...*

În domeniul actelor majore, al fervorii, al mării puteri spirituale – singura care se ridică la creație –, aceste caractere ale sufletului colectiv se prefac în virtuți cardinale... Insensibilitatea la tristețile vieții devine un principiu superior de armonie, de pace, de integrare în cosmos: ataraxia mării înțelepciuni, sentimentul singurătății sufletului pe un plan aproape muzical (liturgic așa spune n.a.), unde totul – bucurie și durere (suferință n.a.) – se desface indiferent, monoton, egal sieși. Nici indiferent, nici monoton, ci acceptarea suferinței ca virtute, creativ, spiritual, mistic, ascetic, isihast, jertelnic pentru a atinge iubirea care te înalță nemurii, învierii transcendente.

Thracia posedă sentimentul acestui frumos absolut, abstract, eroic, martiric... **Întâia Scrisoare a lui Eminescu** este o altă imagine a cosmosului dionysian, ca o icoană a frumosului românesc... Thracii adorau un singur zeu, a cărui puritate, a cărui generalitate, a cărui perfecțiune răspundeau puterii lor spirituale. Thracii hiperboreeni – cei de pe meleagurile noastre – îl numiseră **Zalmoxis**. Grecii îl numeau Dionysos, zeul de Nysa sau Zeus de Nysa... Ceva din nimbul thracic se răsfrânge asupra-i...

Trece pe aici sufletul pasionat al lui Eminescu. Era fatal ca Eminescu, în care au vibrat chemările cele mai grave ale acestui pământ, să fi intuit în poezia sa concepția Thraciei sublime." (Limite..., op. cit., p. 36-37)

În Oceanografia lui Dan Botta pentru FRUMOSUL, divin ori valah, I. L. Caragiale nu avea loc... Dan Botta – expresie a dacoromânismului integral, suveran avea un cult pentru Everestul liricii universale – Eminescu, pentru Thracia, Dacia Mare, Vlaho-România. „*Nu știu dacă alt om din generația mea (mărturisea M. Vulcănescu), a avut și are despre român o concepție așa de înaltă, de totală și intransigentă ca el.*" (Dan Botta în *Chipuri...*, op.cit.) Naționalismul său creștin nu putea ocoli istoria Neamului. În anul 1941, a alcătuit un studiu (rămas în manuscris), intitulat **Gesta Dei per Vallachos**, în care consemna următorul plan:

1. **Transmisiunea lui Io** (dinastia pelasgo-geto-divină **IO** – Zamolxe – Burebista – Deceneu – Decebal – Regalian – Asan, urmată de Basarabi și Mușatini n.a.) **către Ioniță Caloian** (1197-1207, țarul vlaho-bulgar). *În clipa aceea imperiul de Constantinopol și-a pierdut sensul. A și fost cucerit imediat de cruciați. Numai Ioniță reprezintă regnul. Celălalt este imperium cosmopolitan. Când s-a restaurat de Paleologii din Nikeia, a rămas un lucru național grecesc (de fapt thrac, dac n.a.), altceva.* 2. **Trufia Cruciaților și pieirea lor când au spus lui Ioniță să se adreseze lor ca o slugă stăpânului: dar pieirea lor pentru a fi dat o lovitură de moarte lucrului valah, pentru a fi încercat în numele Crucii și pentru Creștinătate pieirea Imperiului valah.** 3. **Scrisorile Papei către Regele Ungariei, una după alta, din ce în ce mai stăruitoare, să grăbească cruciada împotriva lui Ioan Asan II** (1218-1241, al cărui imperiu stăpânea „toate teritoriile grecești, albaneze și sârbești, de la Adrianopol până la Dyrrhach.”) (pisania bisericii „*Celor Patruzeci de Mucenici*” din orașul Târnovo). *Și tocmai când totul era gata, vin Tătarii care cruță Valahia și dărâmă pe Unguri.* 4. „*Nu adăusături, nu prădători, ci înmulțitori, ci lășitori*”, așa spunea Cantemir în **Chronic**: *Se ilustrează cu imensul avânt cultural pe care l-au dat românii: Corvinii, Matei acum, Nicolae Valahul, Cantemirii, Moghilă, Spătarul, tipăriturile pentru tot Răsăritul, Academiile – Moscopolea. Apoi românii macedonenii. Ctitoriile: Athosul, daniile. Un râu de aur curgea. Averi domnești fantastice. Impunerea de la 6-24 boi. Cf. Zane. Asta era sărăcia.* 5. **Apoi martirii Doja Dacul, Horia rex Daciae, Avram Iancu în fruntea domnilor, cu capete tăiate de turci: alte jertfe.** 6. **Inochentie Micu și superbe sale cuvinte din Iorga.** 7. **Apoi visătorii: cei care voiau imperiul, de la Despot la Cantacuzini, la Fanarioți, la Vasile Lupu.** 8. **Apoi valul de umanitate franceză, statul laic, Tudor, 1848 cu o singură lucire mistică – Avram Iancu.** 9. **Apoi războaiele de la 1877.** 10. **Apoi reluarea unei tradiții de cruciadă în 1916.** 11. **Apoi cum funcționează Nemesis* pentru hubris** în privința lui Hitler. Tragedia umană – sensul bătăliei de la Nicopole.** * Nemesis – în mitologia greacă, zeiță a răzbunării și a dreptății. ** Hubris – în grecește, trufie – cauza dezlănțuirii dezastrelor în tragediile antice. Autorul se referă la Hitler, care cuprins de hubris își propusese să obțină supremația asupra întregii lumi.

Dan Botta (Botha) s-a născut la Adjud, în 26 Septembrie, Ziua mutării Sf. Ap. Ev. Ioan, în anul 1907, în familia medicului Theodor Botha, un zelos luptător pentru drepturile românilor ardeleni, silit de autoritățile habsburgice să se refugieze la Adjud și a Aglaei Franceschi, fiica lui Francesco Maria Franceschi din **Luri-Corsica**, exilat în Moldova în anul 1872. **Dan** și fratele său **Emil** sunt descendenții uneia dintre vechile familii nobiliare din Ardealul de Nord. Principele Christofor Bathori a conferit Diploma de noblețe străbunilor săi, Martin și Mihail Botha, cu titlul de **voievozi** ai Cetății și

ținutul Chioarului cu localitățile Valea Babei, Copalnic-Mănăștur și Cernești în Maramureșul de Nord, pe care le stăpâneau de mai mult timp, în anul **1579**. Diploma se află la Arhiva de la Baia Mare. În vremea primului război mondial, tatăl său conducea Spitalul Militar nr. 3 de pe frontul de la Adjud, iar Dan îl ajuta în postura de cercetaș. După studiile secundare de la Focșani, a urmat Colegiul Național Sf. Sava, apoi studiile universitare, obținând **3 licențe: litere**, specialitatea greacă și latină, **drept** și **Institutul de Educație Fizică**. S-a prezentat la un concurs pentru un post în diplomație (nu a avut șansa prietenului său Mircea Eliade, n.a.), fiindcă grafia numelui **Botha**, l-a exclus de la examen ca fiind străin. După moartea tatălui său în anul 1921, mama Aglaia devine directoarea orfelinatului de pe lângă Seminarul din Câmpulung Muscel, iar Dan cu sprijinul lui Mihail Manoilescu ajunge cercetător la Oficiul de Studii al Ministerului de Finanțe, perioadă care îl lansează activități publicistice la revistele *Calendarul*, *L-Independence Roumaine*, *Rampa*, *România Literară*, *Artă și Tehnică*, *Gândirea*. A făcut o călătorie în Franța, la invitația poetului Fernand Gregh, apoi vizitează Italia și Grecia. În anul 1931, la Editura „Luceafărul”, i-a apărut primul volum de versuri, prefațat de Ion Barbu, intitulat **Eulalii**.

MUGE-ADÂNC UN CERB ÎN CODRU: „Muge-adânc un cerb în codru. / Codrul fremătă adânc, / De vânt crengile se frâng, / Muge-adânc un cerb în codru. / Muge-adânc și nu e modru / Gândurile să-mi înfrâng. // Muge codrul singuratic. / Echo duce tânga-i lung, / Glas de buciurm lung-prelung; / Peste codrul singuratic / Cade viiforul tomnatic, / Nu pot jalea să-mi alung. // Muge-un cerb. Diana Doamna / Lui din ceruri se întristă, / Plânge-n nori cantr-o batistă. / Muge cerbul. Nicicând toamna / N-a mai fost atât de tristă.” (Dan Botta, Din Antologia „Acești mari poeți mici” de Mihai Rădulescu) În vara anului 1932, alături de prietenii săi scriitori și artiști **Mircea Eliade, Mircea Vulcănescu, Petru Comarnescu, Floria Capsali, Mac Constantinescu** ș.a. au fondat cenaclul „**Criterion**”, inițiind o serie de simpozioane.

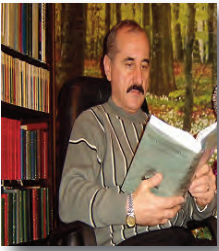
Dan Botta a conferențiat fulminant, electrizând publicul la Radio și în alte locații despre: *Frumosul românesc*, *Iisus în concepția tragică*, *Fântânile mistice ale Luceafărului*, *Geniul dacic în lume*, *Pârvan și contemplația istorică*, *Limitele artei lui Brâncuși*, *Conceptele Mediteranei* etc. În perioada 1934-1935, în excepționala revistă **Gândirea**, i-a apărut eseul filosofic, *Charmion sau despre muzică*, iar în 1936, Editura „Cartea Românească” i-a publicat volumul de eseuri *Limite*, în paralel cu operele dramatice: *Comedia Fantasmelor*, *Alkestis*, *Scenariu pentru un film romantic Sărmanul Dionis*, apoi în 1941, alături de Octavian Tăslăoanu și Emil Giurgiuca au fondat revista **Dacia**, în care a publicat articolele: *Legea Românească*, *Libertatea Românească*, *Basarabii – sensul unei marii tradiții* etc. Din anul 1943, împreună cu

Mircea Vulcănescu, N. Georgescu-Roegen, Mitu Georgescu, C. Moisil, sunt cooptați în Comitetul de Redacție și Administrație al Enciclopediei României, sub președenția lui D. Gusti, pentru alcătuirea Enciclopediei Române. Dan Botta, devine director general și și-a pus amprenta pe volumele I-V, ultimul volum a fost topit de regimul comunist. Începând cu anul 1944, s-a ocupat vreme de **14 ani**, cu elaborarea unui vast studiu filologic asupra **genezei limbii române ca sinteză thraco-româno-bizantină**, însumând peste **1200** de pagini, rămase în manuscris. În aceeași vreme a mai scris poeme, sonete, precum *Cununa Ariadnei*, drame, ca *Deliana și Soarele și Luna*, publicate postum în *Scrieri*. Interzis un deceniu de regimul comunist, abia în 1955, i s-a permis anumite contracte pentru traduceri: drama *Regele Ioan*, de W. Shakespeare, *Francois Villon*, *Oedip Rege* de Sofocle, *Troienele* de Euripide, Edgar Poe ș.a. În 26 Septembrie 1957, Dan Botta a împinit vârsta de aur – 50 de ani și se afla în plină forță spirituală de creație creștin-ortodoxă. Avea atâta vitalitate și energie spirituală, încât Șerban Cioculescu l-a asemuit cu **PLOPUL**. „După fiecare înfrângere a răului, își recâștiga tineretea și entuziasmul, fervoarea pentru idee și poezie, care-l influențau și-i împrumutau o înfățișare adolescentină.” Șerban Cioculescu, *Ianuarie* 1958) La 13 Ianuarie 1958, Dan Botta a urcat la ceruri alături de străbunii neamului valah. **Frumusețea lui Dan Botta era o sublimă antiteză clasic-romantic, o polaritate între apollinic și dionisiac, o simfonie între echilibru și simetrie, o armonie între dialectică și slovă, o antinomie între real și miracol, o diafană vibrație între freamăt și adiere, între soare și ploaie. Un freamăt a fost sângele său și un fior a fost frumusețea sa spirituală, care au crescut din țâțânele pământului regal valah, ca un alt cosmic Copac.**

COPACUL „Neclintit, puternic și dumnezeiesc, / În râvna spre lumină și-n răbdarea mea, / Stăpân despotice pe bucata de pământ ce o umbresc, / Dornic mă înalt / Și cresc și cresc, / Sub sori de foc ca sub furtuna grea... // Și-ncăpățânat, și-ursuz și crunt / Pe asprul, pe avarul piept de stâncă, unde sunt, / Cu trunchiu-mi uriaș și vifore și fulgere înfrunt... / Și-n războirea asta zilnică, mocnită, fără pace, / Ce mă învolbură până-n adânc - și-mi place, / Eu cresc tot mai puternic, / Cresc mereu așa: / Sălbatic, tânăr, lacom, beat de seva mea... // Călit la soare și mușcat de geruri, / Eu, / Singuratic, dârz, crescut ca din bazalt, / Simt furnicând prin trunchiu-mi seva - și tresalt... / Și ca dintr-un adânc, vrăjit izvor, / Îndărătnic, nud, biruitor, / M-avânt, ca-n vis, înalt, tot mai înalt, / Căci nepătrunsul rost și-adâncul dor al meu, / E să mă-nalt spre cer, să cresc, să cresc mereu...” (Aron Cotruș, *Opere 2, Poezii, Academia Română, Fundația Națională Pentru Știință și Artă, Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”, București – 2002*)

STUDIU ANTROPOLOGIC AL ÎNȚELEGERII FERICIRII CA SENS EXISTENȚIAL CONȘTIENT (credințele populare)

Ștefan Lucian MUREȘANU

Motto: *Nu există fericire de care să-ți amintești fără tristețe.*

(Octavian Paler)

Cuvinte cheie: fericire, spațiu, timp, sens existențial, cuvânt

1. Fericirea ca sens existențial a înțelegerii măsurii conștiente a timpului

În viața fiecăruia dintre noi există un moment, o clipă în care trebuie să decidem ce este bine pentru eul nostru și să conștientizăm că binele este un rezultat al unei stări pe care am numit-o *fericire* a unui fapt într-o perioadă de timp limitată. Cercearea tradițiilor vor fi continue, ele evoluează, de la o generație la cealaltă urmare dezvoltării impetuoase a orașului, a unui nou în care oamenii din medii diferite, cu culturi diferite se întâlnesc într-o conviețuire și o dăruire a faptelor. A tot ceea ce ei, lumea aceasta venită de oriunde, creează în veșnica posibilitate a ducerii traiului de fiecare zi și toate aceste manifestări intră într-o fromă de conviețuire, prin legi, cutume, orientări, abordări, acceptări. Este o toleranță profundă a unei continue acceptări, a comunității așezate într-un teritoriu, numit oricum: sat, oraș, granițele unui stat, a frumosului din tradiții și a unificării acestora ca forme într-o viață plină de trăiri. Am putea spune că în urma acestei toleranțe apare fericire. Starea de bine relaxează întregul nostru ansamblu de existență, de la trupul ce ne materializează ca element fundat teluric, la mediul natural și social al conștientizării. Conștiința este darul pe care lumea Universului îl face omului când acesta se pleacă în fața duhului deusian. Ce este *duhul*? Sporul infinitezimal al înțelepciunii, al încrederii de sine, al pătrunderii tainelor cuvântului. Dacă omul nu este învățat să vorbească, nu aude în viața lui rostirea și nu trăiește între oameni, se îndobitocește, se rătăcește în tumultul existențial al nimicului, este pierzător de conștiință:

„Luciditatea sau claritatea conștiinței reprezintă

capacitatea de diferențiere în câmp a părților sale, pe care le dezvoltă în luminozitatea acestuia, înserând între părți umbre de spațiu și intervale de timp” (Ey, 1983:139).

Lumina este cea care dă putere cunoașterii (căutarea, cercetarea științifică), ea se realizează prin lumile definite ale înțelepciunii (lumea cunoașterii) dorite conștient (viața) și a cuvântului (duhul). Cuvântul dorește, conștiința este cea care îi amplifică sau îi diminuează valoarea:

„În felul acesta trecem de la câmpul prezentului la câmpul prezenței, care definește experiența ca fiind animată de un proiect explicit sau în curs de a se realiza” (Ey, 1983:139).

Câmpul prezentului, ca definire existențială a eului, este ceea ce mediul creează ca favorabil dezvoltării acțiunii omului, iar cel al prezenței este însuși mediul eului. Într-un roman, de exemplu, câmpul prezentului este imaginea acțiunii acestuia în amplul tablou material al vizualizării mediului natural și social (un conac, o grădină sau familia, societatea), în care personajele, distribuite de autor într-un favorabil sens al discursului, își fac apariția în acel câmp al prezenței, valorificând cuvântul. Valorificarea cuvântului este însăși funcția literaturii prin care romancierul educă și desfată cititorul. Cât har îi este dat celui ce prin cuvânt poate crea fericirea ca dar al lumii telurice împlătoșată în delirul expresiei fără sens, unde cuvântul se zbate în inconștientă.

Creația literară populară mi-a fost șes al binecuvântării și al așezării pentru totdeauna în lumea omului conștient că fericirea se cade *omului cu bine*, omul încercat de nevoi și ajutat de conștiință (duhul sfânt) să se așeze în fața timpului cu resemnare. Omul se petrece în timp și se autodistrage prin propria-i rostire:

„Când acest timp cade în spațiu se constituie, după cum am văzut, experiențele delirante și halucinatorii ale conștiinței destructurate” (Ey, 1983:133/10).

Câtă zbatere în contrasensul puterii de a subordona liniștirea interiorului nostru fericirii existenței pașnice. Țăranul român cobora din patul patimilor și se lăsa în voia soartei, își încingea la mijloc brâul și pornea tăcut spre marginea satului, acolo unde sa afla ogorul. Cât ritual, câtă împlinire a sensului vieții prin roadele pe care toamna le aduna din grădini, livezi, ogor și le așeza cu grijă în hambarele propriei sale gospodării. Ce cult măreț realiza prin imnul liturgic pe care omul pământului îl înălța puterii adevărate a fericirii vieții ca sens al rodului aceluiși așezământ: ”Pământul fiind viu, are toate proprietățile inerente oricărui biotic (1). Concepția folclorică despre existența lui e panbiotică (2). Cosmologia rambiotică (3) e caracteristică oricărei

filosofii populare. Tot ce se vede, organic sau anorganic, trăiește. Pământul, pietrele, stelele etc. își au viața lor. Fiind viu, pământul vorbește, are și acest dar special pe care poporul îl atribuie până și pietrelor și animalelor. Toate lucrurile și toate ființele își au graiul lor. Panbiotismul e urmat și desăvârșit de ramfonism. Pământul vorbește [chiar și] cu Dumnezeu” (Naghiu, 42). Într-o zi a unui sfârșit de august, când încă se mai putea dormi pe iarba câmpului, am urcat pe muntele Cibinului, dinspre Săliștea Sibiului, cu unul dintre bătrânii locului, din neamul de loc al lui Ciuberea. Purta, ca și strămoșii lui, o pereche de ȋtari din cânepă scrobită, iar pe deasupra o cămeșă, după cum o numea el, până la pulpe, peste care se încingea cu tainicul chimir (Mureșanu, 2015:3-11). Pe cap, bătrânul, care depășea șaptezeci de ani, cu părul alb ca neaua, avea lăsat pe ceafă un clop, din postav negru. Era mândru și își răsucea, deseori, când întrerupea povestirea, mustața albă lăsată lungă, dincolo mult de colțurile gurii. Urcam cu el și cu încă doi tineri ai satului când se opri, mă privi lung, după care îmi spuse: *Hei, nepoate... no, să înveți să vorbești cu pământul, cu pietrele, așa cum facem noi. Ele au o viață tainică pe care Dumnezeu le-a dat-o pentru noi, creația lui din humă. L-am privit mirat pentru că nu pricepusem de la început care era rostul opririi noastre și a cuvintelor pe care tocmai le rostise. Te văd nedumerit, fecioare...,* îmi spuse în continuare, privind pământul pe care călca: *no, saltă bucata aceea de pământ, și se uită într-un loc răsărit la lumină din umbra pădurii. Era o poieniță plină cu flori multicolore binecuvântată de Dumnezeu într-o parte a țării unde oamenii știau mai multe de cât cei care studiau în facultăți. Ei cunoșteau rostul fiecărui lucru, îl prețuiau și îi acordau atenția cuvenită. În timp ce urcam muntele mi-am adus aminte de o altă faptă minunată a unui prunc dintr-o altă parte a țării, într-un sat din zona Mușcelului. Intram într-o livadă ca un colț de rai cu un sătean. Priveam merii, prunii, dar și caișii care se legănau greu cu coroanele plecate de rod. Aveam un dialog despre portul mușcelean, însă, dintr-o dată, privirea mi s-a îndreptat spre un măr rotat și plin cu roade roșii de nu ȋți mai puteai lua ochii de la ele. Între crengile sănătoase ale pomului, un băiețel ce nu depășea ca vârstă 8 ani, culegea mere într-o trăistuță, traista veche țărănească, pe care o avea pe după braț. Țl priveam. S-a oprit din cules, a luat un măr copt ce pârâia sub forța dinților lui și a început să-l mestece. Discuția mea continua cu gazda ce îmi purtase pașii în această livadă. Mărul s-a terminat și, am rămas profund surprins de gestul fiului de săteni. Restul fructului, pe care noi îl numim *cotor*, copilul l-a pus în buzunarul pantalonilor, nu l-a aruncat pe jos. Am înțeles cât de mult prețuiesc oamenii satului roadele naturii, ale pământului, pe care îl sfințesc prin tot ceea ce fac, pentru că acel copil nu mâncase doar un măr, ci trei, însă resturile le-a pus tot în buzunarul pantalonilor lui:*

„Tema și fabulația, episoadele legendei mitice a

Pământului Mumă sunt preluate aidoma de legendele Maicii Domnului. [...] pământul este al Maicii Domnului pentru că ne hrănește” (Vulcănescu, 1987:443).

Credința în puterea deusiană, în toate săvârșirile lui Hristos și ale sfinților părinți au trezit dorința omului de la sate în a-și respecta, în primul rând, munca sa, care era un dar a lui Dumnezeu, prin trupul viguros, iar apoi tot ceea ce rodea din pământ, ca o cinstire a legilor lui.

De la acest eveniment au trecut câțiva ani buni și pașii m-au purtat, acești pași de acum, într-o altă zonă plină de legende a pământului strămoșilor noștri. Admiram poiana dintr-o coamă luminată a Cibinului și mă întrebam dacă omul ar putut vreodată să facă ca din întuneric să iasă lumina. Lumina în care se vede frumosul, viața naturii cu care vorbește omul de la sate prin flori și fructe, prin legumele care umplu grădinile, prin pomii livezilor și copacii câmpiilor, prin brazii munților și prin pietrele cărărilor, prin șerpuitoarele râuri și, mai ales, prin pământul în care la vremea chibzuită se întoarce în el. *No, vezi, acesta este adevărul rostirii, ne întoarcem în el, răspunse gândului meu badea Marin. Liniștit, cu vorba-i molcomă, bătrânul continuă să-mi spună: când pun sămânța în pământ, oricare ar fi ea, rostesc regala, cred că o știi că este mare bai dacă nu-ți poți rosti iertarea..., se opri, se întoarse spre mine, privindu-mă în ochi, după care îmi spuse: știi?... no, dacă știi e bine, purcedem dar cu vorba. Pământul te aude, te simte, tresaltă la răul tău gândit și ȋți tremură umbra. Umbra e a ta și e pe pământ, pe pereți și pe copaci. Peste tot pe unde treci de la apus și până în zori. Păi dacă-i pe pământ și unde am mai spus, nu înseamnă că tu ești parte din partea acestor rosturi? Cu toate vorbim prin umbra noastră. Ea este întotdeauna cu noi... ziua n-o vedem, cât e lucru, nu-i bai... când mori umbra, depinde cum mori..., se opri din vorbă, mimând că se gândește. Privi spre crestele muntelui, apoi își coborî privirea la poienița din față: No, dragilor, asta este lumea fericirii. Aici ai tot ceea ce-ți poți dori ca om, și hrană ai și lume, însă o lume curată. Vorbește cu ea, cu natura măi, cu toate minunile și frumusețile lui Dumnezeu și vei înțelege de ce Einstein ăla, al vostru, din fizică, a căutat atât de mult pe Dumnezeu, scriind, după căutări îndelungi și îndoielnice că $E = mc^2$. Așa-i măi fecioare, că tu ești de la oraș! Om învățat, cu multă școală. Noi ne adâncim și descifrăm tainele naturii, miracolul lui Dumnezeu și el ne face să înțelegem că fericit ȋi omul care caută binele, măi. Și ne lasă să i le deslușim, dar după multe încercări.*

2. Omul fericit în satul tradițional românesc

Armonia se caută, se petrece în timp cu toată atitudinea tolerantă a omului, singurul viețuitor al unei lumi care are puterea articulării cuvintelor. Nimeni din acest Univers nu poate cuvânta, noi suntem omenirea

menită încercărilor nefirești, cele firești sunt ale lui Dumnezeu, suntem ridicarea și căderea morală, tumultul timpului care respiră prin faptele noastre. Tot pe pământ respiră și are viață. Nimic nu se creează fără un ritual, un sens tainic al existenței fiecărui lucru în parte cu care se vorbește, se spun cuvinte ce aparent par să nu însemne nimic. Fiecare literă, în orice formă grafică, își are sensul ei în cuvântul scris și spus, o taină a ei și o dăruire de a o cunoaște, o fericire a formei, ca materializare ingenuă a literelor în cuvânt, și o așezare maiestuoasă în toată grăirea omului. Cuvântul nu doare, însă ucide ființa spre care pornește ca un tăvălug din grăirea profanului. Țăranul și-a măsurat întotdeauna rostirea prin repaosul gândirii sale, și-a plecat fruntea spre pământ, cerând parcă voia acestuia să poată privi spre înaltul cerului, de unde divinul privea spășirea lui. Fericirea este însăși existența, este tot ceea ce facem pentru a ne înfrumuseța viața, într-un bun simț pe care omul de la sate l-a cunoscut și încă îl duce peste generații, chiar dacă simțirile acestui fapt ni se par firești. Am trăit o parte din timpul meu în această lume a visului și m-am legat de ea prin tot ceea ce am căutat să fac mai târziu. Chiar dacă eram născut la oraș, după cum spunea bine badea Marin, liniile vieții mele intersectau cu cele ale strămoșilor, se împleteau în destin, în sens și în virtutea dăinuirii lor.

Țăranul se trezea cu fericirea zorilor, începutul unor noi trăiri și mulțumea Celui de Sus pentru continuarea acestui dar. Își lua coasa și secera pentru munca câmpului și era fericit când plugul săpa adânc brazda în care sămânța pâinii urma să rodească. Trăia clipa când muchea cuțitului plugului pătrundea adânc în pământ, implantând sămânța din care rodeau cerealele ce umpleau hambarele, chiar dacă aceste cereale, în timpurile istorice, nu le aparțineau lor, ci altora, aceluia care îi asupreau. Și nu era ușor. Ritualul semănatului reprezenta o tehnică magică, pentru că acesta se putea face atât pe zi, la răsăritul soarelui, cu închinare și cu "Doamne ajută". În satul Goruni, cândva numindu-se Velichioiu, Marin al lui Joldea, neam întins, venit de demult din Ardealul pârjolit de hortyști, așezat în Valea aceasta a Dobrogei, cu pământ roditor, și-a adus aminte cum procedau buncii lui când porneau la semănat. Erau oameni cu frica lui Dumnezeu și respectau întocmai ritualurile moșilor lor. *Prima brazdă*, începe să-mi povestească gazda, un bărbat negrit de soare, cândva tractorist al satului: *se efectua cu ochii închiși și bătrânii spuneau că acesta era semnul prin care semănătorul cum nu vedea sămânța pe care o arunca tot așa nici păsările stricătoare nu o vor vedea, murmurând cuvintele acestea: nu văd locul nici sămânța/pasărea cea stricătoare/să nu vadă bobul care/din pământ se face mare./ Doamne ajută și orbește-o/ să nu vadă bobul care/ Doamne îl vei face mare.* Am privit câmpul și l-am întrebat: *Și, care a fost urmarea? Păsările ți-au mai mâncat sau nu boabele*

semănat. Mă privi lung, își rezemă casmaua de peretele casei și îmi spuse: *Voi știți, de la oraș, nu prea mai aveți credință, nu mai știți că lumea este de două feluri: bună și rea. Aici, noi suntem mângâiați de Dumnezeu și credem în cuvântul rostit. Voi, la oraș, aruncați cu cuvintele și nu spuneți adevărul, iar cuvintele voastre numai sunt ale lui Dumnezeu. La sat, cât va mai fi sat, nouă ne vorbește pământul și ne învață cum să-l prețuim. Vorbim cu el așa cum vorbesc cu tine. Și ne ascultă, și ne dă roade chiar și atunci când vremea nu este prielnică. Pentru noi nu e greu să avem roade, pentru voi e greu. Spunem de fiecare dată: Doamne ajută, voi, când? Zâmbi amarnic, iar eu am rămas cu privirile pierdute. Omul acesta avea mare dreptate. Gândirea lui înțeleaptă mă făcuse să mă simt atât de neînsemnat sub cerul albastru și senin de iunie. Doamne, mi-am zis, puterea ta este nemărginită. Fericiți acești oameni care sunt atât de diferiți de lumea din care vin.*

Să îți mai spun ceva, continuă el după o scurtă pauză în care mă văzu nedumerit de tot ceea ce îmi spusese: *Când eram tânăr, acum vreo treizeci de ani în urmă, îmi plăcea seceratul noaptea, pe lună plină. De data aceasta nu am mai părut surprins de vorba lui, îl priveam și doream să-mi povestească întâmplările, mai mult ritualul seceratului pe lună plină. Să nu-ți închipui că seceram întreg ogorul noaptea, râse cu poftă, prinse cana de lut ars în care se afla vinul negru și tămâios și îl împărți în alte două mai mici: Hai să ciocnim pentru sănătate și să bem mulțumindu-i lui Dumnezeu pentru licoarea asta a strugurelui. Au fost ploii anul trecut și strugurii au dat vin bun. Eu mai las, colo, pe culmea dealurilor, să cadă bruma peste ei și apoi îi culeg, ce vin..., ia de bea. L-am privit puțin mirat, vinul din căni era dintr-o astfel de recoltă! Da, da, bea și spune-mi după ce bei tot din cană. E sângele ursului, sănătate, hrană a trupului. Vinul nu se bea să te tăvălești pe jos, să nu mai ști cine ești..., două căni dintr-astea destul, bun pentru dezlegarea înțeleaptă a limbii. L-am rugat să-mi povestească cum se desfășura ritualul acela al seceratului, noaptea, pe lună plină, și care era semnificația lui în toată această activitate? Observam pe fața lui o fericire deschisă atunci când ne povestea de toate acestea, ca de niște împliniri ale mersului vieții și rostea, cu un respect nemăsurat, numele Domnului, mulțumindu-i pentru darurile pe care i le oferea.*

Pentru țăranul român, pământul a constituit, dintotdeauna, avuția de preț a tot ceea ce putea să fie în dorința de a trăi. Pământul le dădea hrana cu toate recoltele și legumele grădinilor. Le dădea lemnul pentru construirea adăposturilor ferite în timp de toate urgiile vremii, apoi bumbacul, cânepa și inul prelucrate în țesături care le-a acoperea trupul și pânza necesară în casă, plantele miraculoase care le vindeau bolile și tot pământul era cel care, atunci când treceau în lumea cealaltă, le primea trupurile obosite de vremuri.

Pământul a fost și este și acum o binefacere a vieții, un element fără de care planeta nu ar fi putut exista.

Semănatul avea un ritual aparte în cultura noastră populară, era momentul așezării seminței în inima pământului, acolo de unde urma să răsară, dând rod în noua viață, un ciclu în care credeau:

„El, care ne-a vorbit despre parabola seminței celei mici, este Domnul cerului, și aceleași legi care guvernează și semănarea semințelor adevărului” (White, 1995:17).

În poezia populară *Plugul*, notată cu nr.148 în culegerea „Folclor din Dobrogea” (1978:143), etnomuzicologul și folcloristul Constantin Brăiloiu trezește un interes cu totul deosebit în tradiția populară cu această creație literară populară, culeasă în Dobrogea, ținut românesc străvechi. În cele 252 de versuri ne este prezentat ritualul urării, un spor gospodarilor pământului, „boierilor ăstor mari și mici” unde anul se dorea să le fie roditor prin însuși pregătirea atentă a actului de semănare, care constituia începutul ritualului, ruga către divinitate întru îmblânzirea forțelor fertilizării pământului. Pământul era văzut ca o materie feminină a hrănirii oamenilor ca fii ai Terrei, iar plugul elementul masculin care pătrundea în măruntaiele pământului, plantând bobul, sămânța din care avea să rodească viața. De aceea, în primele cinci versuri ale poeziei cântate, urătorii reactualizau dorința de veacuri a sporului „și pe câmp și-n ogor/ Și-n casa dumnealor și-n bordeiul tuturor...”, urându-le „- Mulți ani cu sănătate, gospodar fârtate!”. Fârtatul era prietenul, pentru că acel „staroste-al ilicilor” avea misiunea rostului urărilor, un mesaj îndătinat, o creare a legăturii *om – om* prin cuvântul rostit al urării. Plugul, simbol al masculinității, era plimbat prin tot satul, astfel, comunitatea urată participa, doar și prin starea de a privi, la toată acțiunea plugului „cu patru boi”, boul semnificând puterea în acțiune a aratului, animalul mânat de om trăgea plugul care își înfingea adânc elementul masculin în țarina câmpului. Prin adâncimea brazdei sporea rodul, pentru că el se dezvoltă unde umiditatea îi asigură deplina evoluție, parcurgând timpul creșterii și sporirii lanurilor. În urare boii sunt animale fantastice cu puteri supranaturale, care ară din zori până în noapte, de luni până sâmbăta pământul gospodarului: „Iar sâmbăta, în zori de zi,/ Trei grape el pregăti;/ Grape noi de măcăcini,/ Născocite de străbuni./ Și s-apucară de grăpat,/ După ce a semănat/ Grâu de vară – primăvară,/ Deie Dumnezeu să răsară” (Brăiloiu, 1978:144). Bucuria încheierii activității de semănat a grâului se observă prin voioșia cu care omul gospodar pornește de la câmp spre casă pentru a participa la „Sfânta Liturghie”. Momentul unei încărcări spirituale benefice, a unei lumi care recunoaște și mulțumește divinității, conștientizând că datorită acestui Dumnezeu el poate înfăptui binele în viața trecătoare de pe Pământ.

Poezia este un freamăt al vieții materiale și spirituale, o deschidere către bucuria urării ca fapt al unei activități materiale, a aratului cu plugul care se dovedește, la un moment dat, parte a creației, a sporului vieții, a belșugului omului gospodar la tot ceea ce înseamnă trăire universală, frumos ca trăsătură esențială fiinduală.

În viața omului, frumosul a fost echivalentul fericirii. Omul privea cerul și era fericit când norii, care întunecau atmosfera, aduceau ploaia binefăcătoare pământului: holdele erau îmbelșugate, grădinile pline cu legume, iar livezile aveau pomii încărcăți de fructe. Apoi, omul își cobora privirile de la cer și se adora unii pe alții când totul le mergea bine în familiile lor sau în comunitatea în care trăiau. Fericirea impunea toleranță, acceptarea unuia cu celălalt, fericirea era un dar al divinității pentru tot ceea ce omul făcea bine pe pământul unde era dat să trăiască, pentru timpul hărăzit cunoașterii binelui în întunericul prefacerilor. Ceea ce nu trebuie să uităm însă:

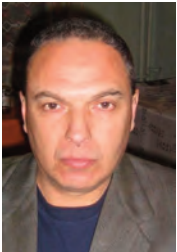
„Asupra bucuriei de a naviga (n.a.: aici putem înțelege întreaga noastră viață, atâta cât ne este dat să o avem pe Pământ) planează întotdeauna teama de scufundare, dar valorile intimității sunt cele care izbâdesc și-l salvează pe Moise de vicisitudinile călătoriei.” (Durand, 1998:243)

Viața este o desfășurare de activități pline de peripeții, o încercare a omului de a se crede stăpân în tot ceea ce gândeste sau creează. În fapt, omul materializează idei care, spiritual, încercuiesc pământul de milenii, de la facerea materiei ca element palpabil. Ceea ce credem că este nou, în realitate, a fost imaginat ca imagine a imaginației lumilor. Toate informațiile se prelucrează în mintea omului din ideile imaginate ale unor gândirea care au fost. Câte dintre ideile marilor savanți nu au rămas într-o dezbatere a Universului până când, într-un timp al evoluției noastre acea idee a scurtcircuitat energiile minții celui care a dat răspunsul și a materializat. Respectivul om a primit premiul Nobel.

Va urma

Primitivismul omului modern

George PETROVAI

Cu siguranță că cei mai mulți dintre potențialii cititori ai acestui articol, trăitori în ultramașinistul secol 21 și foarte mândri de civilizația lor eminent materială (câți dintre aceștia se sinchisesc de neîncetatul regres moral-spiritual al grosului pământenilor, proces ridicat de omul modern la rangul de axiomă istorică?), cei mai mulți dintre potențialii cititori, deci, fie se vor simți deranjați de un atare titlu cu ifose paradoxale, fie vor ridica disprețuitor din umeri, decretând că aiurelile de acest gen atât de mult s-au înmulțit, încât nu mai e chip de trăit după desfătătoarele principii (nedemne) ale omului descurcăreț. Prin urmare, nici unii și nici ceilalți nu-l vor citi, măcar dintr-o elementară curiozitate...

De altminteri, de ce și-ar irosi timpul cu ceva obositor și neaducător de profit material (bani oricât de murdari, case fătoase, mașini bengoase, gusturi păcătoase ș.a.m.d.), când – în urmă cu ceva timp – Institutul Național de Statistică (INS) ne înștiința că, peste două treimi dintre români, în ultimii 10 ani n-au citit nicio carte (lesne de dedus că nici pe alte meleaguri, îndeosebi în hipercivilizatele țări apusene, lucrurile de acest fel nu sunt mai cu moț ca la noi), chit că, acu două milenii și jumătate, înțeleptul Confucius susținea că „Înlăuntrul nostru suntem toți la fel, cultura e singura care face diferența”?!

Iată de ce, zic eu, după această introducere cu rol de avertisment la anapoda și mult primejdiuoasă stare de lucruri din vremea noastră (doar interesul material imediat, căci ce-i în mână nu-i minciună, nicidecum binele moral-spiritual general și de perspectivă), se impun următoarele trei precizări:

1) Dicționarul de neologisme al lui Florin Marcu și Constant Maneca (Ediția a III-a, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1978) ne face cunoscut că termenul primitivism (stare de înapoiere), reflectă caracterul a ceea ce este primitiv (străvechi, de la începutul omenirii, lipsit de civilizație);

2) În Istoria românilor (Editura Didactică și Pedagogică, București, 1990), Petre P. Panaitescu ne prezintă cele patru perioade din istoria universală (antică, Evul Mediu, modernă, contemporană) și micile abateri ale istoriei noastre, parte din cea universală,

de la această periodizare admisă ca referențială (de pildă, antichitatea la noi se termină în anul 271, deci durează „200 de ani mai puțin ca în Apus și Evul Mediu începe tot cu atâția ani mai devreme”, el ținând până în anul 1600 pe aceste meleaguri), neuitând să menționeze preistoria la sfârșitul acestui subcapitol, adică epoca de dinaintea celor patru („epocă din care nu avem urme scrise, ci numai dovezi de cultură materială”) și care, fără alte comentarii ale reputatului istoric, de regulă este numită perioada comunei primitive;

3) În ceea ce privește paradoxul, eu încep articolul Belșugul ciocoiesc provine dintr-o preastrămbândreptăciune (24 sept. 2015) cu înfățișarea poziției conceptuale a lui Miguel de Unamuno, faimosul gânditor spaniol antiacademic: „Titlul pare o contradicție, dar să ne amintim că Miguel de Unamuno, acest filosof antiacademic și antirațional (nu lipsit de rațiune, ci luptând împotriva excesului de raționalizare), adică total antifilosofic din punct de vedere clasic-tradițional și logic-sistemic, cultivă contradicția cu metodă, căci – șocați de caracterul contradicțional al operei sale – mulți exegeți n-au văzut în ea decât, ne înștiințează Andrei Ionescu în Don Quijote – ideal, voință, creație (pufața la vastul eseu Viața lui Don Quijote și Sancho, Editura Univers, București, 1973), «o aglomerare de contradicții, rodul unei înclinații patologice spre paradox»”.

Vasăzică, ultramodernii istorici ai zilelor noastre (și nu numai) numesc perioada comunei primitive întinsa epocă despre care au vagi și îndoielnice „dovezi de cultură materială”, deși lucrarea The World of the Old Testament (Lumea Vechiului Testament) ne spune cât se poate de răspicat că arheologia este o știință limitată: „Arheologii sunt mai obiectivi atunci când scot la suprafață anumite obiecte decât atunci când le interpretează, dar chiar și la alegerea metodelor de «săpare» a solului, factorul uman își spune cuvântul. Ei nu pot să nu-și distrugă dovezile pe măsură ce înaintează cu săpăturile în straturile solului, astfel încât ei nu pot să-și verifice niciodată «experimentul» prin repetarea lui. Lucrul acesta face ca arheologia să fie unică printre științe, iar comunicările datelor arheologice să fie o sarcină dintre cele mai pretențioase și pline de capcane.”

Cu toate astea, doar extrem de puțini dintre semenii noștri cu discernământ sunt dispuși să discute și pe urmă să recunoască primitivismul tot mai evident și mai agresiv al omului modern, în primul rând al nedemnilor cârmuitori cu pretenții, deși gânditorul Petre P. Negulescu scrie negru pe alb în volumul II al tratatului Destinul omenirii (Fundatia Pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, București, 1939) că toate puterile totalitare voiesc „să se îmbogățească fără

muncă”, că pentru A. Hitler, B. Mussolini și I.V.Stalin „Forța creează dreptul”, ea fiind singura care „trebuie să hotărască în politica internațională” și că „nivelul general al moralității a scăzut, în mod constant, în tot cursul veacului al XIX-lea, la toate popoarele europene”, pentru ca tot el, în Prefața la Ediția a II-a a tratatului Geneva formelor culturii (BPT, Editura Minerva, București, 1993), să abordeze cu responsabilitate și curaj civic atât problema germanismului (care „dinaintea războiului mondial susținea în adevăr că poporul german, fiind un popor «ales», a primit de la natură, odată cu «excelența» sa intelectuală și morală, o înaltă «misiune civilizatoare» și că, spre a o îndeplini, trebuie să poată «dispune» de celelalte popoare”), cât și problema acelui naționalism, care – proclamând „superioritatea indiscutabilă a unor anumite națiuni și inferioritatea celorlalte – „luptă ca să asigure celor dintâi puțința de a dispune, după bunul lor plac, de cele din urmă”, situație în care „naționalismul încetează de a mai fi un sentiment respectabil”, asta deoarece „nesocotește justiția și amenință pacea”...

După toate cele înfățișate, mai poate cineva să creadă că politica în general, cea planetară în special (în prezent la cherecul unor hahalere ca Donald Trump, Xi Jinping, Vladimir Putin și...Kim Jong Un) are ceva în comun cu înțelepciunea și omenia, respectiv că mult (ne)civilizatul om modern (ieri adeptul pangermanismului cu ifose ariano-teutonice, azi al panslavismului cu nostalgii bolșevico-sovietice și pernicioase instabilități trumpiste, dar mereu lacom, mincinos, ipocrit, crud, mojiș și arogant) este mai puțin

primitiv decât străbunul lui din noaptea istoriei, străbun despre care tocmai de aceea știm așa de puține lucruri certe, însă suntem îndreptățiți să credem că era mult mai natural, iar prin aceasta mult mai puțin pervertit de actualele legi dezumanizante ale interesului și competiției materiale?!

Uitându-mă cu atenție în jur și citind cu o firească îngrijorare despre netrebnițiile semenilor de pretutindeni (jafuri mai ceva ca-n codru, violuri, sodomii, acte teroriste etc.), dar mai ales luând aminte la criminala aroganță și/sau impostură a idiților (cică utili) care trag sforile planetare (ăia amintiți mai sus, plus ciracii lor „suveraniști” din uriașul complex economico-bancar-militar), care fatalmente amenință întregul viu, dimpreună cu multimilenara cultură umană, eu susțin că – prin dementa goană individuală și națională doar după profit și influență, chiar cu riscul declanșării unui catastrofal război nuclear între blocurile politico-militare și ideologice ale prezentului (Vest contra Est, democrație de fațadă, precum cea trumpistă, versus dictatura asiatică) – susțin, deci, că primitivismul atât de mult s-a dezvoltat și „rafinat” în timp și spațiu, printr-o neconținută modernizare (vezi „revoluțiile” sau tehnicile loviturilor de stat, războaiele civile și fratricide, cele două conflagrații mondiale, lungul război rece, actualele conflicte prelungite din Ucraina și Orientul Mijlociu, reizbuclirea războiului dintre Thailanda și Cambodgea, după șubreda pace încheiată prin intermediul marelui arghirofil de la Casa Albă), încât acesta a devenit concomitent inevitabil și atotputernic.

IUBITELE MELE

Cristian M. GRIGORE

*Iubitele mele au fost Galatee
Din fum și nisip cu un vers le-am cioplit,
Dorințe le-am spus din câmpii elizee
Cu focul din suflet ce arde cumplit.*

*Au fost doar iubite cu i-ul cel mare
M-am rupt în bucăți să tușez un contur,
Le-am stors dulci cireșe în buze amare
Și-am plâns picuri roșii din ochii de mur.*

*N-a fost ușor să modelez la picioare
Mici glezne gingașe cu pași de alcov,
Greu coapse divine cu alb de fecioare
Cu poște ascunse în crinul cel mov,*

*Doi umeri și gâtul croiți să nu strice
Conturul de forme și mâini ce-au format
Cu dealuri semețe și piscuri mojice,
Triunghiul cu crinul cel bun de-adăpat.*

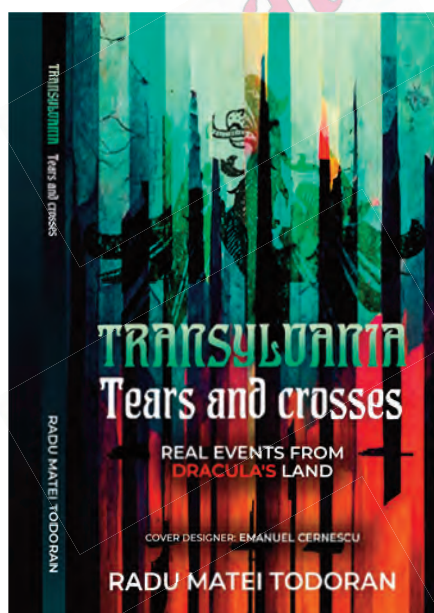
*Cu fața și părul e altă poveste
Prin lutul alb-negru le-am remodelat,
Iar gura și ochii sunt raze celeste
Din muguri de vișin zdrobiți în păcat.*

*Iubita e gata, de-abia e născută,
Dar nu mă îndur s-o știu îmbrăcată
S-acopăr trei fluturi ce gura-mi sărută
Nuda zeiță în stihuri sculptată.*

*Iubirea amiezii mi-a dat-o, ofrandă
Și seara șuvoi de amor ne-ntrerupt
Iar gura și ochii tăciuni de pirandă
Mi-ofer cașul dulce ca eu să mă-nfrupt.*

*La vise-ndrăznețe vorbește destinul
Vechi-noi amăgiri aievea trăite,
La fel ca Ovidiu mă cheamă exilul
De unde prin vers să-mi caut iubite.*

Climare literare

Cărți noi în biblioteca revistei Climare literare

Cogito

„Un conducător trebuie să convingă nu să constrângă”

-Frank Herbert

Contact: Tel. 0722 702578 ; e-mail: ioniancuval@yahoo.com ;
web site: <http://climate.literare.ro>